

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΒ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1963 | ΑΡΙΘ. 7

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

(Τοιχογραφία της Ἱ. Μονῆς Δαφνίου κατ' ἀντιγραφὴν Φ. Κόντογλου)

Τ Ο Π Α Σ Χ Α, Η ΜΕΓΑΛΗ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Τὸ Πάσχα εἶναι ἡ μεγίστη ἑορτὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Πανηγυρίζεται ὁ θρίαμβος τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ζωὴ Του εἶναι φῶς καὶ δόξα τοῦ κόσμου καὶ ὀλοκλήρου τῆς ἱστορίας. Ἡ Ἀνάστασις Του εἶναι ἡ μεταμόρφωσις καὶ ὁ φωτισμὸς τῆς κτίσεως, εἶναι ἡ νίκη κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ θανάτου, εἶναι ἡ βεβαίωσις ὅτι τὴν τελευταίαν λέξιν εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἔχει ἡ νίκη κατὰ τῶν σκοτεινῶν Δυνάμεων. Δὲν εἶναι ὁ πόνος, ὁ σταυρὸς, ὁ θάνατος ποὺ κυριαρχοῦν στὸ τέλος. Ὁ μόχθος, ὁ σταυρὸς εἶναι ὁ δρόμος, εἶναι τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὀφείλουν νὰ περνοῦν κάθε ζωὴ, κάθε δημιουργημα, κάθε ἄνθρωπος διὰ νὰ μεταβοῦν εἰς τὸ φῶς, διὰ νὰ δοξασθοῦν, διὰ νὰ ἀναπαυθοῦν εἰς τὴν αἰωνιότητα, εἰς τὴν ἀθανασίαν.

«Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός. Οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια», ψάλλει ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπάνω εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. «Ποῦ σοῦ θάνατε τὸ κέντρον, ποῦ σοῦ Ἄδη τὸ νῆκος» διαλαλεῖ ὁ μέγας τῶν Ἐθνῶν Ἀπόστολος Παῦλος. Ἀνέστη Χριστὸς καὶ ὅλα ζωογονοῦνται, ὅλα σκιρτοῦν ἀπὸ χαρὰν. Νικητὴς εἶναι ὁ Χριστὸς εἰς τὸ πέλαγος τῶν ἀγώνων τῆς ζωῆς. Ματαίως οἱ ἐχθροὶ του ἐζήτησαν καὶ ζητοῦν νὰ τὸν βυθίσουν στὴν ἀπώλειαν, στὴν ἐξαφάνισιν διὰ νὰ κυριαρχήσῃ τὸ κοσμικόν των πνεῦμα, διὰ νὰ θριαμβεύσουν οἱ μάταιοι ὑπολογισμοὶ των καὶ τὰ ταπεινά των συμφέροντα. Ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια καὶ σταυρουμένη λάμπει, θριαμβεῖ, οὐδέποτε χάνεται. Ὁ Χριστὸς μὲ τὸν σταυρόν Του, μὲ τὸν θάνατόν Του ἀπέδειξε τὴν ἀγάπην Του πρὸς τὸν κόσμον καὶ ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος.

*

Συμεμερίσθη τὴν μοῖραν του, τὴν θλίψιν του, τὸν πόνον του. Συγκατέβη μαζί του ἕως τὸν θάνατον, στὸν Ἄδη καὶ ἠνώθη ἐπάνω στὸν πόνο του βαθεῖα μὲ τὴν πονεμένην ψυχὴν τοῦ ἀνθρώ-

που, ὥστε μὲ τὴν Ἀνάστασίν του ἐβεβαίωσεν ὅτι θεία εἶναι ἡ ἀποστολή Του. Ὅτι Ἐκεῖνος εἶναι ὁ λυτρωτής, ἐξ Ἐκείνου λαμβάνουν ἀξίαν καὶ νόημα οἱ πολιτισμοὶ καὶ ἡ πορεία τῆς Ἱστορίας. Ὅτι Ἐκεῖνος εἶναι ἡ ὁδὸς τὴν ὁποίαν ὀφείλουν νὰ ἀκολουθοῦν διὰ νὰ ζήσουν ὅλοι οἱ λαοί, διὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὸν προορισμόν των, διὰ νὰ στηρίξουν τὸν θρίαμβον καὶ τὸ στεφάνωμα τῶν ἀγώνων των καὶ τῶν μεγάλων προσπαθειῶν των.

*

Δὲν εἶναι ἡ δουλεία, ἡ καταδυνάστευσις, ἡ ἀπόπνιξις τῆς ἐλευθερίας, δὲν εἶναι ὁ ἐξευτελισμὸς τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ποὺ τὴν ἐξηγόρασεν ὁ Χριστὸς μὲ τὸ τίμιον αἷμα Του, ποὺ τὴν ἀνεβίβασε εἰς τὴν κορυφὴν ὅλων τῶν ἀξιών, τὰ μέσα καὶ αἱ μέθοδοι τῆς διακυβερνήσεως τῶν λαῶν. Δὲν συντρίβεται ἀτιμωρητὶ ἡ ἐλευθερία τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν.

Ὁ Χριστὸς μὲ τὴν διδασκαλίαν Του, μὲ τὸν σταυρόν Του, καὶ πρὸ παντὸς μὲ τὴν Ἀνάστασίν Του, διεκήρυξεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει αἰώνιαν καὶ ἀκατάλυτον ἀξίαν. Ὁ Χριστὸς εἶναι μία αἰωνία διαμαρτυρία κατὰ τῶν τυράννων, κατ' ἐκείνων ποὺ παραχαράττουν, ποὺ πλαστογραφοῦν τὸ πνεῦμα Του, τὰς ἀληθείας Του, τὸ μέγαλο ἀπολυτρωτικόν Του ἔργον, ποὺ ἀνατρέπουν τοὺς πνευματικούς σκοποὺς τῆς Ἱστορίας.

*

Χρόνια, ἑκατοντάδες χρόνια, τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἤτο βυθισμένον μέσα στὰ σκότη τῆς δουλείας, δὲν εἶχεν ἀξίαν ἢ ζωὴν του, οἱ μόχθοι του, ἡ οἰκογενειακὴ του ζωὴ, τὰ τέχνα του ἤσαν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ Δυνάστου. Ἡ πίστις εἰς τὸν Χριστὸν κρατοῦσε ὑψηλὰ τὸ φρόνημά του, ζωηρὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀνακτήσεως τῆς παλαιᾶς λάμπσεώς του. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ποὺ τὴν ἐώρταζε τὸ Γένος μέσα στοὺς ναοὺς του εἰς ἓνα σκίρτημα κρυφῆς χαρᾶς ζωογονοῦσε τὴν πίστιν του, τὴν ἀξιοπρέπειάν του, καὶ τὸ ὠδηγοῦσε εἰς τὴν διάσπασιν τῶν δεσμῶν τοῦ ἐξευτελισμοῦ του.

Ἐπρεπε ὅμως νὰ περάσῃ τὸ Γένος ἀπὸ σταυρούς, ἀπὸ δοκιμασίας, ἀπὸ ἀγῶνας ἐξαντλητικούς, ἀπὸ θανασίμους ἀγωνίας,

για να φθάση εις την Ἀνάστασιν, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ μυστικὸς νόμος τῆς ἱστορίας, ποὺ τὸν ἐβεβαίωσε ἡ ζωὴ τοῦ Θεανθρώπου. Τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἐξαγοράζει τὴν τιμὴν τοῦ ξεπεσμένου ἀνθρωπίνου Γένους, ἀλλὰ ἡ Θεϊκὴ Του δύναμις ὀρθοῦται ὡς θρίαμβος ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης, ὡς φῶς Ἀναστάσεως, ἀναδημιουργίας καὶ μεγάλης ἐλπίδος.

*

Τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἡρώων τοῦ Γένους, ἐξαγοράζει τὴν ἐλευθερίαν του, καὶ τὸ ἥθικόν μεγαλεῖον τῶν ἀγώνων τοῦ ἐξαναγκάζει τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς νὰ ἀναστηλώσουν τὸ ἐλεύθερον Κράτος του ὡς ἐγγύησιν τῶν ἐλευθεριῶν του, ὡς προεικόμισμα τῆς πραγματώσεως τῶν μεγάλων ἐλπίδων του. Ἡ πίστις τοῦ λαοῦ ποὺ τὸν συνδέει μὲ τὸν Χριστόν, τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς, αὐτὴ ὀφείλει νὰ παραμένῃ θερμὴ εἰς τὰ στήθη μας, διότι ἐντὸς τῆς χριστιανικῆς πίστεως συνδεομένη ἡ ἐλευθερία τοῦ Ἔθνους μὲ τὴν θεϊαν χάριν, μεταβάλλεται εἰς ἀγωνιστικὴν δύναμιν, εἰς δημιουργικὴν πνοήν, εἰς πολιτιστικὰς ἀξίας, εἰς φῶς ὅλων τῶν λαῶν τῆς Γῆς.

Αὐτὴ ἡ πίστις ὡς ἐλευθερία καὶ ὡς πνεῦμα Ἅγιον συγχρόνως, ποὺ εἶναι θεῖος καὶ ἀνθρώπινος ὄργανισμός, ποὺ ἡρμηνεύθη καὶ διευτυπώθη ἀπὸ τὸ χαρούμενον ἑλληνικὸν πνεῦμα, ἔγινε Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Τὰ σχήματα τῆς Ἐκκλησίας μας, οἱ τύποι της, οἱ ρυθμοὶ της, ἡ ποίησις καὶ ἡ μεγάλη ἀρχιτεκτονικὴ τέχνη της εἶναι καλλιτεχνικαὶ κληρονομίαι τῆς ἐνδόξου ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ὅλα αὐτὰ ἀποκοτῶν μίαν ἱερότητα. Ὅλα συμβολίζουν καὶ ἐρμηνεύουν μὲ μίαν συγκινουσαν χάριν τὰ διδάγματα τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀγάπην Του πρὸς τὸν ἄνθρωπον, τὸν σταυρόν Του, τὸν θρίαμβον τῆς ζωῆς Του, τὴν Ἀνάστασίν Του, τὴν ἀκατάλυτον λυτρωτικὴν Του δύναμιν. Μέσα στὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως ποὺ εἶναι ἡ ἀποκορύφωσις τῆς δόξης τοῦ ἐπὶ γῆς βίου τοῦ Σωτῆρος ἐνοῦται κάθε Ἑλληνικὴ ψυχὴ πρὸς τὸ θεανδρικόν Του πρόσωπον καὶ πρὸς τὸ Ἔθνος ποὺ εἶναι φορεὺς ἐνὸς ἀριστοκρατικοῦ δημιουργικοῦ καὶ ἡρωϊκοῦ πνεύματος.

Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Χριστὸς ἀνέστη! Ἐνοίγουν
κί ὕμνολογοῦν τὰ χεῖλη·
ἔχθροὶ καὶ φίλοι σμίγουν
καὶ γίνοντ' ὅλοι φίλοι.
Χριστὸς στὸ θρόνο ἀνέβη
κ' ἀγάπη βασιλεύει!

Ὁ θάνατος ἐχάθη,
ὁ Ἄδης ἐνικήθη.
Ἐφάνισε τὰ πάθη
κί ἐνδόξως ἀνεστήθη
ὁ Ἀντρωτῆς τοῦ κόσμου,
ὁ Πλάστης καὶ Θεὸς μου.

Ἡμέρα δοξασμένη,
χαρμόσυνη, μεγάλη!
Ἡ φύσις ἀνθισμένη
«Χριστὸς ἀνέστη» ψάλλει.
Κόδων χαρᾶς σημαίνει...
Χαρῆτε λυπημένοι!

Ἄ. Προβελέγγιος

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ο ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΣ ΘΡΙΑΜΒΕΥΤΗΣ

Ἡ σπουδαιότερα στιγμή τῆς παγκοσμίου ἱστορίας εἶναι ἐκείνη ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν «ὁ Ἰησοῦς εἶπε, τετέλεσται, καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα» (Ἰωάν. ιθ', 30). Ἐκείνην τὴν στιγμήν ἤρχισε νὰ ἐκδηλώνεται περισσότερο ἢ ἐπὶ τῆς γῆς βασιλικὴ κυριαρχία τοῦ Ἰησοῦ. Περὶ τῆς βασιλείας ταύτης τοῦ Ἐσταυρωμένου ἀσυνειδήτως ἔδωκε μαρτυρίαν ὁ Πιλᾶτος, ὅταν διέταξε νὰ τεθῆ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος εἰς τρεῖς γλώσσας ἡ ἐπιγραφή «Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων».

Εἰς τὸ κέντρον τῆς παλαιοχριστιανικῆς σωτηριολογίας εὐρίσκето ἡ ἀντίληψις, ὅτι ὁ Ἐσταυρωμένος διὰ τοῦ θανάτου Του ἐγένετο ὁ νικητὴς τοῦ διαβόλου. Βεβαίως πρὸς στιγμήν ἐφάνη ὁ Ἐσταυρωμένος ὡς ἡττημένος, θανατωθεὶς ὡς κοινὸς ἐγκληματίας. Ἐμυκτηρίσθη καὶ ἐνεπαίχθη. «Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφημοῦν αὐτόν» (Μάρκ. ιε', 29). Εἶναι λοιπὸν εὐεξήγητον, ὅτι ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου ἀπέβη «Ἰουδαίους μὲν σκάνδαλον, Ἑλλησι δὲ μωρία» (Α' Κορ. α', 23). Παρὰ ταῦτα ὁ Ἐσταυρωμένος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ διὰ τοῦ Σταυροῦ κατήγαγε τὴν μεγίστην νίκην ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ. Ἐνίκησε τὰς δυνάμεις τοῦ κακοῦ καὶ ἐξεμηδένισε τὴν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων κυριαρχίαν τοῦ Σατανᾶ. Ὡραία σχετικῶς εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου χρησιμοποιουμένη εἰκὼν: Ὁ Κύριος, λέγει, διὰ τοῦ Σταυροῦ του «μᾶς ἐχάρισεν ὅλα τὰ παραπτώματα. Καὶ ἔσβυσεν ὀλοτελῶς τὸ εἰς βᾶρος μας χρεωστικὸν γραμματίον... Αὐτὸ ὁ Κύριος τὸ ἐσῆκωσεν ἀπὸ τὸ μέσον καὶ τὸ ἐκάρφωσεν εἰς τὸν σταυρόν, ὅπου μὲ τὸ αἷμά Του τὸ ἔσβυσεν. Ἐκεῖ εἰς τὸν Σταυρὸν ἐγδυσε τὰς πονηρὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας καὶ τὰς διεπόμενους καὶ κατεντρήτιασεν αὐτὰς φανερὰ ἐμπρὸς εἰς ὅλον τὸν πνευματικὸν κόσμον καὶ ἔσυρε τοὺς δαίμονας νικημένους ἐν θριαμβευτικῇ πομπῇ. Καὶ ἐπέτυχε τοῦτο δι' αὐτοῦ ἦτοι τοῦ Σταυροῦ, ὁ ὁποῖος ἐγινε διὰ τὸν Χριστὸν θριαμβευτικόν

ἄρμα νικητοῦ»¹ (Κολ. β', 13-15). Διὰ τοῦ Σταυροῦ ὁ Ἰησαῦς εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἰωνίαν δόξαν Του. Διὰ τοῦ Σταυροῦ ἐφθασεν εἰς τὴν Ἀνάστασιν. Διὰ τοῦ Σταυροῦ κατέστη ὁ Κύριος καὶ ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας Του, «ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος» (Πράξ. κ', 28). Διὰ τοῦ Σταυροῦ ὁ Κύριος ἐστερέωσε βασιλείαν ἀσυγκρίτως μεγαλειωδεστέραν καὶ λαμπροτέραν τῆς τοῦ Καίσαρος. Ἡ παλαιὰ Ἰσραηλιτικὴ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ἣτις ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἐξόδου τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἀπέκτησε διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου ὄλων νέον νόημα καὶ περιεχόμενον. «Καὶ γὰρ τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός» (Α' Κορ. ε', 7). Ἡ σταυρικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ σημαίνει τὴν λύτρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸν θρίαμβον τῆς ζωῆς ἐναντίον τοῦ θανάτου, τὴν ἔναρξιν τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, τὴν εἴσοδον εἰς τὴν δόξαν τοῦ οὐρανοῦ².

Τοιοῦτοτρόπως ὁ Ἐσταυρωμένος ἐγένετο ὁ θριαμβευτῆς. Δὲν ἐνίκησε μόνον τὸν Σατανᾶν, ὡς εἶπομεν, ἀλλὰ καὶ πάντας, ὅσοι ἐγένοντο ὄργανα αὐτοῦ καὶ ὠδήγησαν εἰς τὸν φρικτὸν θάνατον τὸν Ἅγιον καὶ Δίκαιον. Εἶναι τὸ Συνέδριον ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχιερέως, τὸ ὁποῖον ἀπεφάσισε τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν προέτεινεν εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ ρωμαίου καίσαρος· εἶναι ὁ Ἰούδας, ὅστις διὰ τῆς προδοσίας του διηυκόλυε τὴν νυκτερινὴν σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ· εἶναι ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός, ὅστις ἐκραύγαζεν ἐνώπιον τοῦ ρωμαίου ἡγεμόνος «σταύρωσον αὐτόν»· εἶναι τέλος ἡ ῥωμαϊκὴ ἀρχή, ἣτις ἐπεκύρωσε καὶ ἐπέτρεψε τὴν θανατικὴν καταδίκην τοῦ Χριστοῦ. Οὕτως ὁ Κύριος ὑπέστη τὴν ἐπίθεσιν τῶν συνασπισθέντων ὀργάνων τοῦ Διαβόλου. Ὁ Κύριος ἀπέθανεν ἐν μέσφ φρικτῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν πόνων, ὅλων ἐγκαταλελειμμένος. Πρὸς στιγμὴν ἐφάνη ὅτι ἐγκατελείφθη καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Οὐρανίου Του Πατρός.

Καὶ ὅμως ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ. Ἀπέθανε, διὰ τὴν νικῆσιν καὶ διὰ τὴν ἀναστῆ ὡς «κύριος κυρίων» καὶ «βασιλεὺς

1. Π. Τρεμπέλα, Ἡ Κ. Δ. μετὰ συντόμου ἐρμηνείας. Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἡ Ἀποκάλυψις, Ἀθήναι 1955, σελ. 283.

2. Friedrich Heiler, *Mysterium Caritatis*, München 1949, σελ. 166-167.

Βασιλέων» (Ἀποκ. ιζ', 14· ιθ', 16). «Όλοι οἱ ἐχθροὶ τοῦ κατησχύνθησαν. Ἐν πρώτοις ὁ Ἰούδας εἶπε «ἤμαρτον παραδούς αἷμα ἀθῶον» καὶ «ρίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ ἀνεχώρησε, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγγεζατο» (Ματθ. κζ', 5). Καὶ διὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν λαὸν ὀλίγας δεκαετίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ ἐξέσπασεν ἡ φοβερὰ κρίσις: Οἱ Ἰουδαῖοι ἐσφάζοντο ἀνηλεῶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων λεγεωναρίων, ἡ μεγαλυτέρα δὲ καταστροφή ἐγένετο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἡ ὀλοκληρωτικὴ καταστροφή αὐτῆς καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ ναοῦ δὲν ἔχει ὁμοίον τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Δὲν ἔμεινε λίθος ἐπὶ λίθον. *Ἐπὶ ἐπτὰ ἔτη, λέγει τὸ Ταλμούδ, τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐκαλλιέργουν τὰς ἀμπέλους τῶν «μὲ μόνον λίπασμα τὸ αἷμα τοῦ Ἰσραήλ»³. *Ἐπίσης καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία, ἣτις συνήργησεν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ, διελύθη ὡς εἰδωλοκρατικὴ αὐτοκρατορία καὶ παρεχώρησε τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν χριστιανικὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν.

Ὁ Χριστὸς κατέβαλεν ὅλους τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς Του, τοὺς διώκτας τῶν ὀπαδῶν Του, τὰς ἐθνικὰς φιλοσοφίας καὶ θρησκείας. Ὁ Τερτυλλιανὸς λέγει θριαμβευτικῶς ἐν τῷ «Ἀπολογητικῷ» αὐτοῦ, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας: «Χθεσινοὶ εἴμεθα καὶ ἤδη ἐπληρώσαμεν (ἐγεμίσαμεν) τὴν οἰκουμένην καὶ ὅλα τὰ ἰδικά σας, ἦτοι τὰς πόλεις, τὰς νήσους, τὰς ἀκροπόλεις (φρούρια), τὰς αὐτονόμους πόλεις, τοὺς τόπους συνελύσεως, αὐτὰ τὰ στρατόπεδα, τὰς φυλάς, τὰς (ἐν ταῖς φυλαῖς) τάξεις, τὸ παλάτιον, τὴν σύγκλητον, τὴν ἀγοράν· μόνον τοὺς (εἰδωλοκρατικοὺς) ναοὺς κατελίπομεν (ἀφήκαμεν) εἰς σᾶς».

Τὸ αἷμα τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ τῶν μαρτύρων ὀπαδῶν Του μετεβλήθη εἰς τὸ δραστικὸν ἐκεῖνο λίπασμα, ὕπερ παρέσχε μεγαλυτέραν ζωτικότητα καὶ καρποφορίαν εἰς τὸ χριστιανικὸν δένδρον. Ὁ Ἐσταυρωμένος διὰ τῶν αἰῶνων συνεχίζει τὰς γονίμους κατακτήσεις του. Καὶ ἡ κατάκτησις τοῦ κόσμου ὑπὸ τοῦ Ἐσταυρωμένου γίνεται οὐχὶ διὰ τῆς βίας καὶ τῆς δυνάμεως τῶν ὀπλων, ἀλλὰ πνευματικῶς. «Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τού-

3. «Ἡ Αἰωνία Ἀλήθεια», ἐκδ. «Ἀποστολικῆς Διακονίας», σελ. 247-248.

του» (Ἰωάν. ιη', 36), διεκήρυξεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου. Τὰ ὄπλα, διὰ τῶν ὁποίων ἐνίκησεν ὁ Ἰησοῦς, εἶναι ἡ ἀ λ ή θ ε ι α καὶ ἡ ἀ γ ά π η. «Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι,—διεκήρυξεν ὁ Κύριος ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου,— καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ» (Ἰωάν. ιη', 37). Καὶ ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ ὁ Κύριος προσηυχῆθη εἰς τὸν Οὐράνιον Πατέρα Του ὑπὲρ πάντων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν εἰς τὴν σταύρωσίν του καὶ ἐβασάνιζον καὶ ἐμυκτήριζον Αὐτόν: «Πάτερ ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσιν» (Λουκ. κγ', 24). Εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ ἐθριάμβευσαν ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ μέχρις αὐτοθυσίας καὶ σκληροῦ θανάτου φθάνουσα ἀγάπη. Ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ περιεχόμενον τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ χαρμοσύνου μηνύματός Του πρὸς τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος πιέζεται καὶ βασανίζεται ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας. Ἀλήθεια καὶ ἀγάπη εἶναι ἐπίσης τὸ περιεχόμενον τῆς ζωῆς ὅλων τῶν ἀληθῶν Χριστιανῶν. Ἡ ἀ λ ή θ ε ι α καὶ ἡ ἀ γ ά π η εἶναι αἱ ζωτικαὶ δυνάμεις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΜΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΟΜΟΙ 1 - 5

ΕΚΑΣΤΗ ΣΕΙΡΑ ΔΡΧ. 300

Πωλοῦνται εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα
μας, ἀποστέλλονται δὲ καὶ ταχυδρομικῶς, ἐλεύθερα
ταχυδρομικῶν τελῶν.

“ ΑΡΑΤΕ ΠΥΛΑΣ...,”

ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΩΡΑ-Ι-ΤΙΔΗ

Ποτέ δὲν θὰ τὸ λησμονήσω! Καὶ μόνον ἡ ἀνάμνησις τοῦ μὲ γοητεύει καὶ τώρα ἀκόμη. Τὶ εὐμορφον Πάσχα! Νομίζω ὅτι ἔκτοτε δὲν εἶδα πλέον φαιδρόν, τοιοῦτο μελωδικόν κ' εὐῶδες Πάσχα. “Ὅλα ἐγελοῦσαν ὡς μικρὰ ἀθῶα παιδία, ὅλα ἐμοσχοβολοῦσαν εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην νῆσον, ὅλα ἦσαν λαμπροφορεμένα· τὰ περισσότερα παιδία εἶχαν φορέσει καινουργῆ τριζοκοποῦντα ὑποδήματα, κ' ἔκαμνον κρότον καὶ κρότον ἐπάνω εἰς τὶς πλάκαις τῆς Ἐκκλησίας. Τὶ εὐμορφον Πάσχα! Τὴν ψαλμωδίαν τοῦ, μοὶ φαίνεται, δὲν τὴν ἤκουσα πλέον. Ἴσως συνετέλεσε καὶ ἡ ἔκτακτος δροσερὰ ἀνοιξις τοῦ ἔτους ἐκείνου τοῦ ἀλησμονήτου. Τὰ ἀηδόνια εἶχαν ἔλθει τόσον ἐγγὺς εἰς τὴν κωμόπολιν, ὥστε μερικὰ ἀφόβως εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὸ πυκνὸν τοῦ ναῖσκου κηπαρίου καὶ συνώδευον καὶ ἐκεῖνα μὲ τὴν μαγευτικὴν μελωδίαν τῶν τῶ γλυκύλαλον («Χριστὸς Ἀνέστη»). Τὸ καὲν θυμίαμα, ὑπάρχουν στιγμαί, πού νομίζω πὼς τὸ αἰσθάνομαι ἀκόμη κατὰ τινα μυστικὴν ὄδω ἀπάτην. Ἐλεγαν πὼς ἦτο θυμίαμα ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Ἄνναν, Σκήτην τοῦ Ἄθωνος, γνωστὴν διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐρημιτῶν αὐτῆς. Ἄλλ' ἴσως καὶ τὰ πάμπολλα τριαντάφυλλα τοῦ κηπαρίου τῆς Ἐκκλησίας προσέφερον καὶ αὐτὰ ἐν ἀναλογίᾳ τὸ ἄρωμά τῶν τῶ μεθυστικόν. Καὶ ἦσαν τόσα πολλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο! Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ μπάρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλαντέζος ἔκοπτε κ' ἐμοίραζε καθ' ἐκάστην εἰς τὰ παιδία τῆς γειτονιάς, νὰ μὴ φωνάζουν εἰς τὰ τρελλὰ παιγνίδια τῶν ἐν τῇ μικρῇ τοῦ ναοῦ πλατείᾳ καὶ διακόπτουσι τὸν ἐσπερινὸν τοῦ γέροντος παπᾶ Οἰκονόμου.

*

Γλυκοχαράζει πλέον. Ροδίζει εὐμορφα ἡ αὐγὴ προσπαθοῦσα νὰ διασπάσῃ τῆς νυκτὸς τὴν μαύρην καλύπτραν, ἥτις ἀπλοῦται ἀκόμη εἰς τὸ μικρὸν χωρίον μου καὶ εἰς τὸν εὐμορφον λιμένα του, τοῦ ὁποίου τὰ νερὰ ἀκίνητα ἡσυχάζουν ἐν τῇ σιωπηλῇ τῆς νυκτὸς γαλήνῃ. Οὔτε ὁ φλοῖσβος ὁ μελωδικὸς ἀκούεται εἰς τὴν ἄμμον κάτω. Τὰ ἄστρα τρέμον παιγνιώδη ἐν τῷ κυαναυγῆ στερεώματι, ὡς νὰ τὰ ἐξήγειρον τώρα ἀπὸ τοῦ βαθέος ὕπνου αἱ πρῶται τῆς ἡοῦς ἀκτῖνες. Δύο ἠδύλαλοι ἀηδόνες κελαιοῦν περιπαθῶς τὸ ἐωθινὸν ἐν τῷ κηπαρίῳ, ἀφ' οὗ ἀναδίδεται εὐωδία μεθυστικῆς ἀρωμάτων. Ὁ Ἀναστάσιμος ὕμνος ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀναμέλπεται τόσον περιπαθῶς καὶ τόσον γοητευτικῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ παρα-

τεταγμένοι ἔξω εἰς τὴν πλατεῖαν ναῦται ἕνα πυροβολῶσιν, λησμονοῦν τὸ χαρμόσυνον ἔθιμον, παρασυρόμενοι ἀπὸ τὸν ἡδὺν τῆς ψαλμωδίας ἀντίλαλον. Μέσα εἰς τοὺς χοροὺς εἶχαν καταλάβει τὰ στασιδία τῶν ὄλοι οἱ προὔχοντες ἔνθεν καὶ ἔνθεν φοροῦντες τὰ καλά τῶν, κρατοῦντες τὰς λαμπάδας τῶν· σεμνὴ ἐν τῇ ὅλῃ ἀπλότῃ αὐτῆς παράταξις. Ὅπισθεν δὲ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ οἱ νησιῶται ὄλοι ναυτικοὶ καὶ γεωργοὶ ἀνάμικτοι. Καὶ πρὸς τούτοις τὰ παιδία, καθένα μὲ τὸ κόκκινον αὐγὸν εἰς χεῖρας, γεμᾶτα χαρὰν. Μετ' ὀλίγον ρεῦμα φωτὸς ἐξεχύθη ἐν τῇ πλατεῖᾳ, λαβὼν παντοίας ἀνά τὰς σκολιάς ὁδοὺς διευθύνσεις. Ἐληξεν ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως καὶ οἱ πιστοὶ νησιῶται, κρατοῦντες ἀναμμένην τὴν λαμπάδα τοῦ Πάσχα, μετέβαινον ἐν ἀγαλλιάσει εἰς τοὺς οἴκους τῶν νᾶ φέρωσιν εἰς αὐτοὺς τὸ φῶς, τὴν χαρὰν, τὴν Ἀνάστασιν. Καὶ ἤκούοντο ζωηρῶς καὶ χαρμωδῶς διασταυρούμενα ὡς τρελλὰ πτηνὰ τοῦ λειμῶνος κυνηγούμενα ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ.

— Χριστὸς Ἀνέστη!

Καὶ αἱ ἀπαντήσεις ἐπανελάμβανον τὴν γλυκεῖαν προσφώνησιν ἀντιφωνοῦσαι: — Ἀληθῶς Ἀνέστη! συνοδευόμενοι ὑπὸ γενναίων πυροβολισμῶν τῶν ναυτικῶν ἰσχυρῶν ὄπλων, ὧν ὁ ἀντίλαλος βαρὺς καὶ βροντερός ἐφέρετο διὰ τοῦ ἡρεμοῦντος αἰγιαλοῦ πρὸς τὰ κατασκότεινα βουνὰ τῆς μακρονήσου Εὐβοίας. Κατόπιν ὅλον ἐκεῖνο τὸ Ἀναστάσιμον φῶς, ὅλη ἐκεῖνη ἡ χαρὰ διεσπάρη μέσα εἰς τοὺς οἰκίσκους τῆς μικρᾶς πολίχνης, ἕκαστος τῶν ὁποίων μετεβλήθη εἰς ναὸν ἑορτάζοντα μὲ τὸ ἀχόρταστον Πασχάλιον ἄσμα, ψαλλόμενον ὑπὸ τὸ περίτεχνον τσουγκρισμα τῶν αὐγῶν, τὸ ἀνεκφραστον χάσμα τῶν παιδίων, ἅτινα ἠγρύπνησαν πρῶτην φορὰν διὰ τὴν ἡδίστην αὐτὴν ἀπόλαυσιν, τὴν στιλπνὴν χαρὰν, ὡς τὸ στιλπνὸν κέλυφος τοῦ πασχαλινοῦ αὐγοῦ.

*

Καὶ μόνον ἐνὸς οἰκίσκου τὴν σκοτίαν δὲν ἐφώτιζε τοῦ Πάσχα ἡ λαμπάς. Οὔτε ἠκούσθη ἐν αὐτῷ τὸ ἡδύμολπον Χριστὸς Ἀνέστη, ἀν καὶ διαβάται τινὲς διερχόμενοι καὶ βλέποντες τὴν μαύρην ἐκεῖ σκοτίαν ἐσταματοῦσαν ἀκροώμενοι ἤχόν τινα ἀμυδρὸν ὡς ἄσματός τινος ἀμόρφου, ὡς ἤχου τινὸς ἐκκλησιαστικοῦ δυσδιακρίτου, καὶ παρήρχοντο διερωτῶντες ἀλλήλους:

— Πῶς νᾶναι τάχα ὁ μπάρμπα-Κώστας! Πῶς τὸν λυπηθήκαμε τὸν καυμένο τὸν Ὀλλαντέζο. Τί καλὸς ἐκκλησιάρχης! Ἐβαλε τὰ παιδία σὲ τάξι.

— Χτυπιὰ πού τὴν ἔφαγε, παρετήρησεν ἕτερος, σὰ δὲν σκοτώθηκε!

Μέσα εἰς τὸν οἰκίσκον ἐκεῖνον, μίαν καλυβίτσαν μᾶλλον πρὸς

τὰ Πηγάδια, χωρίς φῶς, χωρίς ζῶν καμμίαν, ἦτο ἐξηπλωμένος ἐπὶ ψαθίου ἀπλοῦ ὁ μπάρμπα-Κώστας, φέρων δεμένης βαρέως τὰς σιαγόνας του κ' αἰσθανόμενος ἰσχυρὸν πόνον ὡς νὰ ἔπαθον οἱ ὀδόντες του. Τίποτε ἄλλο δὲν εἶχε. Καὶ ἐπεχείρησε πολλάκις νὰ ἐξέλθῃ τὴν νύκτα καὶ μεταβῆ εἰς τὴν Ἀνάστασιν. Πλὴν πάλιν ἐμετανοοῦσε. Πῶς νὰ ἐξέλθῃ μὲ δεμένης οὕτω τὰς σιαγόνας. Καὶ ἐπεχείρει πολλάκις ἐν τῇ θλιβερᾷ μονῶσει του νὰ ψάλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», πλὴν δὲν ἠδύνατο νὰ προφέρῃ καθαρῶς τὰς συλλαβάς. Ἦκουε μακρόθεν, τοῦ ἐφαίνετο, τὴν χαρὰν, τὴν ψαλμωδίαν, ἠσθάνετο ἐκ τῶν ραγᾶδων φῶς, ὡς τῆς Ἀναστάσεως φῶς, καὶ τότε καταπνίγων τὸν πόνον προσεπάθει νὰ ψάλῃ, πλὴν εἰς μάτην, ὅτε τέλος ἀνοίγει ἡ θύρα καὶ ἕξαλλος βλέπει ὁ μπάρμπα-Κώστας τὸ ἅγιον φῶς, τὴν λαμπάδα τοῦ Πάσχα. Ὁ γέρον Οἰκονόμος μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, πρὶν μεταβῆ εἰς τὸν οἶκόν του, ἐνεθυμήθη τὸν μπάρμπα-Κώσταν, καὶ ἤλθε φέρων πρὸς αὐτὸν τοῦ Πάσχα τὸ φῶς. «Δεῦτε λάβετε φῶς» κραυγάζει μὲ χαρὰν ὁ γέρον ἱερεὺς ἅμα εἰσελθῶν. Ὁ ἀσθενὴς δὲν ἤξευρε πῶς νὰ ἐκφράσῃ τὴν χαρὰν του, καὶ πῶς νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν συγκατάβασιν ταύτην τοῦ ἁγίου Οἰκονόμου. Ὅλα δὲ αὐτὰ ἐξέφρασε ποιήσας τὸν σταυρὸν του καὶ βαθέως ὑποκλιθεὶς. — Χριστὸς Ἀνέστη! ἀνέκραξεν ὁ ἱερεὺς, ὑψῶν τὴν λαμπάδα του πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ μπάρμπα-Κώστα, οὕτινος τὸ φασκιωμένον πρόσωπον ἀνέλαμψεν ἀπὸ χαρὰν μαγικὴν.

— Ἀληθῶς ἀνέστη! ἐτραύλισεν ὁ μπάρμπα Κώστας.

— Πῶς εἶσαι!

— Καά. Δόκθα θοι ὁ Θεός!

— Πονεῖς!

— Δόκθα θοι ὁ Θεός! ἐπανελάμβανεν ὁ ἀσθενὴς. Δόκθα θοι

ὁ Θεός!

Ὁ γέρον Οἰκονόμος ἔλυσεν τὸν ἐπίδεσμον καὶ παρετήρησεν ὅτι ἔλειπον ὅλοι οἱ πρόσθιοι ὀδόντες τοῦ μπάρμπα Κώστα καὶ ἐκ τῶν δύο σιαγόνων. Καὶ καταπνίγων θλιψίην τινα ἐνδόμυχον:

— Δὲν ἔχεις τίποτε, εἶπε. Μόνον πῶς θὰ σ' ἔχουμε πλέον χωρίς δόντια.

— Δόκθα θοι ὁ Θεός! Δόκθα θοι ὁ Θεός!

— Πλὴν μὴ λυπῆσαι· τὴν θέσιν σου θὰ τὴν ἔχῃς πάντοτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν καρδίαν μου.

— Θὰ δέου πάδι τὸ «τίθ ἐθτὶν οὔτοθ ὁ βαθιδεῦθ τῆθ δόκθηθ».

Καὶ ἀνεστέναξε βαθέως.

Ὁ γέρον Οἰκονόμος ἐκλαβὼν τοῦτο ὡς παράπονον τοῦ παθῆματός του δὲν ὠμίλησεν.

Ἦναψε τὸ κανδήλιόν του, προανήγγειλεν εἰς αὐτὸν ὅτι θὰ τοῦ στείλῃ ζωμόν, κ' ἐστράφη ν' ἀπέλθῃ.

Παπᾶ! παπᾶ! ἐφώνησεν ὁ μπάριμπα Κώστας.

— Θέλεις τίποτε; ἐβόησεν ἰσχυρῶς ὁ ἱερεὺς, ὡς πράττομεν ὅταν ἀπευθυνώμεθα πρὸς ἀσθενοῦντα ὡς πρὸς κωφόν.

— Παπᾶ, τὴν δαμπάδα μου!

Καὶ ἔτεινεν ὁ ἀσθενὴς μικρὰν λαμπάδα τοῦ Πάσχα, ἣν εἶχε φυλαγμένην παρὰ τὸ προσκέφαλόν του, παρακαλῶν τὸν ἱερέα ν' ἀνάψῃ αὐτήν, ὅστις καὶ τὸ ἔπραξε μετ' εὐχαριστήσεως.

Κ' ἔλαμψε τότε ὁ οἰκίσκος περισσότερον ἀπὸ τὰ διπλᾶ φῶτα. Ὁ μπάριμπα-Κώστας μάλιστα τότε φαιδρυνθεὶς σφόδρα ἀνεπήδησεν αἴφνης ζωηρὸς - ζωηρὸς, καὶ ὡς ἦτο μὲ δεμένας διὰ τοῦ γεράνιου μανδηλιού τὰς σιαγόνας ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ «Χριστὸς Ἄνεστη», βροντῶν ἡρέμα αὐτὰς ἄνευ πλέον ὀδόντων, καὶ ἀντὶ συλλαβῶν μελωδικῶν ἐκβάλλων ἀσθενεῖς τινὰς ἤχους ὡς ἐλαφροὺς μυκηθμοὺς βωβοῦ ἀνθρώπου, διακρινομένων ἐν τούτοις καὶ τινῶν λέξεων ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἐκείνων αἵτινες προφέρονται ὀπωσδήποτε καὶ ὑπὸ τῶν νωδῶν ἀνθρώπων.

— Δὲνπραίειθ ἐθύ, ἄδιε Οἰκονόμῃ, εἶπε τέλος ὁ μπάριμπα-Κώστας μὲ τὴν ἐλαττωματικὴν πλέον προφορὰν του, δὲνπραίειθ ἐθύ.

— Πταίω δὲν πταίω, τώρα τὸ κακὸν ἔγινεν, ἀπήντησε τεθλιμμένος ὁ ἱερεὺς. Πλὴν μὴ λυπῆσαι, τέκνον μου. Ὡς σὲ εἶπα, θὰ ἔχῃς πάντοτε τὴν θέσιν σου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν καρδίαν μου.

*

Ὁ μπάριμπα - Κώστας ἕως 65 ἐτῶν γέρων, ἄγαμος κ' ἐν τῶν παρελθόντι κ' ἐν τῶν μέλλοντι πλέον, εἶχε προσληφθῆ ἀπὸ 15 ἐτῶν ὡς ὑπηρέτης ἐν τῶν ναύτικῳ τῆς κωμοπόλεως, ὡς ἐκκλησιάρχης κατὰ τὴν συνθήθειαν τῶν πόλεων, ὡς κανδηλάπτῃς κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Ἦξευρε καὶ ὀλίγα γραμματάκια. Ἦτο μέτριος τὸ ἀνάστημα. Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπιδοθῆ εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον, ἀκολουθῶν τὸ γενικὸν ρεῦμα τῶν κατοίκων τῆς θαλασσινῆς πολιχνῆς. Διὰ δὲ τῆς φιλοπονίας του κατάρθρωσε ν' ἀποκτήσῃ καὶ μικρὰν λέμβον, ἀγοράσας αὐτὴν ἀντὶ εὐτελοῦς ποσοῦ, ἡμισύντριμμα ἀπὸ τινος ναυαγῆσαντος ὀλλανδικοῦ ἰστιοφόρου μιᾶς φοβερᾶς Οὐρκας εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ναυαγίων τῆς ὁποίας εἰργάσθη, ἀνακαλύψας ἐκεῖ εἰς τὸ Ξάνεμο, εἰς τὰς ὁπὰς καὶ ραγάδας τῆς τρικυμιώδους ἀκτῆς, καὶ ἕνα κασκέτο ὀλλανδικὸν καὶ μίαν πίπαν' ἀντὶ δὲ τῶν ὀλίγων μισθῶν του ἔλαβε τὴν χαλασμένην ἐκείνην λέμβον, τὴν σκαμπαβίαν, ὡς τὴν ὠνόμαζεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο κατεσκευα-

σμένος κατὰ τὴν παροιμίαν πολυτεχνίτης καὶ ρημοσπίτης, μόνος του — ἤξευρε καὶ ὀλίγην μαραγκωσύνην — ἐπιδιώρθωσε τὴν λέμβον, χάρισας τὴν πίπαν εἰς τὸν δασοφύλακα, ὅστις τὸν ἄφησε νὰ κόψῃ κρυφὰ ἐκ τοῦ δάσους δύο πεῦκα, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸς μόνον τὸ κασκέτο, τὸ ὁποῖον ἐφόρει πάντοτε, ἐπωνομασθεὶς διὰ τοῦτο «Ὀλλαντέζος». Πλὴν δὲν ἦτο διόλου τυχηρὸς ὡς κυβερνήτης. Περισσότερον τυχηρὸς ἦτο ὅταν δὲν εἶχε τίποτε. Πρέπει νὰ ἐναυάγησε πεντάκις μὲ τὴν σκαμπαβίαν του ἐκείνην, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου μεταφέρων τὸν Ἰούνιον θημονίας σίτου ἀπὸ ἑνὸς ὄρμου εἰς ἕτερον, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐβοίας τὸν Αὐγουστον, ὅτε συνήθιζε νὰ μεταφέρῃ εἰς Λοκρίδα τοὺς Μελισσάδες τῆς νήσου.

— «Ὀλο μὲς' στὸ καλοκαῖρι πέφτεις ὄξω, καυμένη 'Ὀλλαντέζο, τοῦ παρετήρου οἱ κάτοικοι φιλοσκώμμονες πάντοτε.

— «Ἐλα ντέ! ἀπήντα ὁ θαλασσοπνιγμένος ναύτης, ὅστις μετὰ τὸ ναυάγιον ἀνήρχετο τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς, ὑψηλὰ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ ὑπερηφανεύετο διότι κατώρθωνε νὰ ναυαγῇ καὶ νὰ διασώζεται.

Τέλος νύκτα τινὰ τοῦ χειμῶνος μεταφέρων ξύλα ἀπὸ τῆς Κεχρεᾶς, καὶ συναντήσας τρικυμίαν κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του, μόλις ἔσωσε τὴν ζωὴν του καὶ τὸ κασκέτο του τὸ ὀλλανδικόν, ριφθεὶς ἔξω εἰς τοὺς βράχους τοῦ Μικροῦ Ἀσέλιου, ἀποτόμου καὶ ἀλιμένου ἀκτῆς, ὅπου ἡ σκαμπαβία διελύθη εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. Καὶ τὰ μὲν καρφία ἐβυθίσθησαν εἰς τὸν βαθὺν πυθμένα, αἱ δὲ σανίδες διεσπάρησαν εἰς τὸ πέλαγος μεταβληθεῖσαι εἰς γυαλόξυλα.

Καὶ τότε πλέον ἀνέβη τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς τοῦ ὀφελῆς ναυαγός. Εἶχε σύρει τὸ κασκέτο του μέχρι τῶν ὠτων καὶ ἀνέβαινε χωρὶς νὰ βλέπῃ σχεδόν, προσκρούων εἰς τὰ λιθάρια καὶ τὰ καλδερίμια. Τοῦ ἤλθεν ὡς ἐντροπή· καὶ ἔκτοτε δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀφιερώθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀποκτῆσας τὴν ἀγάπην τῶν ἐρημερίων, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἐνοριτῶν. Ἰδίως ὁμοῦς τὸν ἠγάπησαν τὰ μικρὰ παιδιά, διότι τόσον καλὰ καὶ μὲ τόσην τάξιν ἐμοίραζε πρὸς αὐτὰ τὰ κόλλυβα ὁ «Ὀλλαντέζος», ὥστε ἔπαιρναν ἅλα μὲ ἡσυχίαν. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐσέβοντο, τηροῦντα σιωπὴν ἀπόλυτον ἐν τῷ ναῷ. Καὶ τὸν ἐβλεπες ἐκεῖ τὸν μπάρμπα-Κώσταν μὲ τὸ ὀλλανδικόν κασκέτο του ἐν μέσῳ τῶν παιδιῶν ὡς ἀπόμαχον πλοίαρχον διατάσσοντα ἐν τάξει τὰ πάντα. Καὶ μήπως δὲν ἦτο ἀπόμαχος πλοίαρχος; Καὶ μήπως δὲν ἔπαιε τὴν θάλασσαν μὲ τὴν κουτάλαν, ὡς λέγουσιν; Τί τάχα νὰ ταξιδεύῃ τις εἰς τοὺς φοβεροὺς ὠκεανούς ἢ εἰς τὰ κοιμώμενα παράλια τοῦ Μαλιακοῦ; Τί τάχα νὰ ναυαγήσῃ τις εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον ἢ εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἀκτὴν τοῦ Παγασητικοῦ; Τὸ ναυάγιον εἶναι πάντοτε ναυάγιον· καὶ ὁ

άνθρωπος πνίγεται ὁμοίως εἴτε εἰς τὸ πέλαγος εἴτε εἰς τὸν λιμένα.
Καὶ εἰς μία φοῦχτα νερὸ ἀκόμη.

Ὁ μπάριμπα - Κώστας κατέστη εἰδικὸς ὅμως εἰς μίαν ὑπηρεσίαν σπουδαίαν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὸ ὅποιον ἠγαπᾶτο ἀπὸ ὀλόκληρον τὴν πολίτην. Ὑπεκρίνετο περίφημα τὸν Ἄδην τὸ Μέγα Σάββατον, κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου.

*

Εἶναι συνήθεια ἀρχαιοτάτη εἰς τὴν νῆσον, ἀφοῦ ὁ Ἐπιτάφιος ἐν λιτανεῖα περιέλθῃ ἐν ὠραίῳ πανοράματι τὴν ἐνορίαν ὅλην, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ κλείωνται αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ἢ εἰς αὐτὸν εἴσοδος τοῦ Ἐπιταφίου. Παρίσταται κατὰ τρόπον παράδοξον ἢ σκηνὴ τῆς εἰς Ἄδου καταβάσεως τοῦ Σωτῆρος, ὡς φέρεται τοῦτο ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. Τότε ὁ πρῶτος τῶν ἐφημερίων, προσεγγίζων εἰς τὰς πύλας κελεῖ ἐπιτακτικῶς κρούων αὐτάς καὶ κράζων: «— Ἀρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης!»

Ὁ δὲ ἔσωθεν τῶν κεκλεισμένων πυλῶν παρὰ τὰ κλεῖθρα ὑποκρινόμενος τὸν Ἄδην ἐρωτᾷ αὐθαδῶς: «— Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης;»

Ἡ ἐπιτακτικὴ κέλευσις ὡς καὶ ἡ αὐθάδης ἐρώτησις ἐπαναλαμβάνονται ἐκ τρίτου. Καὶ τότε τὴν τρίτην φορὰν ὁ ἱερεὺς ὠθῶν ἰσχυρῶς διὰ τοῦ ποδὸς καὶ τῶν χειρῶν τὰς πύλας, ἀναφωνεῖ ἐν κυριαρχικῇ δυνάμει: — Κύριος τῶν Δυνάμεων, αὐτός ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς Δόξης! Καὶ ἀνοίγει βασιλικῶς καὶ αὐταρχικῶς τὰς πύλας, καὶ οὕτως εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν ὁ Ἐπιτάφιος.

Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν παράστασιν κατέστη εἰδικώτατος ὁ μπάριμπα Κώστας. Ὑπεκρίνετο τόσον ἐπιτυχῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνάρτου Ἄδου, τοῦ μὴ θέλοντος ν' ἀναγνωρίσῃ Δεσπότην καὶ Κύριον ἀνώτερόν του, ὥστε τρόμος κατελάμβανε τὸ πλῆθος ὅτε ἤκουε τὰς τρομερὰς ἐκείνας ἐρωτήσεις του: — Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς Δόξης;

Ἐτόνιζε τὰς λέξεις κατ' ἴδιόν τινα τρόπον πολὺ τρομακτικόν. Ἐκίνει τὴν κεφαλὴν του ἔσωθεν, ἠγγίσειε τοὺς ὀφθαλμούς του, αἱ τρίχες τῆς κόρης του ἀνεσουουρόνοντο, καθὼς τὸν περιέγραφον ὅσοι ἔμενον ἐνδον νὰ τὸν θαυμάσουν κατὰ τὴν θαυμασίαν του ὑπόκρισιν, ὅλον τὸ σῶμα του ἔτρεμε· κ' ἐν γένει ἐπαθαίνετο ὡς νὰ ἦτο ὁ Ἄδης ἀληθῶς μὲ τὴν σατανικὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου δύναμιν, προαισθανόμενος προσεγγίζον τὸ τέλος του.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὸ Μέγα Σάββατον τὴν αὐγὴν ὁ μάρμα Κώστας ἦτο εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὑπερήφανος διὰ τὸ πρόσωπον τὸ φοβερὸν ὅπου ἤθελε ὑποκριθῆ. Καθήμενος πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ κενοῦ, πλὴν καταφωτιστοῦ ναοῦ, ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου, ἔχων ὕψος ἐπίσημον κυριάρχου. Δὲν ἦτο πλέον ὁ πτωχὸς κληρονομιάτης μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω. Ἰστατο ἀσκεπῆς ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου κατωφλίου ὡς εἰ ἔλεγεν: — Ἐγὼ εἶμαι! Δὲν δέχομαι κανένα μέσα, οὔτε τὸν βασιλέα.

Ἰδοῦ! ἀκούονται μακρόθεν ψαλμωδίαὶ γλυκύταται καὶ τρυφεραὶ ὡς κλαυθμοὶ, ὡς θρήνοι: — Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον!... Ψάλλουσι τὸ πομπικὸν ἄσμα. «Τὸν ἥλιον κρύψαντα», τὸ ἐξόδιον μέλος, τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο τροπάριον, τὸ ὁποῖον συγκινεῖ καὶ τὰ ἄψυχα: — Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον!...

Ὁ Ἰωσήφ παρακαλεῖ τὸν Πιλάτον ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ θάψῃ «τὸν ξένον Ἰησοῦν καὶ ὠνειδισμένον... Ψάλλουσι οἱ μελιφογγοὶ ψάλται, ἀκολουθοῦντες τὴν λιτανεῖαν τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ὑπηχεῖ ὁ λαὸς ὡς δι' ἑνὸς στόματος.

— Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον!..

Ἡ πατρίς μου μικρά, πόσον μεγάλη εἶσαι ἐν τῇ θρησκείᾳ σου! Ἡ μελωδία γλυκυτάτη ὅλον ἐν προσεγγίζει. Ὅπισθεν οἰκιῶν νεφέλαι φωτεινὰ ἀπὸ τῶν καιομένων λαμπάδων ἀναβαίνουσι πρὸς σὸ στερέωμα. Ἡ εὐωδία τῶν θυμιαμάτων, τὰ ὁποῖα καίονται κατὰ τὴν δίοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἀπὸ τὰς οἰκίας ὅλας φθάνει ἀπὸ μακρὰν ὡς ἄρωμα αὐτῆς τῆς νυκτὸς ἀνέκφραστον.

— Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον!..

— Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον!.. Πρέπει νὰ ἰδῆτε τὴν λιτανεῖαν τοῦ Ἐπιταφίου κατὰ τὴν αὐγὴν, ὅτε δὲν εἶναι οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, ἢ μᾶλλον μὲ ὀλίγην ἡμέραν καὶ πολλὴν νύκτα, μὲ ὀλίγον φῶς καὶ μὲ πολλὰ ἄστρα, καμμιὰ φορὰ μὲ σελήνην λειψίφωτον, ὅτε τὸ θέαμα γίνεται ὑπερκατανυκτικὸν μὲ ὀλίγας ἀηδόνας καὶ πολλὰ πρωῒνὰ πουλιῶν χαιρετίσματα, μὲ ὀλίγον εὐωδιάζοντα ἄρωμα πρωῒνὸν ἀέρα καὶ μὲ πολὺ θυμίαμα· καὶ κάτω τὸ κύμα μελανόφαιον, ἐφ' οὗ ν' ἀτανακλῶνται τῶν ἱερῶν λαμπάδων αἱ χρυσαῖ λαμπεῖς.

Ἰδοῦ! Ἡ ἱερὰ λιτανεῖα προσιγγίζει ἤδη εἰς τὸν ναόν. Προηγοῦνται τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ὁ μέγας ξύλινος ἅγιος Σταυρός. Εἶτα ὁ κληρὸς μὲ χρυσὰ βυζαντινὰ ἄμφια, θαῦμα ὑφαντικῆς καὶ ποικιλικῆς ἐξάισιον, οὐχὶ ἄκομψα ρωσικὰ μονοκόμματα καὶ μονοκόκαλα ὡς φορέματα χιονισμένων βουνῶν. Καὶ εἶτα τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον. Τί εὐμορφὸν λειτούργημα! Ὡς νὰ εἶναι ἐζωγραφισμένον. Τετράγωνον ὀρθογώνιον, ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν ἐρειδόμενον, ἐφ' οὗ ἑναποτίθεται ὁ Ἐπιτάφιος θρήνος, ραντισμένος διὰ φύλλων

ρόδου, βιολέττας καὶ δενδρολιβάνου. Καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ διὰ τεσσάρων κιονίσκων ἐπιβαστάζεται ὁ θολίσκος αὐτοῦ, θαῦμα ξυλογλυπτικῆς ὡς θόλος ναύστου, καλλιμόρφος, φέρων ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐπίχρυσον ξύλινον στέμμα, ἀπολήγον εἰς σταυρόν, ἐνῶ ἔσωθεν ἄνω τοῦ Ἐπιταφίου θρήνου κρέματα ὡσάν πολυέλαιος ἕτερον τεχνητὸν στέμμα ἐκ χρυσοχάρτου καὶ τεχνητῶν ἀνθέων, στίλβον ἀκτινωτῶς μετὰ μαρμαρυγῶν ἐν τῷ φωτὶ τῶν λαμπάδων. Σειρὰ λαμπαδίσκων ἐπιστέφει τὸν θόλον τοῦ Κουβουκλίου, ἐνῶ τέσσαρες φανίσκοι κομποὶ εἰς τὰς τέσσαρας ἄκρας φέγγουσι μὲ ὑέλους χρωματιστάς. Εἶναι ἐκ καρυξύλου γεγλυμμένον οὕτως εἰπεῖν τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀνθέων δὲν φαίνεται σχεδὸν τὸ βαθὺ ἐρυθρόχρουν ὡς ἐρυθρόδανον ὑάλισμα τοῦ ὠραίου ξύλου.

Βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων ναυτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως καὶ περιστοιχίζεται παρ' ἄλλων ναυτῶν, ἐτοιμῶν ἐκεῖ πλησίον ν' ἀρπάσωσιν εἴτα τὰς λαμπάδας του, φυλακτῆρια ἐν ταῖς τριχυμῖαις. Κι' ἐνῶ βαδίζουν οἱ βαστάζοντες, σείεται ἐλαφρῶς τὸ Κουβούκλιον, σείεται καὶ τὸ κρεμάμενον ἔσωθεν χρυσοῦν ἐξ ἀντρέδων καὶ ψευδανθέμων ποικιλοχρῶμων στέμμα καὶ τὰ λοιπὰ χρυσᾶ καὶ ἄνθινα στολισματα, καὶ ἀποτελεῖται οὕτω μία εὐάρεστος ἀλληλουχία λικνιζομένων χρυσῶν λάμπσεων, καθηδύνοσα τὴν ὄρασιν καὶ πραΐνουσα ὡς δρόσος ἐν καύσωνι τὴν καρδίαν, ἐνῶ ἡ ἐλαφρόπνοος πρῶϊνὴ αὔρα κινουῖσα μαλακῶς τὸ φῶς τῶν λαμπάδων μετασχηματίζει αὐτὸ ἐπιτηδεῖως εἰς ἓνα μονοκόμματον φωτεινὸν στέφανον γύρω-γύρω τοῦ Κουβουκλίου, καταυγάζοντα ἡδέως τὰ ὄμματα. "Οπισθεν ἀκολουθεῖ ἐν μακρᾷ γραμμῇ τὸ πλῆθος λαμπαδηφόρον ἀποτελοῦν, ἐν εὐλαβείᾳ καὶ κατανύξει, ἓνα φωτεινὸν ὠραῖον ρεῦμα μ' ἐλαφρῶς παίζοντα τὰ κύματά του.

Ποσάκις δακρῶν ἐξ ἀγνώστου χαρᾶς ἔμεινα κρυφὰ εἰς τὴν γωνίαν ἐκεῖ κάτω ἀκίνητος, ὡς ὁ φιλάργυρος, ὁ φοβούμενος μὴ κλέψωσι τὸν θησαυρόν του, ἔμεινα νὰ βλέπω κρυφὰ-κρυφὰ τὴν τρυφερὰν αὐτὴν τοῦ Ἐπιταφίου πομπήν, κατερχομένην ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, εἰσπνέων βαθέως ἐν ἄσθματι ὡς ἐντὸς κήπου ἀνθέων, ὡς νὰ ἤθελον νὰ ροφήσω διὰ μιᾶς ὄλην ἐκείνην τὴν μαρμαρυγὴν, ὡς νὰ ἤθελον νὰ χορτάσω ὄλην ἐκείνην τὴν ἀχόρταστον μαγείαν.

*

"Ἦδη ὁ μπάρμπα Κώστας ἔκλεισε τὰς πύλας τοῦ ναοῦ. Ἡ λιτανεία ἔστη πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ μικρᾷ πλατείᾳ. Καὶ ὁ Ἐπιτάφιος ἔστη ὡσαύτως πλὴν κρατεῖται ὑψηλὰ πολὺ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐπιτηδεῖως, μὴ γίνῃ προπετῆς διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἀκαίρως.

Ὅπισω δὲ εἰς δύο γραμμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν μὲ τὰς λαμπάδας ἀναμμένας ἴστανται ἐν σιγῇ οἱ ἄνδρες χωριστὰ καὶ χωριστὰ αἱ γυναῖκες. Τὸ ἄσμα ἔπαυσεν.

Ὁ γέρον Οἰκονόμος τότε ἀργὰ-ἀργὰ πλὴν μετὰ δυνάμειος ἱκανῆς, — τοὺς εἶχε ζωηρεύσει ὅλους τόσα χρόνια ὁ ζωηρὸς τρόπος τοῦ μπάρμπα-Κώστα—κελεύει:

— "Ἀρατε πύλας οἱ Ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης!

Καὶ πάραυτα ἀκούεται ἔσωθεν φωνὴ τραχεῖα καὶ ἠχηρά, ὡς ὅταν φωνάζουν διὰ τῆς κογχύλης οἱ ἄλιεῖς, φωνὴ ὑπέροφρος, αὐθάδης φωνή:

— Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης;

Τόσον δὲ ζωηρὰ ὥστε ποτὲ δὲν τὸ ἐνθυμοῦντο οἱ ἄνθρωποι. Τινὲς μάλιστα ἐπιθύρισαν δειλά: — Ἐχει ὄρεξι ἐφέτος ὁ Ὀλαντέζος.

Τότε τινὲς, ἰδίως ἐκ τῶν ναυτῶν, ἐκπλαγέντες ἀπὸ τὴν προπετῇ πρόκλησιν, ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζουν τὰς χονδράς ἐξ ἐλαίας ράβδους των, νομίσαντες ὅτι θ' ἀρχίσῃ ἀληθῆς πάλῃ πρὸς ἐκβίασιν τῆς εἰσόδου. Καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν τρίτην φορὰν ἐμπνευσθεὶς καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἀγαθοῦ κανδηλάπτου ἐκραύγασεν ἐπιτακτικώτερον τὸ «Ἄρατε», ὡς νὰ ἤθελε νὰ κατανικήσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ἀντίστασιν τοῦ ζωηροῦ Ἀδάρχου καὶ συγχρόνως ὤθησε μετὰ δυνάμειος ἀσυνήθους τὰς πύλας διὰ χειρῶν καὶ ποδῶν, ἐπιδοκιμάζοντος τοῦ πλήθους. Καὶ πάραυτα ἀνεώχθησαν πέρα-πέρα μετὰ πατάγου φοβεροῦ αἱ πύλαι καὶ κρότου μὴ ἀκουσθέντος ἄλλοτε. Κ' ἔλαμψαν ἰδοὺ οἱ ἀναμμένοι τοῦ ναοῦ πολυέλαιοι. Ὁ δὲ ἱερεὺς ψάλλων τὸ «Ὁ Μονογενὴς Υἱός...» ἤτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ, ὅτε ἐξαίφνης συγχρόνως κραυγαὶ ἠκούσθησαν, κραυγαὶ ὡς ἀπὸ δυστυχήματος ἀνελπίστου.

Ὁ μπάρμπα-Κώστας ἀφιερωθεὶς ἐν τῇ προσφιλεῖ του ἀπομιμήσει ἐλησμόνησε μετὰ τὴν τρίτην ἐρώτησιν νὰ παραμερίσῃ εἰς τὰ πλάγια, καὶ τὰ φύλλα τῆς βαρεῖας πύλης βιαίως ἀνοιγέντα τὸν ἐκτύπησαν εἰς τὰς σιαγόνας, διότι ὑπεκρίνετο ἐγγὺς τῆς ὀπῆς τῆς κλειδός, καὶ τὸν ἔρριψαν κάτω εἰς τὰς πλάκας ὡς κορμὸν δρυὸς καταπεσοῦσης ὑπὸ καταγιίδος. Εὐτυχῶς τὸ πάθημα δὲν ἦτο σοβαρώτερον. Ὁ μπάρμπα Κώστας ἦτο γερὸ κόκκαλο, πέντε φορὲς θαλασσοπνιγμένος. Ἡ ἱερά τελετὴ ἐξηκολούθησεν ἐν τάξει καὶ ἔληξεν ὡσαύτως ἐν τάξει. Καὶ αὐτὴ ἡ διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἐγένετο ὑπὸ τῶν ναυτῶν ἐν τακτικῇ ἀταξίᾳ. Πλὴν τοὺς νησιώτας κατελύπησε τὸ ἀπρόοπτον πάθημα τοῦ μπάρμπα Κώστα, ὅστις ἀφοῦ ἔτυχεν ἐκεῖ τῶν πρώτων περιποιήσεων καὶ κατόπιν ἐν τῷ οἰκίσκῳ του, ὑπομείνας ἀφορήτους τῶντι πόνους, καὶ τυχὸν συντονωτάτης ἰατρικῆς περι-

Ἀναδρομὴ εἰς τὰ περασμένα

Η ΑΓΙΑ ΔΥΝΑΜΙΣ

Τὸ μικρὸ λοιπὸν ἐκκλησάκι — ἡ ἀγία Δύναμις — ποῦ ἐσώθηκεν εὐτυχῶς ἀπὸ τὸν ἐξαφανισμό, ἀνῆκε στὸ μετόχι τῆς Μονῆς Πεντέλης, ποῦ περιελάμβανε ὅλο τὸ οἰκοδομικὸ τετράγωνο μεταξύ τῶν ὁδῶν Μητροπόλεως, Νίκης, Ἀπόλλωνος καὶ Πεντέλης. Σ' αὐτὸ ἐστεγάζοντο τὰ γραφεῖα τῆς Μονῆς, ποῦ εἶχε, ὅπως εἶαι φυσικόν, ἄφθονες συναλλαγές καὶ δοσοληψίες· καὶ γι αὐτὸ ἡ συχὴ παρουσία τοῦ Ἡγουμένου τῆς στᾶς Ἀθήνας ἦτανε ἀπαραίτητη· κί' ἐκεῖ ἐστεγάσθησαν καὶ τὰ γραφεῖα τοῦ Μοναστηριακοῦ Συμβουλίου, ποῦ ἰδρύθηκεν ἀργότερα. Ὅλος αὐτὸς ὁ χῶρος ἦτανε τριγυρισμένος ἀπὸ τοῖχο, μὲ σποραδικὰ μικρομάγαζα ἐγγελεσπαρμένα σ' ὅλο τὸ περίβολό του, καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν ὁδῶν Ἀπόλλωνος καὶ Νίκης καὶ τὰ ὁποῖα ἐνοικιάζοντο σὲ διαφόρους ἐπαγγελματίες. Καὶ μέσα στὴν ἀπλωτὴ καὶ εὐρύχωρη αὐλὴ του εἶχαν κτισθῆ διάφορα μικρὰ κελλιά, ποῦ ἐνοικιάζοντο τελευταίως κί' αὐτὰ καὶ ποῦ σ' αὐτὰ ἔμεναν παλαιότερα οἱ ἐπιλεγόμενες «κελλιῶτισσες».

* * *

Οἱ «κελλιῶτισσες» αὐτὲς ἦτανε ἀπὸ τοὺς ὠραιότερους κί' εὐεργετικότερους θεσμούς τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας, ποῦ

θάλψεως, ἐκ μέρους τῶν ἐπιτρόπων, ὅμως ἔκειτο τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως πονῶν ἀκόμη, ὡς εἶδομεν, καὶ ἄνευ ὀδόντων πλέον. Ἐν τῇ καταπτώσει ἔχασε καὶ τὰς δύο σειρὰς τῶν ὀδόντων του. Καὶ ἐλυπεῖτο πλέον ὁ πτωχὸς καὶ ἐπόνει ὄχι τόσο δια τὴν ἀπώλειαν τῶν ὀδόντων, ὅσον διότι δὲν θά ὑπεκρίνετο πλέον τὸν Ἄδην, διότι ἡ ἔλλειψις τῶν ὀδόντων θά ἤλάττωνε κωμικῶς τὰς πρώτης δυνάμεως τραγικὰς ἐρωτήσεις του.

— Κ' ἐδῶ ἐνανάθηα! ἔλεγε νωδῶς μετὰ ταῦτα παραπονούμενος διὰ τὴν τύχην του ὁ ἀγαθὸς μπάρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλαντέζος, ἀπλοῦς κανδηλάπτης πλέον τοῦ ναοῦ, φέρων καταφανῆ τὰ διπλᾶ σημεῖα τῶν διπλῶν ναυαγίων, τὸ ὀλλανδικὸν του κασκέτο καὶ τὰς ἄνευ ὀδόντων σιαγόνας· ἀλλ' ἀντὶ τῆς καλύβης του πλέον ἐκατοιχοῦσεν εἰς ἓνα πολὺ εὐμορφον κελλίον ὅπου τοῦ ἔκτισαν οἱ Ἐπίτροποι ἐντὸς τοῦ κηπαρίου τοῦ ναοῦ, καὶ ὅπου διήλθε τὰ γηρατεῖα του ἀγαπώμενος ἀπὸ ὅλους.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΩΡΑ-Γ.ΤΙΔΗΣ

φανερώνουν, πόσο βαθειά ήτανε διαποτισμένη τότε ή κοινωνική ζωή από το πνεύμα του Χριστού και του Ευαγγελίου του. Η κοινότητα και ή πολιτεία δέν ήτανε τότε— όπως δυστυχώς κατάντησε σήμερα — ένα άθροισμα απλών ανθρώπων, που είχανε νηπιοβαπτισθή, έλεγονταν Χριστιανοί κι' έπήγαιναν πότε πότε και ιδιαιτέρως τις μεγάλες γιορτές στην Εκκλησία. Άλλά ήτανε κυριαρχημένη από το χριστιανικό κήρυγμα τής αγάπης προς τον «πλησίον», που είναι άπότοκο τής ύψηλης έννοιας για τήν άπόλυτη άξία τής ανθρώπινης ψυχής και για τον άνθρωπο, που μάς άπεκάλυπεν ό Χριστός.

Ύπῆρχε γι' αυτό τήν εποχήν εκείνην όλοζώντανο και δραστηκώτατο το αίσθημα τής ευθύνης, τόσοσν του άτόμου όσον και του συνόλου, άπέναντι τών συνανθρώπων μας· κι' έπαιρνε, έτσι, ή κοινωνική ζωή μιá μορφή συναισθηματική και ζεστή, που τήν έπροφύλαττε άπό το γλύστρημά της στον στείρο άτομικισμό, κι' άπό τήν άποκλειστική της άπορρόφησην άπό τή σφαλερή κι' άφτερη χρησιμοθηρία. Άπό τήν αντίληψην αυτήν έδημιουργήθηκεν ό θεσμός τών «έγκαιριών», όπως έλεγοντο τότε οί άδενδροφύτευτοι και κοινόχρηστοι τόποι που έσπέρνοντο έλεύθερα άπό τους άκτήμονες, για να έξασφαλίσουν το ψωμί τους· και που ύστερα άπό τον θερισμό αφήνονταν εύκαιροι και έλεύθεροι για βοσκή. Και άπό το αίσθημα αυτό τής άλληλεγγύης και του ήθικού χρέους προς τον «πλησίον» μας καθιερώθηκε και ό θεσμός τής «κελλιότισσας».

Κι' όπως αναφέρει κάποιον χρονικό, που διέσωσεν ό Καμπούρογλου στον «Άναδρομάρη » του· «Δέν υπῆρχε τότε στην Άθήνα άνθρωπος, που να μην είχε το σπίτι του· κι' όσο φτωχός και νάτανε, έλεγε — «ας πάω στο κουρκούρι μου». Για τις άπροστάτευτες γυναίκες έφρόντιζαν οί ένορίτες, οί καλύτεροι τής γειτονιάς· κι' έχτιζαν γύρω - γύρω στην αυλή τής έκκλησιάς — γιατί οί έκκλησίες είχανε τότε μεγάλην αυλή — κελλιά· και τα παραχωρούσαν στις φτωχές κι' άμοιρες γυναίκες, που είχανε ξεσπιτωθή και δέν είχανε άνδρα. Άντρόγυνα ήτανε άμαρτία να καθήσουν εκεί. Οί γυναίκες αυτές λεγόντουσαν «κελλιότισσες». Δούλευαν στα σπίτια κι' επαιρναν και δουλειά στο κελλί τους. Οί άρχόντισσες δέ κάθε καλήν ήμέραν τους έστελναν το άρνι τους, το χλωρό τους, αύγά, κάνα ρουχικό... για τήν ψυχή τους».

Οί «κελλιότισσες» αυτές υπηρετούσανε και τήν Έκκλησία, και διευκόλυναν τους ιερείς στο λειτουργικό τους έργο· κι' όταν άργούσανε οί ένορίτες και οί ένορίτισσες να πάνε στη θεία λειτουργία, έπηγαίνανε κι' έκτυπούσαν διακριτικά τις πόρτες των και τους έλεγαν —«κοπιάστε στην Έκκλησία!...»

Τί κρίμα ἀλήθεια νὰ χαθοῦνε οἱ ωραιότατες αὐτὲς ἑλληνορθόδοξες συνήθειες μας. Ποῦ καρδιά σήμερα, καὶ ποῦ ψυχὴ, καὶ ποῦ συνείδηση; Ὅλα αὐτὰ ὁ ὕλισμός τὰ νομίζει σκουριασμένες καὶ γιὰ τὰ σκουπίδια συνήθειες καὶ προλήψεις. Καὶ ἡ ἀσυδοσία, ποῦ εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς ἀποσύνθεσης, κινδυνεύει νὰ γίνῃ καθεστῶς. Καὶ τὰ δῆθεν ἀνώτερα πνεύματα χαμογελοῦνε ὅταν τ' ἀκῦνε. Ἀτμόσφαιρα σήμερα εἶναι τὸ χάος καὶ ἡ ἠθικὴ ἀναρχία. Καὶ ἡ μεγάλη Σαρακοστή, δὲν εἶναι πλέον καιρὸς περισυλλογῆς καὶ κατανύξεως· παρὰ γλεντοκόπι στὶς ταβέρνες ποῦ ὄλοένα πληθύνονται, καὶ ἀντὶ νηστείας, σαλπίσματα γαστριμαργίας καὶ χοροπηδητὰ αἰσθησιακῆς βακχείας στὰ μεγάλα κοσμικὰ ξενοδοχεῖα....

* * *

Φαίνεται πιθανόν, πὼς στὴν περιοχὴ τοῦ Μετοχιοῦ τῆς Πεντέλης ἔμεναν οἱ Ἰησοῦίτες, ποῦ εἶχανε ἔλθει ἀπὸ τὰ 1640 στὰς Ἀθήνας, ποῦ δὲν τοὺς ἐσήκωνε ὁμως τὸ κλίμα, γιὰτὶ ἔδειξαν, ὡς φαίνεται ὑπέρμετρο ζῆλο γιὰ τὸ δόγμα τους, καὶ ἀναγκαστήκανε γι' αὐτὸ νὰ περάσουνε στὴν Εὐβοία, κατ' ἄλλους ἀναγκαστικὰ καὶ κατ' ἄλλους αὐτοθέλητα, ἐπειδὴ δῆθεν στὰς Ἀθήνας δὲν ὑπῆρχανε Φράγκοι καὶ δὲν εἶχανε δουλειά. Τοὺς Ἰησοῦίτες δὲ τοὺς διαδεχθήκανε οἱ Καπουτσῖνοι, ποῦ αὐτοὶ ἔμεναν στὸ μνημεῖο τοῦ Λυσικράτους, καὶ ἀντίθετα ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀγαπηθήκανε κι' ἐτιμηθήκανε ἀπὸ τὸν τόπο, γιὰτὶ ἦτανε στοιχεῖα ἐκπολιτιστικὰ καὶ ἀρχαιοφιλα, ποῦ ἀγαπούσανε καθετὶ Ἑλληνικόν. Ἐνας δὲ ἀπὸ τοὺς Καπουτσῖνους αὐτοὺς ὁ Δὸν Παῦλος ἦτανε φίλος στενὸς τοῦ Λόρδου Βύρωνος, καὶ μίαν ἡμέρα ἔκαμε γεῦμα στὸν Βοεβόδα, στὸ Μουφτῆ καὶ στὸ μεγάλο ποιητὴ ποῦ ἔμεινε περιώνυμο γιὰ τὰ πλοῦσια φαγητὰ καὶ γιὰ τὰ ξεχωριστὰ κρασιά ποῦ τοὺς παρέθεσε.

ΑΜΜΩΝΑΣ

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι δύνανται νὰ ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδονται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

ΣΤΑΧΥΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΑΓΡΟ ΤΟΥ

10. ΤΑ ΣΚΑΛΟΠΑΤΙΑ

«Οὐδείς δύναται δυοὶ κυρίως
δουλεύειν» (Ματθ. στ', 24).

Καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ὡς νόμος Θεοῦ, εἶχε δώσει τις βασικὰς γραμμὰς πορείας στὴ ζωὴ τῶν Ἑβραίων, ποὺ μπορεῖ νὰ εἰπῆ κανεὶς πὼς ἰσχύουν πάντοτε, καὶ γιὰ μᾶς τοὺς Χριστιανοὺς. Οἱ βασικὰς αὐτὰς γραμμὰς στηρίζονται ἐπάνω στὸ φυσικὸ δίκαιο καὶ ἀφοροῦν τις σχέσεις μεταξύ τῶν ἀνθρώπων ποὺ ζοῦν ὡς μιὰ ἀδελφότης καὶ ἔρχονται σὲ συναλλαγές. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ παλαιὸς νόμος δὲν ἀγνοεῖ τὸν ἄνθρωπο, ὡς ἄνθρωπον μὲ ἀδυναμίες καὶ μὲ ἀνάγκες. Ἐτόνιζε δὲ καθαρὰ πὼς ἔχει ἐδῶ ἀτομικὸ συμφέρον ὁ ἄνθρωπος νὰ τάχῃ καλὰ μὲ τὸ συνάνθρωπό του ποὺ τέλος πάντων μ' αὐτὸν ζῆ ὡς συγγενὴς, ὡς γείτονας, ὡς λογικὸ πλάσμα μὲ τὴν ἴδια θρησκεία, μὲ τὴν ἴδια λογικὴν, μὲ τὴν ἴδια γλῶσσαν, τις ἴδιες ἀνάγκες καὶ τὰ ἴδια συμφέροντα. Ὅσοι ἄνθρωποι μὲ ἀδυναμίες δὲν ἐκλήθησαν τότε νὰ τις δαμάσουν καὶ νὰ τις ἀχρηστεύσουν ὥστε νὰ νοιχθῇ ὁ δρόμος πρὸς τὸν Παράδεισο. Δὲν εἶχε γίνεαι ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ στὸ πλάσμα του σὲ βαθμὸ σταυρικῆς θανάτου τοῦ Μονογενοῦς τοῦ Υἱοῦ. Ὅμως θὰ ἔπρεπε τοῦλάχιστον νὰ μὴ μεταβληθῇ ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία σὲ κόλασι ἐξ αἰτίας τῶν προσωπικῶν παθῶν ποὺ ἡ καλλιέργειά τους τὰ συντηρεῖ ὡς τὰ νάναμιμένα κάρβουνα. Τὰ ἀνθρώπινα πάθη ὑπῆρξαν καὶ εἶναι φυσικὰ γιὰ τοὺς ἀκαλλιέργητους ψυχικά, τὸ φοβερώτερον ἐμπόδιον γιὰ τὴν ἀρμονικὴ συμβίωσι τῶν ἀτόμων. Τὰ θηρία μεταξύ τους μποροῦν νὰ ζήσουν μέσα στὴ ζούγκλα κάτω ἀπὸ τὴν πειθαρχία τῶν ἐνστικτῶν ποὺ σκόπιμα προλαμβάνουν τὴν καταστροφή. Ὁ ἄνθρωπος ὅχι. Ἡ λύσσα τοῦ συμφέροντος, ὁ ἐγωϊσμός, τὸ πνεῦμα τῆς ἐκδικήσεως, αὐτὴ ἡ πονηρία τῆς ἀπάτης καὶ τῆς ἐξουδεσίσεως τοῦ ἄλλου, κατευθύνουν τὴν λογικὴ σκέψιν εἰς πράξεις, ὅχι ἀπλῶς μειωτικὰς τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἄνθρωπου, ἀλλὰ διαταράσσουν τὰς σχέσεις μεταξύ των τόσο, ὥστε νὰ γίνεται ὁ βίος ἀβιώτος. Γιατὶ κι' ἂν δὲν σπαράξῃ μὲ τὰ δόντια του ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, πάντως θὰ κρατῇ τὸ δηλητήριον στὴν καρδιά του καὶ θὰ εἶναι ἕτοιμος νὰ τὸ ξεχύσῃ σὲ κάθε περίπτωσι καὶ μὲ κάθε ἀφορμὴ. Αὐτὸ τὸ θηρίον ποὺ λέγεται ἄνθρωπος, δὲν παύει ὅμως καὶ νὰ νοιώθῃ τὴν ἐξάρτησίν του ἀπὸ τὸ Θεὸ πρὸς τὸν ὅποιον σὲ ὄρες ἀτομικῆς, οἰκογενεια-

κῆς ἢ καὶ ἐθνικῆς ἀνάγκης ἀπευθύνεται καὶ ζητεῖ ἐνίσχυσι καὶ ἔλεος. Σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀδυναμία του πού, παρὰ ταῦτα τοῦ δίνει δύναμι, στηρίζεται ὁ σοφὸς τῆς Π. Διαθήκης γιὰ ν' ἀπευθύνῃ τίς συμβουλές του, πού εἶναι πραγματικά σοφές καὶ θεμελιωμένες στὴν ἴδια πνευματικὴ φύσι καὶ τὸ σκοπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ οἱ συμβουλές αὐτές πού εἶναι διαποτισμένες μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀφίνουν τὸν ἄνθρωπο στὶς ψευδαισθήσεις, καὶ μάλιστα τὸν ἀχαρίτωτο ἀνθρωπο τὸν ὁποῖον, καὶ ἐν περιπτώσει ἀπειθαρχίας, ἐμμέσως ἀπειλεῖ μὲ κυρώσεις. Ἰδοῦ:

«Ὁ ἐκδικῶν, παρὰ Κυρίου εὕρησει ἐκδίκησιν, καὶ τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ διατηρῶν, διατηρήσει» (Σοφ. Σειρ. κή', 1-6). Κι' αὐτὸ σημαίνει πῶς στὸν κόσμον αὐτὸ μὲ τὰ πάθη του πού τὸν ἔχουν προστυχέσει καὶ τὸν ἔχουν μεταβάλει σὲ θηριοτροφεῖο πάσης λογῆς σαρκοβόρων ἀγριμιῶν πού δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν μεταξύ τους, θὰ ὑπάρχουν ἀδικοῦντες καὶ ἀδικούμενοι. Καὶ εἶναι ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνος πού καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐπλήγη ἀπὸ τὸν κακὸ συνάνθρωπό του, ἐπομένως αὐτὸς πού ἠδικήθηκε, νὰ μὴ θελήσῃ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ἄδικο. Γιατί; Γιατί στὸ βρασμὸ τοῦ πάθους του θὰ ξεπεράσῃ τὸ μέτρο ἐνὸς ψυχραίου δικαστοῦ καὶ θὰ τραβήξῃ τὰ ἄκρα. Θὰ γίνῃ, ἀπὸ ἀδικούμενος, ὁ ἀδικῶν. Στὰ προσωπικὰ πλήγματα τὸ πάθος θολώνει τὸ μυαλὸ καὶ ἐφαρμόζεται ἡ λογικὴ τοῦ πάθους. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θ' ἀχμῆ γιὰ ἓνα λόγο, δαρμό· γιὰ ἓνα δαρμό, πληγές· γιὰ μιὰ πληγὴ, θανάσιμα τραύματα· γιὰ ἓνα βαρὺ τραῦμα θὰ ἔχουμε φόνου. Ἄλλὰ τότε πού θὰ καταλήξωμε; Ἀσφαλῶς ὄχι μόνο στὴν προβληματικὴ συνύπαρξι τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆ διάλυσι τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἀλλὰ στὸν ἀφανισμό κατὰ τοῦ Παύλου τῆ σοφῆ παρατήρησι: «Εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε» (Γαλ. ε', 15). Ἔτσι διαλύονται οἰκογένειες, μπουλουκοποιεῖται ἡ Κοινωνία κι' ἔχουμε στρατόπεδα ἀλληλομισούμενα. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Σοφ. Σειράχ ἀπειλεῖ, ἐν πνεύματι Θεοῦ, ἐκεῖνον πού θὰ θελήσῃ νὰ γίνῃ δικαστῆς καὶ ἐκτελεστικὸν ἀπόσπασμα κατὰ τοῦ ἀδίκου πού τὸν ἐπλήγωσε: «Ὁ ἐκδικῶν, παρὰ Κυρίου εὕρησει ἐκδίκησιν, καὶ τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ διατηρῶν διατηρήσει» (Σοφ. Σειρ. κή', 1). Δηλαδή: Ἄν κρατήσῃς, ἐσύ πού, ἔστω, ἀδικήθηκες ἀπὸ τὸ διπλανό σου, ἀποθηκευμένο μῖσος πού, σήμερα ἢ αὔριο, θὰ μπῆ στὴν ὑπηρεσία τῆς ἐκδίκησης, πρέπει νὰ ξεύρῃς πῶς ὁ Θεὸς θὰ ἐπιβάλῃ σὲ σένα κυρώσεις. Εἶσαι ἄνθρωπος· δὲν εἶσαι Ἄγγελος. Ἐχεις ἐξ ἴσου καὶ σὺ σὰν ἄνθρωπος τόσα ἐλαττώματα, τόσες ἀδυναμίες, τόσα μονίμως ριζωμένα πάθη στὴν ψυχῇ σου. Αὐτὰ ὅλα μαζί, καὶ τὸ καθένα χωριστά, δὲν ἀδικοῦν ἀσφαλῶς ἐσένα τὸν ἄρρωστο,

ἀλλά τοὺς διπλανούς σου. Ὡστε θὰ πέσης στὸ ἴδιο κρῖμα. Κι ὅταν ἀκόμη κάμη κάτι, πού ἐκεῖνο τὸ θηρίο δὲν τὸ κάνει, δηλαδή θελήσης ν' ἀπειθυνθῆς στὸν Οὐράνιο Πατέρα νὰ ζητήσης συγγνώμη, δὲν θὰ τὴ λάβῃς. Θὰ σοῦ παρουσιάσῃ τὸν χερωστικὸ κατάλογο. Θέλεις νὰ σ' ἐκδικηθῆ, λοιπὸν ὁ Θεός, γι' αὐτό; Ὁχι. Παίρνεις τώρα τὴν ἐντολή, σὰν σύστασι πατρικὴ πού σέ συμφέρει προσωπικά: «Ἄφες ἀδίκημα τοῦ πλησίον σου, καὶ τότε δεηθέντος σου αἱ ἁμαρτίαι σου λυθήσονται» (Σοφ. Σειρ. κη', 2). Καὶ λογικώτατα ἐρωτᾷ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ: «Ἄνθρωπος ἄνθρωπον ὁμοιον αὐτῷ οὐκ ἔχει ἔλεος, καὶ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ δεῖται; Αὐτὸς σάρξ ὧν διατηρεῖ μῆνιν, τίς ἐξιλιάσεται τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ;» (Σοφ. Σειρ. κη', 5 κ.έ.). Δηλαδή: Εἶναι δυνατὸν ν' ἀφεθοῦν οἱ ἁμαρτίες σου, ἔστω κι' ἂν προσευχηθῆς γι' αὐτὸ στὸ Θεό, ἐὰν ἐσὺ πρῶτος δὲν συνεχώρησες τὸν ἄλλο πού σοῦ φτεξε; Σὺ σὰν ἄνθρωπος, ἂν καὶ ξεύρης τὴν ἀνθρωπίνην σου ἀδυναμία, κρατεῖς μέσα σου ὀργὴ καὶ περιμένεις τὴν εὐκαιρίαν νὰ ξεθυμάνῃς καὶ ἔχεις τὸ θράσος νὰ ζητᾷς ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ θεραπεύσῃ τίς ψυχικὲς σου πληγές; Στὸ συνάνθρωπό σου δὲν δείχνεις ἔλεος καὶ σὺ φρονεῖς πὼς πρέπει νὰ σέ συγχωρήσῃ ὁ Θεός; Ποιὸς θὰ βρεθῆ ἔτσι νὰ σοῦ δώσῃ συγγνώμη; Γι' αὐτὸ καὶ συνεχίζει ὁ σοφός: «Μνήσθητι τὰ ἔσχατα καὶ παῦσαι ἐχθραίνων». Μνήσθητι «καταφθοράν, θανάτου, καὶ ἔμμεναι ἐντολαῖς». Ουμῆσου, λοιπὸν, τὰ τελευταῖά σου, θυμῆσου τὸ θάνατο καὶ τὴν τελικὴ σωματικὴ σου ἀποσύνθεσι καὶ παῦσε νὰ μισῆς αὐτὸν πού σέ ἀδίκησε. Γι' αὐτὸ καὶ στὴν Κυριακὴ προσευχὴ ὑπάρχει εἰδικὴ παράγραφος: «Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν» (Ματθ. στ', 12). Αὐτὴ ἡ τόσο δυνατὴ σὲ περιεχόμενον φράσις ἐτέθη στὰ δικὰ μας, τ' ἀνθρώπινα χεῖλη, γιὰ νὰ μὴ ζοῦμε στὶς ψευδαισθησίεις ὅτι μπορεῖ νὰ τύχουμε τῆς θεϊκῆς συγγνώμης, ἐὰν δὲν δοθῆ ἀπὸ μᾶς συγγνώμη στοὺς ἄλλους πού μὲ λόγια ἢ μὲ ἔργα μᾶς ἔβλαψαν. Καὶ μάλιστα ἡ δοθησομένη συγγνώμη στοὺς φταῖχτές μας πρέπει νὰ εἶναι ὄχι τῶν χειλέων μας, ἀλλὰ τῆς καρδιᾶς μας (Ματθ. ιη', 35). Καὶ ἡ προκειμένη εὐαγγελικὴ περικοπὴ αὐτὸ τονίζει καὶ προειδοποιεῖ: «Ἐὰν μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν». Οἱ πρὸ Χριστοῦ πιστοὶ εὐρίσκοντο σὲ μιὰ κατάστασι φυσικοῦ ἀνθρώπου πού οὔτε εἶχαν βαπτισθῆ, οὔτε ἐκοινωνοῦν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, οὔτε εἶχαν κἄν κἄποια ἡθικὴν ἐνίσχυσιν στὸν ἀγῶνα πού τοὺς ὑπεδείκνυε ὁ Νόμος. Κι' αὐτὴ τους ἡ λογικὴ, μπερδεμένη μὲ τὰ προσωπικὰ συμφέροντα, φωνὴ τοῦ ταπεινοῦ ἐνστίκτου, δημιουργοῦσε συνεχῶς ἓνα πολὺ

διάφορο κλίμα από τὸ κλίμα τῆς ἐπιταγῆς τόσο τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου ὅσο καὶ τοῦ Εὐαγγελικοῦ. Ἀποδείξεις ὅτι τὰ ἠθικὰ χρέη ποὺ ἀνοίγαν πράξεις ἀδικιῶν εἰς βάρος τῶν ἄλλων, ἔπρεπε νὰ ξεπληρωθοῦν μᾶλλον ὑλικά. Ἐνῶ στὸ Βασιλεῖον τῆς Χάριτος οἱ πιστοὶ ἀκτινοσκοποῦνται μὲ τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν ἐλατηρίων· καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι ὁ κόμβος: Καθάρισμα καλὸ τῆς καρδιάς καὶ ὄχι καταναγκαστικὴ-μηχανικὴ ἐκτέλεσις τοῦ Νόμου γιὰ τὸ Νόμο καὶ ὄχι γιὰ τὸν ἑαυτό σου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ξεκινήσης. Ὅταν συγχωρῆς, πρέπει νὰ νοιώθης ἐσὺ ὁ ἴδιος ἀνακούφισιν ποὺ σημαίνει θεραπεία τῆς προσωπικῆς σου πληγῆς, τὴν ὁποῖαν σοῦ ἐπροξένησεν ὁ ἀδύνατος ἀδελφός σου. Αὐτὸ τὸ ξεσυννέφιασμα τῆς ἴδιας σου ψυχῆς εἶναι καὶ ἐνδεικτικὸ τῆς ἀνωτερότητός σου, τῆς πνευματικότητός σου. Αὐτὸ σοῦ δίνει καὶ τὴν παρρησία ν' ἀπευθυνθῆς πρὸς τὸν Οὐράνιο Πατέρα γιὰ νὰ τοῦ ζητήσης συγγνώμη. Καὶ θὰ τὴν ἔχῃς ἀσφαλῶς ἂν καὶ σύ, χαρούμενα μάλιστα, περίμενες τὴν ὥρα καὶ τὴν στιγμή νὰ δώσης τὴ συγγνώμη. Ἄς μὴ λησμονοῦμε πὼς ἐμεῖς ἄνθρωποι σὲ ἄνθρωπο ὁμοιοπαθῆ καλούμεθα νὰ δώσουμε συγγνώμη· ἐνῶ ἐμεῖς προσωπικῶς σὰν ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ Θεὸ τὴ ζητοῦμε. Εἶναι ἀβυσσώδης ἡ διαφορά. Καὶ ἡ ψυχὴ μας θὰ γαληνεύσῃ, καὶ ἡ οἰκογένειά μας δὲν θὰ βρῖσκεται σὲ συνεχεῖς πειρασμούς, καὶ οἱ δεσμοὶ μας μὲ τοὺς συνανθρώπους μας ἀγαθὰ θὰ γεννήσουν, καὶ τὰ δικαστήρια θὰ ἀποφευχθοῦν καὶ εἰρήνη θὰ βασιλεύσῃ ὅταν λείψῃ ἀπὸ τὴ μέση τὸ πνεῦμα τῆς ἐκδικήσεως. Ὑπάρχουν καὶ τὰ ἐξωτερικὰ ζιζάνια, τὰ ὄργανα αὐτὰ τοῦ πειρασμοῦ, ποὺ συνδαυλίζουν καὶ τροφοδοτοῦν τὴ φωτιά τοῦ μίσους. Αὐτά, ἂν καὶ δὲν εἶναι ἀνεύθυνα γιὰ τὸ κακὸ ποὺ κάνουν, ἐν τούτοις ἐμεῖς ἕνα καὶ μόνον ἔχουμε, ἢ πρέπει νὰ ἔχουμε, σύμβουλο: Τὸν Ἰησοῦν, ποὺ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Σταυροῦ του συνεχῶρει τοὺς σταυρωτάς του ἀκόμη: «Πάτερ, ἔλεγεν, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσι» (Λουκ. κγ', 34). Κι' αὐτὴ τὴν ἠθικὴ γραμμὴ ἀκολούθησαν ὅλοι ὅσοι γνησίως ἐπίστευσαν καὶ χριστιανικῶς ἐπολιτεύθησαν. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι θρησκεία τοῦ μίσους καὶ τῆς ἐκδικήσεως, ἀλλὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγγνώμης.

Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο σκαλοπάτι. Τὸ δεῦτερο εἶναι ἡ πραγματικὴ νηστεία μὲ πνευματικὸ περιεχόμενο, εἴτε γίνεται μὲ ἀποχὴ ἀπὸ ὑλικὰς τροφὰς εἴτε μὲ ἀποχὴ ἀπὸ τίς ἁμαρτίες οἰασδῆποτε μορφῆς. Γιατὶ μπορεῖ ἕνας νὰ νηστεύῃ ἀπὸ ὑλικὰς τροφὰς, χωρὶς ἡ νηστεία του νὰ ἔχῃ πνευματικὸ περιεχόμενο. Ὅταν π.χ. ἡ νηστεία μπαίνη σὰν σκοπὸς καὶ ὄχι σὰν μέσον πρὸς τὸ σκοπὸ· ὅταν αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ νηστεία γίνεται πρὸς τὸ θεαθῆναι καὶ γενᾶ τὴν κενοδοξία· ὅταν, ἐν πάσῃ πριπτώσει, γίνεται πρὸς ἀποφυγὴν

τῆς μελλούσης τιμωρίας. Τέτοιου εἶδους νηστεία δὲν ἔχει ἠθικό ἔρεισμα καὶ περιεχόμενο· δὲν ὑποβοηθεῖ στὴν πνευματικὴ μας ἀνοδο. Σκοπὸς τῆς νηστείας δὲν εἶναι νὰ λιγοστέψῃ τὸ αἷμα, νὰ πέσῃ τὸ πάχος, νὰ χλωμιάσῃ τὸ πρόσωπο, νὰ νοιώσουμε ζαλάδες στὸ μυαλό καὶ τρεμούλιασμα στὰ πόδια. Σκοπὸς εἶναι, κρατῶντας τὴν ψυχοσωματικὴ μας ἰσορροπία, νὰ καθυποτάξουμε ἐπαναστατημένες ὁρμές καὶ νὰ διευκολύνουμε τὴν ἀρετὴ μας στὸ μεγάλωμά της, ὥστε νὰ μοιάσουμε τοῦ Οὐράνιου Πατέρα μας (Ματθ. ε', 48). Καὶ ἡ νηστεία δὲν εἶναι μονάχα ἀπαφυγὴ ἀπὸ λιπαρὲς οὐσίες, ἀλλὰ καὶ τῆς πολυφαγίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀμαρτίας. Ὁ Θεὸς δὲν εὐλογεῖ τόσο, βέβαια, τὰ ἀδειανὰ ἀπὸ τροφὲς στομάχια, ἀσφαλῶς ὅμως εὐλογεῖ τίς ἀδειανὲς ἀπὸ τὰ πάθη μας καρδιές. Ἄν χρειάζεται ἢ ὄχι ἡ ὕλικὴ νηστεία ὁ καθένας μας τὸ γνωρίζει. Κάθε ἄνθρωπος, ἔστω καὶ μὲ λίγη πνευματικότητα, καταλαβαίνει ἐκ πείρας καὶ τῆ σημασία πού ἔχει ἡ ὕλικὴ νηστεία στὸ ἠθικό μας ἀνέβασμα, ὡς μέσον. Ὅσοι εἶναι σαρκοβόροι, πόται, λαίμαργοι καὶ γαστρίμαργοι, σπανίως διακρίνονται γιὰ τὴν πνευματικότητά τους. Ἐνῶ τοῦναντίον οἱ ἀσκητικὲς, ἢ, ἀπλῶς, λιτὲς φυσιολογίαι, ἔχουν πνευματικὰ διαφέροντα, λεπτότητα καὶ ἀσφάλεια λογικῆς κρίσεως, εἶναι καλοὶ συζητηταί, πρᾶοι καὶ ταπεινοὶ θρησκοί. Ἀπὸ τέτοιους τύπους δὲν ἔχασε ποτὲ οὔτε ἡ οἰκογένεια οὔτε ἡ κοινωνία, ἀλλ' οὔτε καὶ ὁ παράδεισος πού ἐδέχθη σωματικὰ καὶ ψυχικὰ ἀγνισμένους πιστούς. Ὅλοι οἱ νευρικοὶ τύποι, ὅλοι οἱ εὐέξαπτοι, ὅλοι οἱ θορυβοποιοί, φιλόνοικοι καὶ σκανδαλοποιοί, κατὰ κανόνα τοῦλάχιστον εἶναι ἀκρατεῖς. Ἐνῶ κανὼν γιὰ τοὺς λιτοδιαίτους πιστούς εἶναι ἡ πραότης, ἡ ὑπομονή, τὸ ὑποχωρητικὸ καὶ φιλόσοφο πνεῦμα, ἡ πλατεῖα καρδιά, μιὰ καλωσύνη παιδική, ἐκτὸς φυσικὰ τῶν ἐξ ἰδιοσυγκρασιακῆς κατασκευῆς βεβαρημένων. Ἡ κατάχρησις τῶν κρεάτων, τοῦ οἴνοπνεύματος, τῶν εἰδικῶν σαλατικῶν καὶ σαλτσῶν, τῆς ἀλκοόλης κ.λ.π. διεγερτικῶν πού φέρνουν κάποια παροδικὴν εὐφορία, δὲν ἐγγυῶνται οὔτε καλὸ χαρακτήρα, οὔτε δύναμιν ἠθικῆς ἀντιστάσεως κατὰ τοῦ κακοῦ. Τότε πῶς θὰ κερδίσῃ ἕνας τέτοιος τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ δὲν τὰ ἔχει καλὰ στὴ βασιλεία τῆς γῆς; Χρειάζεται, ἐπομένως καὶ ἡ νηστεία, μὲ τὴ διαφορὰ πὼς πρέπει νὰ εἶναι διπλῆς μορφῆς: Καὶ ἀποχή ἀπὸ ὀρισμένα φαγητὰ καὶ ποτὰ δι' ὀρισμένο χρονικὸ διάστημα καὶ ἀποφυγὴ ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα ἀπόλυτος καὶ μέχρις οὗ κλείσωμε τὰ μάτια μας. Ἡ καθιερωμένη νηστεία δὲν καθηργήθη ἀπὸ τὸ Χριστὸ καὶ ἡ ὠφελιμότης της εἶναι ἐπιστημονικῶς κατωχυρωμένη. Ἐκτὸς τῶν ἀσθενῶν, ἐκτὸς τῶν παιδιῶν πού βρίσκονται στὴν ἀνάπτυξί τους, τῶν γερόντων, τῶν γυναικῶν πού εὐρίσκονται εἰς κατάστασιν ἐγκυμοσύνης καὶ ὄλων

ἐκείνων πού ἔχουν εἰδικούς λόγους νά μή νηστεύουν, πρέπει νά τεθῆ στό πρόγραμμα τοῦ πνευματικοῦ μας διαιτολογίου καί ἡ νηστεία, σάν ἓνα δεύτερο σκαλοπάτι ἠθικῆς μας ἀνάδου. Καί ἡ νηστεία πρέπει νά ἔχη τὸ μέτρο της, νά γίνεται χωρὶς ἀσκητικῆς ὑπερβολῆς πού σκελοτοποιοῦν τὸ σωματικὸν ὄργανισμὸ καί ἀναστέλλουν τῆ δραστηριοποίησι τῶν πνευματικῶν μας δυνάμεων με τὰς ὁποίας καλούμεθα νά δοξάσωμε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Εἶπαμε· ἡ νηστεία, ὅπως ἡ προσευχή, ἡ ἐλεημοσύνη καί κάθε εἶδος εὐαγγελικῆς καλωσύνης, εἶναι τὰ μέσα γιὰ νά ἐπιτύχουμε τὸ σκοπὸ μας. Καί σκοπὸς μας εἶναι ν' ἀπαγγιστρωθοῦμε ἀπὸ τὰ πάθη μας καί νά πετάξουμε ἐλεύθεροι πρὸς τὸν οὐρανό. Γι' αὐτὸ καί ὁ Κύριός μας συνδέει τὰς παραινήσεις του καί με τὸ τρίτο ἠθικὸ «βέτο».

«Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς». Θησαυρισμὸς φυσικὰ δὲν εἶναι ἡ πρόνοια νά ἐξασφάλισῃ κανεὶς «διατροφὰς καί σκεπάσματα» κατὰ Παῦλον (Α' Τιμ. στ', 6-10). Θησαυρισμὸς, πού ἀνοίγει ἀμέτρητες πόρτες ἀμαρτίας καί σκοτώνει τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι τὸ περιττόν. Καί τὸ μέτρον τοῦ περιττοῦ βρίσκεται στὴ φράσι τοῦ Ἀποστόλου: «Ἔστιν δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετ' αὐταρκείας. Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν δυνάμεθα· ἔχοντες δὲ διατροφὰς καί σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα». Ἡ ἐξασφάλισις τῆς διατροφῆς καί τῶν σκεπασμάτων μας δὲν ἀποσπᾷ οὔτε τὴν καρδιά μας οὔτε καί τὸ μυαλό μας ἀπὸ τῆ λατρεία τοῦ Ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀπλή καί νοικοκυρεμένη ζωὴ τοῦ πιστοῦ συνδυάζεται ἄριστα με τὴν εὐσέβεια πού δίνει τὴν πραγματικὴν εὐτυχία στὸν οἰκογενειάρχῃ καί στὸ σπίτι του. Χωρὶς τὴ φλόγωσι τῆς πλεονεξίας, πού ἀνοίγει τὴν ἄβυσσο τοῦ ἀνικανοποιήτου καί τυραννεῖ μέχρις ὅτου ὁ πλεονέκτης ὑλιστῆς κλείσῃ τὰ μάτια του, ὁ ὀλιγαρκῆς πιστὸς καί ὡς ἄτομον εἶτε ὡς οἰκογενειάρχῃ, νοῦθι τὸ Χριστὸ στὴν καρδιά του, στὰ παιδιὰ του, στὸ σπίτι του, γιὰτὶ ὁ μεγαλείτερος καί μονιμώτερος θησαυρὸς του εἶναι ὁ Χριστὸς πού κρατεῖ τὸ τιμὸν τῆς ζωῆς του, πού κατευθύνει τίς σκέψεις του, τὰ αἰσθήματά του καί τὸν ὀδηγεῖ μ' ἀσφάλεια στὴ διπλῆ εὐδαιμονία. Αὐτὴ τῆ θέσις πού καλεῖται νά πάρῃ ὁ Χριστιανός, εἶναι ἡ μόνη πού θά τὸν σώσῃ ἀπὸ περιπέτειες, ὀδύνας, κοσμικῆς ἐμπλοκῆς, ἀπὸ ἀγωνίες, ἀϋπνίες, ψυχονευρώσεις, ἀπὸ πρόωρον γῆρας καί πτωχώσεις τοῦ προσώπου του, ἀπὸ ἀπελπισίες πολλὰκις καί αὐτοκτονίες, ὅταν ὁ διακαῶς ποθοῦμενος καί καλούμενος δι' ὅλων τῶν ἐντίμων καί ἀτίμων μέσων μαμωνᾶς, δὲν φαίνεται ἢ κι' ἂν φανῆ, δὲν ἀσφαλίζεται οὔτε γιὰ τὴν παροῦσαν, «ὅπου σῆς καί βρῶσις ἀφανίζει καί ὅπου κλέπται διορύσσουσι καί κλέπτουσι»,

ἄλλ' οὔτε καὶ γιὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἀφοῦ «οὐδὲν εἰσηγέγκα-
 μεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν δυνάμεθα» (Α΄
 Τιμ. στ', 7). Αὐτὲς εἶναι ἀλήθειες ἄσειστες καὶ παρὰ ταῦτα
 ὑπάρχουν θησαυρισταὶ ὑλικῶν ἀγαθῶν. Ἐπειδὴ λοιπόν, δὲν μπο-
 ρεῖ νὰ γίνῃ συνοίκησις στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου θείου ἔρωτος
 ποῦ ἐξαυλῶνει τὸν ἄνθρωπο καὶ μαμωνᾶ ποῦ ὑλοποιεῖ καὶ αὐτὰ τὰ
 αἰσθήματα καὶ τὶς σκέψεις, γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος ἐπέστησε τὴν
 προσοχὴ μας. Αὐτὴ ἡ φορὰ, ἡ δίψα πρὸς τὰ χρήματα καὶ τὰ χτή-
 ματα τῶν συγχρόνων ἐγίνε καὶ αἰτία νὰ χάσῃ τὴ φυσικὴ πνευμα-
 τικὴ λεπτότητα καὶ εὐγένεια ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ τὸ λεξιλόγιο
 ποῦ θὰ μπορούσε νὰ συνεννοηθῇ μὲ τοὺς ἀγωνιζομένους τὸν ἀγῶνα
 τὸν καλόν. Ἄλλο τὸ λεξικὸ τοῦ ὑλιστοῦ, τοῦ πλεονέκτου, τοῦ μα-
 μωνιστοῦ, καὶ ἄλλο τοῦ πνευματικοῦ, τοῦ ὀλιγαρχοῦς, τοῦ κατ'
 ἐπίγνωσιν πιστοῦ. Ἄλλο νόημα καὶ περιεχόμενον ἔχουν αἱ λέ-
 ξεις καὶ φράσεις τοῦ εὐσεβοῦς ἀνθρώπου ποῦ ἔχει τοποθετήσει τὸ
 θησαυροφυλάκιόν του στὸν Οὐρανόν, καὶ ἄλλο τὸ ἀπίστον καὶ
 γηίνου ποῦ ἀνακατεύεται μὲ ἐπιχειρήσεις κι' ἐλπίδες ὑλικοῦ πλου-
 τισμοῦ. Ὁ ὑλιστὴς πλεονέκτης εἶναι ἕνας χονδροκοιμμένος ἀν-
 θρωπός, χωρὶς τιμιότητα, ἐμπιστοσύνη, καὶ ἀξιοπρέπειαν. Εἶναι
 χυδαῖος τύπος νεοειδωλολάτρου ποῦ ἀντικατέστησε τὴν πίστι
 πρὸς τὸν Θεὸν μὲ τὴν πίστι πρὸς τὴν ὕλη, ποῦ ἔχει μιὰ συμβατικὴ
 ἀξία καὶ δὲν πρόκειται νὰ τοῦ χαρίσῃ οὔτε πραγματικὴν εὐτυχία,
 οὔτε καὶ νὰ τοῦ παρατείνῃ τὴν ἐπίγειο ζωὴ του περισσότερο ἀπ'
 ὅσο ὀρίζει ὁ Θεός (Ματθ. ζ', 27). Οἱ μαμωνισταὶ αὐτοὶ ἀσφαλῶς
 εἶναι καὶ ἀντικοινωνικοὶ τύποι, γιὰ αὐτὸ τὸ ἰδρωκόπημα ν'
 ἀποκτήσουν χρήματα καὶ χτήματα ἐδῶ στὴ γῆ ἀφαιρεῖ καὶ ἠθικὴ
 κρίσι μὲ τὴν ἄμεσο συνέπεια: τὴν ἀδικία εἰς βάρος τῶν ἄλλων,
 ἀλλὰ καὶ τὴν προκλητικότητα, ἀφοῦ ἡ δίψα τοῦ πλουτισμοῦ δὲν
 μπορεῖ νὰ ικανοποιηθῇ παρὰ μὲ ἀδικίες κατὰ κανόνα. Ἀλλά,
 πρᾶγμα ἀπίθανον, κι' ἂν ὁ θησαυρισμὸς ἦταν εὐνοια περιστάσεων,
 κόπων καὶ προσωπικῆς ικανότητος ἀπόκτημα, καὶ πάλιν ὁ ὑλι-
 κὸς πλοῦτος, ὡς μέσον ἀτομικῶν ἐγωϊστικῶν ἀπολαύσεων, δὲν
 δίνει εὐκολὰ τὰ κλειδιά τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, γιὰτὶ «δυσκόλως
 πλοῦσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν... Εὐκοπώ-
 τερον ἐστὶ κάμηλον διὰ τρυπήματος ραφίδος διελθεῖν ἢ πλοῦσιον
 εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν» (Ματθ. ιθ' 23, 24).
 Ὁ πλοῦσιος, καὶ ὅταν τὰ πλούτη του εἶναι ἀμύθητα, παραμένει
 σὰν ἀπλοῦς οἰκονόμος, ἕνας μισθωτὸς Θεοῦ γιὰ νὰ θεραπεύσῃ,
 σὰν ὑπρέτης ταπεινός, τὰς ἀνάγκας τῶν συνανθρώπων του, ἰσο-
 πεδώνοντας ἔτσι τὸν ἑαυτό του μὲ τοὺς πολλοὺς, ὅποτε κατὰ λο-
 γικὴν ἀκολουθία, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ποτὲ πλοῦσιος μὲ ἀτομικοὺς
 θησαυρούς. Ἐνας ταμίας τοῦ ὑπουργείου Οἰκονομικῶν ζῆ μὲ

ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΑΓΙΟΙ ΤΟΠΟΙ

7. Ὁ Ἰησοῦς στὸ ὄρος τῶν Μακαρισμῶν.

Ἵστερα ἀπ' τὴν ἐκλογή τῶν Δώδεκα ὁ Κύριος ἀνέβηκε στὸ ὄρος, πού βρίσκεται βορειοανατολικά τῆς Κανᾶ. Λέγεται ὄρος ἐνῶ στὴν πραγματικότητα εἶναι λόφος με ὑψόμετρο 346 μ. Σ' αὐτὸ ἐκάθησε, ἐνῶ γύρω Του ἐκάθησαν οἱ μαθηταὶ Του «καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος», πού ἤλθαν γιὰ νὰ Τὸν ἀκούσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ θεραπευθοῦν ἀπ' τὶς ἀρρώστειες τους.

Ὁ Ἰησοῦς στὴν περίφημη ἐκείνη «ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὁμιλία», ἄρχισε με τοὺς ἐξάισιους «μακαρισμούς», γι' αὐτὸ ἡ τοποθεσία καλεῖται «ὄρος τῶν Μακαρισμῶν», καὶ συμπεριέλαβε σ' αὐτὴν ὑψίστα νοήματα. Εἰσήγαγε πρωτάκουστες ἠθικὲς ἀρχές καὶ διδασκαλίες. Συνεπλήρωσε τὸν Θεόδοτο Μωσαϊκὸ Νόμο, με τὴν δήλωσι· «μὴ νομίσητε ὅτι ἤλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἤλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι» (Ματθ. ε', 17).

Γενικὰ στὴν ὁμιλία αὐτὴ θὰ ἠμπορούσαμε νὰ ποῦμε σὲ λίγες

τὸν μισθὸν του καὶ δὲν μπορεῖ νὰ εἰπῇ ποτὲ ὅτι εἶναι ἑκατομμυριοῦχος. Εἶναι ὑπηρετικὸν ὄργανο τοῦ Κράτους. Τὸ ἴδιο καὶ ἓνας τίμιος ἄνθρωπος πού ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε ζωτικότητα, δύναμι, εὐφυΐα, ἰκανότητας ποικίλας γιὰ νὰ διοχετεύῃ τάχαθὰ πού τοῦ δίνει ὁ Θεὸς στ' ἀδειανὰ στομάχια, σὰ γυμνά κορμιά, στοὺς ἀρρώστους, στοὺς ἀμορφώτους καὶ στοὺς ἀστέγους. Ἐν δὲν τὸ κάμη αὐτὸ θὰ καταδικασθῇ ὡς ἰδιοποιηθεὶς ξένο θησαυρό. Ὅχι, λοιπόν, θησαυρισμὸ ὑλικὸ πού μᾶς σπρώχνει σὲ τόσοις πειρασμοῦς καὶ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸ Θεό. Πρόνοια γιὰ τὴ συντήρησί μας, πίστι δυνατὴ, ἀγάπη καθολικὴ, ἐλπίδα στὸ Θεό. Μ' αὐτὰ τὰ κεφάλαια ἔζησαν τίμια, δοξασμένα καὶ εὐτυχισμένα καὶ ἀνοιξαν τὴν πόρτα τοῦ παραδείσου, εἶπαμε, μυριάδες ψυχῶν. Δὲν πέθαναν πλούσιοι σὲ ὑλικά ἀγαθὰ, ἀλλὰ φτωχοὶ, πλούσιοι ὅμως σὲ ἀρετάς. Οὔτε ἔσβυσαν στὴν φλόγῳσι τῆς πλεονεξίας καὶ στὴν τρέλλα τῆς ἐπιγείου ζωῆς των. Ἐκλείσαν ἥρεμα καὶ γαλήνια τὰ μάτια τους καὶ ὠδηγήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων ὅπως ὁ Λάζαρος στὴν αἰώνια εὐτυχία πού τοὺς ὑπεσχέθη ὁ Χριστὸς (Λουκ. ιστ', 20).

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ

Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος

ἄδρες γραμμὲς πὼς ὁ Ἰησοῦς συμπεριέλαβε τὶς ἐξῆς ιδέες: «Ἐδειξε ποιοὶ θάνατι στὴν οὐράνια κι' αἰώνια βασιλεία Του τρισμακάριοι καὶ πανευτυχεῖς. Παρουσίασε τὴ θέσι, πού πρέπει στὴ ζωὴ μας αὐτὴ νὰ κατέχουν πάντοτε ὅλοι οἱ ὀπαδοὶ Του, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ εἶναι «φ ὤ ς τοῦ κόσμου» καὶ «ἄ λ α ς τῆς γῆς», γιὰ νὰ φωτίζουν μὲ τὰ καλὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας τους καὶ νὰ γίνονται εὐεργετικοὶ παράγοντες σὲ κάθε ἀνθρώπινη κοινωνία, γιὰ νὰ μὴ φθίρεται καὶ παθαίνει σῆψι. Κατέδειξε τὴν ἀνωτερότητα καὶ αἰωνία ἀξία τοῦ Εὐαγγελικοῦ Του Νόμου, πού ἀποτελεῖ τὴ Νέα Διαθήκη. Διεκήρυξε πὼς ἡ ἠθικὴ ἀξία κάθε πράξεως καὶ ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται ἀπ' τὴν ἐσωτερικὴ του διάθεσι καὶ πρόθεσι. Ἐβεβαίωσε τὴν ἀτίμητη καὶ αἰώνια ἀξία τῶν πνευματικῶν-οὐρανίων θησαυρῶν ἔναντι τῶν προσκαιρῶν ἐπιγείων. Κατέστησε προσεκτικὸς ὅλους στὶς κρίσεις τους γιὰ τοὺς συνανθρώπους. Καὶ τελευταῖα εἶπε ποιά εἶναι ἡ ἀληθινὴ εὐσέβεια, πού ὀφείλουν νὰ ἔχουν καὶ ν' ἀποδεικνύουν οἱ λογικοὶ καὶ συνετοὶ ἄνθρωποι (βλ. Ματθ. ε', ς', ζ').

Ἡ βαθυστόχαστη αὐτὴ ὁμιλία εἶναι ἀληθινὰ καταπληκτικὴ καὶ πρωτάκουστη. Τότε «ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς» (Στιχ. 28-29). Ἀλλὰ καὶ ὅλοι ὅσοι μὲ ἀγαθὴ προαίρεσι τὴν διαβάζουν καὶ τὴν ἐφαρμόζουν γοητεύονται καὶ γαληνεύουν ψυχικὰ καὶ κατασφαλίζονται γιὰ τὴν παροῦσα καὶ τὴν μέλλουσα ζωὴ.

Τὴν θαυμάσια αὐτὴ ὁμιλία Του ὁ Κύριος ἐπεσφράγισε μὲ τὴν θαυματουργικὴ Του θεραπεία πολλῶν ἀσθενῶν, πού Τοῦ προσκομίσθησαν τὴν ἡμέρα ἐκείνη. Κι' ὕστερα κατέβηκε ἀπ' τὸ ὄρος καὶ ἄρχισε μεγάλη περιοδεία στὴν Καπερναοῦμ, στὴν Ναῖν, ὅπου ἀνέστησε τὸ μονάκριβο παιδί τῆς χήρας. Καὶ γενικὰ «διώδευσε (=περιήρχειτο) κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῶ» (Λουκ. η', 1).

8. Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

Κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ ὁ Ἰησοῦς ἦλθε στὰ Ἱεροσόλυμα, γιὰ ἄγνωστη αἰτία. Δὲν φαίνεται νὰ ἦλθε μόνο καὶ μόνο γιὰ τὴ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων Πουρίμ ἢ τῶν Κλήρων, πού τότε συνέπεσε-περίπου ἀρχὰς Μαρτίου-δηλαδὴ ἓνα μῆνα πρὶν ἀπὸ τὸ Πάσχα. Αὐτὴ ἡ ἑορτὴ γινόταν εἰς ἀνάμνησιν τῆς σωτηρίας τῶν ἐξορίστων Ἐβραίων στὴν Περσία ἀπ' τὴν σφαγὴ πού εἶχε διατάξει ἐναντίον τους ὁ φθονερός Ἀμάν (βλ. Βιβλίον Ἑσθῆρ κεφ. γ'-ζ').

Ὁ Κύριος πρωτίτερα γιὰ νὰ μὴ διακοπῇ τὸ κηρυκτικὸ τοῦ ἔργου στὴν περιοχή τῆς Γαλιλαίας κι' ἐπειδὴ ἀκόμη ἤθελε νὰ ἐξακηθοῦν οἱ μαθηταὶ Του στὸ ἀποστολικὸ ἔργο, τοὺς ἔστειλε σὲ θρησκευτικὴ περιοδεία, ἀφοῦ «ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν» (Ματθ. ι', 1).

Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἦλθε ὁ Κύριος χωρὶς τοὺς μαθητάς Του. Ἡ πιθανὸν νὰ ἦτο μαζί Του μόνον ὁ Ἰωάννης. Καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν συνέχιζε τὸ κηρυκτικὸ καὶ θαυματουργικὸ Του ἔργο στὶς συναγωγὰς καὶ στὰ δημόσια κέντρα τῶν Ἰουδαϊκῶν πόλεων καὶ παντοῦ (Ματθ. ια', 1).

9. Στὴν Κολυμβήθρα Βηθεσδά.

Στὴν προβατικὴ πύλη ἀρχαίου τείχους τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία λεγόταν ἔτσι γιὰτι ἀπ' αὐτὴ περνοῦσαν τὰ πρόβατα γιὰ τὶς διάφορες θυσίαι, ὑπάρχει καὶ σήμερα μιὰ «κολυμβήθρα» γνωστὴ μὲ τὸ ἑβραϊκὸ ὄνομα Βηθεσδά, δηλαδὴ οἶκος εὐσπλαγχνίας «πέντε στοὰς ἔχουσα» (Ἰωάν. ε', 2).

Τὴν ἐπισκεφθῆκαμε. Ἀπ' τὴν ἐπικίνδυνη σκάλα τῆς μὲ τὰ τριανταένα τῆς σκαλοπάτια κατεβήκαμε σ' αὐτὴν τὴν ὑπόγεια δεξαμενὴ, ποὺ εἶναι στενόμακρη μὲ διαστάσεις 5x7 μέτρα. Ἡ στέγη τῆς εἶναι στηριγμένη σὲ πέντε τόξα ποὺ ἀπὸ κάτω διακρίνονται καθαρὰ. Ἐπάνω ἀπ' αὐτὴν θὰ ὑπῆρχαν βέβαια ἰσάριθμα θολωτὰ ὑπόστεγα, ὅπου οἱ διάφοροι ἀρρωστοὶ, τυφλοὶ, χωλοὶ, ἀνάπηροὶ κλπ. ἐπερίμεναν νὰ κινηθῇ τὸ νερὸ τῆς δεξαμενῆς ἀπ' τὸν Ἄγγελο τοῦ Θεοῦ, ὅποτε ὅποιος ἀπ' αὐτοὺς προλάβειν πρῶτος καὶ κατέβαινε στὴν κολυμβήθρα ἐγινόταν ὅλως διόλου καλά.

Σ' αὐτὸν τὸν τόπο τοῦ ἐλέους καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας ἦλθε ὁ Εὐσπλαγχνος καὶ στάθηκε μπροστὰ σ' ἕνα παράλυτο ποὺ τριανταοκτὼ ὀλόκληρα χρόνια βρισκόταν ἐκεῖ. «Θέλεις ὑγιῆς γενέσθαι;» —τοῦ λέγει. Καὶ μὲ τὸ ἐρώτημα αὐτὸ θέλει νὰ τὸν κάμῃ νὰ τὸν προσέξῃ, ἀλλὰ καὶ τὶς ἐλπίδες του ν' ἀναζωογονήσῃ.

Ὁ παράλυτος προσβλέπει τὸν Ἄγνωστο ποὺ ἔχει στηριξίει ἐπάνω του τὸ εὐσπλαγχνικὸ Του βλέμμα. Μέσα στὴν ἀπελπισία του στὴν ἀσπλαγχνία ποὺ ἀντιμετωπίζει τόσα χρόνια τώρα, νὰ καὶ κάποιος ποὺ δείχνει γι' αὐτὸν προσοχὴ, ἐνδιαφέρον, καλωσύνη. Θέλω, Κύριε, νὰ γίνω καλά, ἀπαντα. Ἀλλὰ ποῖός νὰ με βοηθήσῃ; Δὲν μὲ συμπονεῖ κανεὶς, οὔτε φίλος μῆτε συγγενής, ὥστε νὰ με κατεβάσῃ στὴν κολυμβήθρα μόλις τὸ νερὸ τῆς κινηθῇ...

Ἄλλ' ἰδοῦ. Ὁ μέγας Φιλάνθρωπος μετὰ τὴν ἐντολὴν «ἐγειραι, ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει» τὸν θεραπεύει!

Τὸ θαῦμα ἔγινε. Κι' ἡμεῖς ἐνομιζάμε πὼς τὸ βλέπαμε μετὰ τὰ ψυχικά μας μάτια καὶ τὸ ἀποθαυμάζαμε. Δοξασμένο τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

Οἱ Φαρισαῖοι κατακίτριναν. Ἄρχισαν μετὰ τοὺς ἐγκαθέτους τοὺς νὰ διαμαρτύρωνται γιὰτὶ παραβιάσθηκε τὸ Σάββατο μετὰ τὴν θεραπεία καὶ τὴν μεταφορὰ τοῦ κρεββατιοῦ! Ἄλλ' ὁ Ἰησοῦς, ὕστερα ἀπ' τὸ θαῦμα, στὸ Ἱερὸ πού συνήνητσε τὸν θεραπευμένο, ὅπου πῆγε νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεόν, τοῦ εἶπε τὸ «ἴδε ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν τι σοι γένηται» (Στιχ. 14), στοὺς ἀχαρίστους Ἰουδαίους ἔδωκε ἀπάντησι ἀποστομωτικὴν σὲ μιὰ ὥραία ὁμιλία πού μᾶς διασώζει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (ε', 17-47). Καὶ ὅμως παρέμειναν αὐτοὶ ὠργισμένοι καὶ ἀσωφρόνιστοι μέχρι σημείου πού «ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι» (Στιχ. 16). Κι' ἔτσι ὁ Κύριος μετὰ τὴν ὁμιλίαν Του ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀμέσως περίλυπος στὴ Γαλιλαία χωρὶς νὰ περιμένῃ τὸ Πάσχα, πού ἐπλησίαζε.

10. Ὁ Ἰησοῦς πληροφορεῖται τὸν θάνατον τοῦ Βαπτιστοῦ.

Στὴ Γαλιλαία, λοιπόν, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα στὴν Καπερναοῦμ, ὁ Κύριος αὐτὸ τὸ διάστημα διέμενε κηρύττοντας τὸν θεῖο λόγο καὶ τὸν ἤκουε «ὄχλος πολὺς», συγχρόνως δ' ἐθεράπευε τοὺς ἀσθενοῦντας (Ἰωάν. ζ', 1-2).

Τότε ἐπληροφορήθηκε πὼς ὁ Ἰωάννης, ὁ Βαπτιστιστὴς καὶ Πρόδρομός Του, ἀποκεφαλίστηκε ἀπ' τὸν βασιλέα Ἡρώδη Ἀντίπα, μολοντί κι' αὐτὸς τὸν εἶχε ἀναγνωρίσει γιὰ «ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον» (Μαρκ. ζ', 20).

Ὁ Ἰησοῦς ἐτιμοῦσε καὶ ἀγαποῦσε βαθεῖα τὸν Ἰωάννην.

Ὅταν ἀπ' τὴ φυλακὴ του ἔστειλε ἐκεῖνος κάποτε τοὺς μαθητάς του, πού εἶχαν ἀμφιβολίες γιὰ τὴν Μεσσιακὴν Του ιδιότητα—τὴν ὁποία ἐκεῖνος βέβαια ἐπίστευε ἀναμφισβήτητα, ἀλλ' ἤθελε μετὰ τὴν ἀπάντησι τοῦ Κυρίου καὶ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ του πέρα γιὰ πέρα νὰ τὴν πιστεῦσουν καὶ τὸν ἠρώτησαν «Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;» γιὰ Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴ, ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησε· «Πορευθέντες ἀπαγγεῖλατε Ἰωάννη ἃ εἶδετε καὶ ἤκούσατε· τυφλοὶ ἀναβλέπουσι καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται» θαύματα τὰ ὁποῖα ἐμαρτυροῦσαν περίτρανα τὴν θεῖαν καὶ θεϊκὴν Του προέλευσι· «καὶ μακάριός ἐστιν ὅς ἐάν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί» (Λουκ., ζ', 22-23).

Τότε όμως Ἐκεῖνος βρῆκε τὴν εὐκαιρία κι' ἐπλεξε τὸ ἐγκώμιο τοῦ Ἰωάννου. Τὸν ἀνόμασε ὄχι ἀπλῶς Προφήτην, ἀλλὰ «περισσότερον Προφήτου» (Στιχ. 26, Ματθ. ια', 9), στὸ πρόσωπο τοῦ ὁποίου ἐπραγματοποιήθη ἡ προφητεία τοῦ Μαλαχία «ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὅς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου» (Στίχ. 10). Εἶπε πὼς ἦταν «ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων» (Ἰωάν. ε', 35). Καὶ ἐβεβαίωσε στὸ τέλος κατὰ τρόπο πανηγυρικό πὼς «μεῖζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδεὶς ἐστίν» (Λουκ. ζ', 28).

Τώρα πληροφορεῖται τὸν τραγικό του θάνατο, πού εἶχε τὴν αἰτία του στὸ ὅτι κατεστηλίτευσε τὴν παρανομία-ἀμαρτία καὶ υπεράσπισε τὴν ἀλήθεια. Ὁμως «τῆς ἀληθείας υπεραθλήσας, χαίρων εὐηγγελίσω καὶ τοῖς ἐν Ἄδῃ Θεὸν φανερωθέντα ἐν σαρκὶ τὸν αἴροντα τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου», πρᾶγμα πού σημαίνει πὼς μὲ τὸν θάνατό του γίνεται Πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ καὶ στὸν Ἄδῃ, ὅπου κι' Ἐκεῖνος ὕστερα ἀπὸ ἕνα χρόνο θά κατέβαινε γιὰ νὰ ὀλοκληρώσῃ τὸ ἀπολυτρωτικό Του ἔργο.

Μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου παρέλαβαν τὸ τίμιο λείψανό του ἀπ' τὸ φρούριο τῆς Μαχαιροῦντος, τὸ μετέφεραν καὶ τὸ ἐνταφίασαν στὴν κόμη τῆς Σεβάστειας, πού εἶναι ἡ ἀρχαία Σαμάρεια καὶ βρίσκεται πρὸς τὰ βόρεια τῆς Νεαπόλεως. Ἐκεῖ ὑπάρχει Ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου-σήμερα εἶναι τζαμί στὸ μέσον τοῦ ὁποίου ὑψώνεται ἕνας μικρὸς τροῦλλος, πού στεγάζει τὸν τάφο τοῦ Τιμίου Προδρόμου, στὸ ὁποῖο κατεβαίνομε ἀπὸ σκάλα μὲ 21 σκαλοπάτια. Ἀπέναντί του εὐρίσκονται οἱ τάφοι τῶν Προφητῶν Ἀβδιού καὶ Ἐλισσαίου.

Ὁπωσδήποτε ὁ Ἰησοῦς ἐδοκίμασε λύπη γιὰ τὴν θλιβερὴ εἶδησι. Στὸ μεταξὺ ἐπέστρεψαν ἀπ' τὴν περιοδεία οἱ Ἀπόστολοι, οἱ ὁποῖοι «ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα καὶ ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν» (Μάρκ. ζ', 30).

11. Ὁ Ἰησοῦς στὴν ἔρημο.

Σ' ὅλες τις στιγμὲς τοῦ πόνου ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μόνωσι. Ἰδιαίτερα ὁ Κύριος αἰσθάνθηκε αὐτὴ τὴν ἀνάγκη κι' ἔφυγε μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς Του, μ' ἕνα μικρὸ πλοῖο, στὸ ἐρημικὸ μέρος πού βρίσκεται μεταξὺ Βηθσαιῶν καὶ λίμνης Γεννησαρέτ, ὅπου θά ἤμποροῦσε ψυχικὰ ν' ἀναπαυθῆ μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἐπικοινωνία αὐτὴ μὲ τὸν οὐράνιο Πατέρα Του.

Ἄλλ' ὅταν σὲ λίγο ἔφθασε τὸ πλοῖο, εἶδε μὲ κατάπληξι καὶ συγκίνησι πλήθη λαοῦ, τὰ ὁποῖα ἀπ' τῆ ξηρὰ ἔτρεξαν στὸ μέρος

δπου υπελόγισαν πώς πηγαίνει ὁ φημισμένος Διδάσκαλος. Γι' αὐτὸ ξέχασε ἀμέσως τὴν ἰδική του ἀνάγκη καὶ ἀνέλαβε ὅλη τὴν ἡμέρα τὸ ἔργο τῆς διδασκαλίας καὶ θεραπείας τῶν ἀσθενῶν. Κι' ἐπειδὴ εἶχε ἀρχίσει νὰ βραδυάζει κι' ὁ κόσμος παρέμενε νηστικός, οἱ δὲ μαθηταὶ Του ἀνήσυχου τοῦ εἶπαν «ἔρημός ἐστὶν ὁ τόπος», δόσε διαταγὴ νὰ φύγουν πρὸς τὰ γύρω χωριά γιὰ ν' ἀγοράσουν τροφές, Ἐκεῖνος διέταξε κι' ἐκάθησαν κατὰ γῆς τὰ πλήθη ὁμάδες-ὁμάδες, εὐλόγησε πέντε ψωμιὰ καὶ δυὸ ψάρια, ποὺ ἔτυχε νὰ ἔχουν μαζί τους οἱ μαθηταί, τὰ διεμοίρασε ὁ Ἴδιος καὶ οἱ μαθηταί τὰ διένειμαν σ' ὅλους. Τὸ ἀποτέλεσμα· «ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν». Ἔμειναν καὶ ἐμαζεύθησαν περισσεύματα, μετὰ τὰ ὁποῖα ἐγένευσαν δώδεκα κοφίνια. «Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδιῶν» (Ματθ. ιδ', 20-21).

Ἦστερα ἀπ' αὐτὸ τὸ θαῦμα ὑπεχρέωσε τοὺς μαθητάς Του ὁ Κύριος νὰ φύγουν μετὰ τὸ πλοῖο πρὸς τὴν Βηθσαϊδᾶ, ἐνῶ Ἐκεῖνος διέλυσε τὰ πλήθη, ἀνέβηκε στὸ βουνὸ κι' ἀφιερώθηκε σὲ ὀλονύκτια προσευχή. Καὶ μόνον κατὰ τὰ χαράματα ἔσπευσε σὲ βοήθεια τῶν μαθητῶν Του ποὺ ἐκινδύνευαν ἀπὸ φοβερὴ θαλασσοταραχὴ νὰ καταποντισθοῦν. Ἐπάνω στ' ἀφρισμένα κύματα περπατώντας ἔφθασε καὶ εἶπε «θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε» (Στιχ. 27) μόλις ἀντελήφθη πὼς ἐκεῖνοι μετὰ τὴν ἀπροσδόκητη παρουσία Του ἐτρόμαξαν. Ἀνέβηκε στὸ πλοῖο, ἀπ' τὸ ὁποῖο διέταξε τὸν ἄνεμο κι' ἐκόπασε. Οἱ μαθηταί τότε διεκήρυξαν «ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ» (Στιχ. 33), ἐνῶ συνέχισαν τὸ ταξίδι γαλήνια κι' ἤλθαν «εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ» (Στιχ. 34) στὴ δυτικὴ ἀκτὴ τῆς λίμνης.

12. Βαθυστόχαστη διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ στὴν Καπερναοῦμ.

Σ' αὐτὴν τὴν μεγαλοῦπολι Τὸν βρῆκαν σὲ μιὰ Συναγωγὴ νὰ διδάσκη πολλοὶ ἀπ' ἐκείνους τοὺς ἀκροατὰς καὶ θεατὰς τοῦ θαύματος στὴν ἔρημο, ποὺ Τὸν ἀνεζήτησαν καὶ δι' αὐτὸ Του εἶπαν «Ραββί, πότε ὄδε παραγέγονας;» Ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀπήντησε: Σᾶς διαβεβαιῶν πὼς μετὰ ζητεῖτε ὄχι γιατί εἶδατε θαύματα κι' ἐπιστεύσατε ἀπ' αὐτὰ τὴν σωτηριώδη ἀλήθεια ποὺ διδάσκω, ἀλλὰ γιατί ἐχορτάσατε ἀπ' τοὺς ἄρτους στὴν ἔρημο καὶ ἀσφαλῶς ζητεῖτε μόνο ὑλικά ἀγαθὰ!

Ἀπ' αὐτὸ ξεκινώντας ὁ Κύριος ἀνέπτυξε τὴν ὑψηλὴ διδασκαλία γιὰ τὸν ἄρτο τῆς ζωῆς, ποὺ κατέβηκε ἀπ' τὸν οὐρανό. Κάτω ἀπ' τὴν ὑπέροχη αὐτὴ ἔννοια κρύπτεται τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ποὺ θὰ συνιστοῦσε ὕστερα ἀπὸ ἓνα χρόνον στὸ

ὑπερῶο τῆς Σιών κατὰ τὸ Μυστικὸν Δεῖπνον. «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς... ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ» (βλ. Ἰωάν. ς', 26-58).

Τὸ πρωτάκουστο τοῦτο κήρυγμα ἐξῆψε τῶν γραμματοφάρισαίων τὴν ὀργή. Ὅπωςδὴποτε ὅμως ἐσκανδαλίσθησαν ἀπ' αὐτὸ μερικοὶ ἀπ' τοὺς αὐτοκλήτους μαθητάς-τοῦ εὐρυτέρου κύκλου— ποὺ δυσανασχέτησαν καὶ ἔφυγαν γιὰ νὰ μὴ ξαναγυρίσουν ποτὲ πειὰ στὸν Κύριο. Ἄλλ' Ἐκεῖνος τότε στράφηκε στοὺς Δώδεκα καὶ μὲ στενοχώρια τοὺς εἶπε: Μήπως καὶ σεῖς θέλετε νὰ φύγετε; Ὁ Πέτρος, μὲ τὸν ἀσυγκράτητο ἐθνουσιασμό του ἔσπευσε καὶ ἀπήντησε: «Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις». Ἐμεῖς ἔχομε πειὰ πιστεύσει πὼς «σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος» (Στίχ. 68-69).

Καὶ ὅμως. Ὁ καρδιογνώστης βλέπει πὼς στὴν καρδιά τοῦ Ἰούδα ἀρχίζει δειλά-δειλά μιὰ ἐπανάστασι. Τὸ ἀποκαλύπτει μὲ ὑπαινιγμούς γιὰ νὰ προλάβῃ τὸ κακὸ ἢ ἀκόμη γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ὁμολογία τοῦ Πέτρου δὲν ἦταν κι' ἀπ' τοὺς Δώδεκα ἀποδεκτὴ. Γι' αὐτὸ τοὺς λέγει: Μὴ παραξενεύεσθε ἄν μερικοὶ ἔφυγαν. Κι' ἐσεῖς εἶναι δυνατὸ νὰ κινδυνεύσητε ἄν δὲν προσέζητε. Δὲν σᾶς ἐξέλεξα ἐγὼ καὶ τοὺς δώδεκα; Ἐν τούτοις ἕνας ἀπὸ σᾶς (ἐννοοῦσε τὸν Ἰούδα τὸν μετέπειτα προδότη) ἔγινε ὄργανο τοῦ διαβόλου, ἄρα διάβολος! (Στίχ. 70).

Ἄρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
Ὁδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι. - Τηλ. 227.689.

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΕΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΛΕΥΪΤΙΚΟΥ

Ὑπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Ὁ Θεὸς μᾶς προστάζει νὰ βοηθοῦμε
τὸν καθένα ποὺ κινδυνεύει.

Βλέπεις, Χριστιανέ μου, κάποιο συνάνθρωπό σου ποὺ κινδυνεύει, ποὺ τὸν δέρνουνε, τὸν τραυματίζουνε, τὸν στενοχωροῦνε, καὶ τὸν πνίγουνε κυριολεκτικῶς καὶ τοῦ παίρνουνε τὴν ψυχὴ του; Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ μείνης ἀπλὸς θεατῆς· «Οὐκ ἐπιστήση ἐφ' αἷμα τοῦ πλησίον σου» (Λευϊτ. ιθ', 16). Δὲν πρέπει ν' ἀδιαφορήσης, καὶ νὰ ὀλιγορήσης. Κι' ἀλλάζοντας δρόμο, νὰ προσπεράσης ἀμέριμνα. Νὰ μὴ μιμηθῆς τὸν ἱερέα ἢ καὶ τὸν λευίτην ἐκεῖνο, γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔπεσε στὰ χέρια τῶν ληστῶν. Μιμήσου τὸν καλὸ Σαμαρείτη καὶ τὴ συμπεριφορὰ του πρὸς τὸν τραυματισμένο, ποὺ ξεψυχοῦσεν ἀπὸ τὶς πληγές κι' ἀπὸ τὰ τραύματά του. Μιμήσου τὸν μεγαλόψυχο Μωϋσῆ!

Καὶ δὲν σοῦ λέω, νὰ κάμης τὸ ἴδιο ποὺ ἔκαμεν ἐκεῖνος πρὸς τὸν Αἰγύπτιο βασιανιστῆ του· γιὰτὶ δὲν ἔχεις κι' ἐσὺ τὸν ἴδιο ζῆλο, ποὺ εἶχε βάλει μέσα στὴν ψυχὴ ἐκείνου ὁ Θεός. Ἄλλὰ μιμήσου τοῦλάχιστον ποιδὸς ἐφάνηκε στοὺς δύο Ἰσραηλίτες, ποὺ ἐμάλλωναν μεταξύ τους. Φρόντισε, ὅπως τὸ μπορεῖς. Σταμάτησε τὴ διαμάχη τους. Καὶ γιάτρεψε τὸ κακὸ, ἀν δὲν μπορέσης νὰ τὸ προλάβης. Καὶ κάμε, ὅτι ἔκαμε κι' ἐκεῖνος· τρέξε, πρόφθασε, καὶ κάνε κάθε νόμιμο τρόπο γιὰ νὰ τὸ ἐμποδίσης.

Ὁ νόμος τῶν Αἰγυπτίων κατεδίκαζε σὲ θάνατον

αὐτόν, πού ἐνῶ τὸ μποροῦσε, δὲν ἐπροθυμοποιήθηκε νὰ σώσῃ τὴν ζωὴ κάποιου πού ἐκινδύνευε. Κι' ἐκεῖνος πού παραμελοῦσε νὰ προλάβῃ καὶ νὰ παρεμποδίσῃ κάποιον φονικό, γινόντανε ἔνοχος, καὶ τὸν ἐτιμωροῦσανε σὰν νάτανε φονηᾶς. «Ἐὰν δέ τις κατὰ τὴν χώραν ἀπαντήσας ἐν ὁδῶ φονευθῆναι κινδυνεύοντα, ἢ τι καθόλου βίαιόν τι πάσχοντα, μὴ ρύσαιτο δυνατὸς ὢν, θανάτῳ περιπεσεῖν ὤφειλε». Ἄν κάποιος δηλαδὴ συναπαντοῦσε στὸ δρόμο του ἕναν ἄνθρωπο πού κινδύνευε νὰ τὸν σκοτώσουν, ἢ καὶ νὰ βιαιοπραγήσουν ἐναντίον του, καὶ δὲν τὸν βοηθοῦσε ἐνῶ εἶχε τὴ δύναμη νὰ τὸ κάνη, ἔπρεπε νὰ καταδικασθῇ σὲ θάνατο (Διόδ. Σικελ. α').

Ἄν ὁ νόμος αὐτὸς ἴσχυε τὸν καιρὸ πού ἐβασανίζονταν οἱ Ἑβραῖοι στὴν Αἴγυπτο, τότες ὁ Μωϋσῆς συμμορφώθηκε μὲ τὸν νόμον αὐτό, ὅταν εἶδε νὰ διαπληκτίζωνται οἱ δύο Ἑβραῖοι, καὶ γι' αὐτὸ ἦτανε ἀξιέπαινος. Κι' ἂν ἐφοβήθηκε κι' ἔφυγεν ἀπὸ τὴν χώρα τοῦ Φαραώ, καὶ πῆγε νὰ κατοικήσῃ στὴ Μαδιάν, δὲν αὐτοεφυγαδεύθηκε, ἐπειδὴ μπῆκε στὴ μέση γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ νὰ γίνῃ φονικό ἀνάμεσα στοὺς δύο αὐτοὺς Ἑβραίους πού εἶχανε συμπλακῆ, ἀλλὰ ἐπειδὴ, ὑπερασπίζοντας τὸν Ἑβραῖο, ἀναγκάσθηκε νὰ σκοτώσῃ τὸν Αἰγύπτιο.

**Εἶναι χρέος μας νὰ συμβουλευώμε
γιὰ τὸ καλὸ του τὸν πλησίον μας.**

«Ἐλεγμῶ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν». Εἶναι χρέος σου νὰ συμβουλευῆς ἐλεγκτικὰ τὸν πλησίον σου, γιατί ἀλλοιωτικά οἱ ἁμαρτίες του πέφτουνε ἐπάνω σου (Λευϊτ. ιθ', 17).

Ὅταν λοιπὸν βλέπῃς τὸν γείτονά σου νὰ πέφτῃ σὲ λάθος, κι' αὐτὸ σ' ἀφήνει ἀδιάφορο καὶ δὲν σὲ παρακινεῖ καθόλου στὸ νὰ τὸν κάμῃς νὰ καταλάβῃ τὸ σφάλ-

μα του, και να τον διορθώσης με τον ἔλεγχό σου, γίνεσαι κι' ἐσύ, κατὰ κάποιο τρόπο, συμμετοχος στὴν ἁμαρτία του! Βλέπεις μιὰ ψυχὴ ποὺ κινδυνεύει σ' ἓνα κίνδυνο θανατηφόρο, καὶ τὸ παραβλέπεις ὅπως διόλου; Κι' ἂν ὁ θεὸς νόμος δὲν συγχωρᾷ τὸ νὰ προσπεράσης καὶ νὰ μὴ βοηθήσης κάποιον, ἐνῶ θὰ μπορούσες νὰ τὸ κάμης «οὐκ ἐπιστήσει ἐφ' αἷμα τοῦ πλησίον σου» (Αὐτοθ. 16). πῶς στοχάζεσαι πῶς θὰ σοῦ συγχωρέση τὸ νὰ μὴν τὸν συντρέξης καὶ νὰ μὴν τὸν βοηθήσης, ἔστω καὶ με μιὰ συμβουλὴ σου, ἔστω καὶ με μιὰν αὐστηρὴν ἐπίπληξή σου (ἂν χρειαζόντανε κι' αὐτό), γιὰ νὰ σώσης τὴν ψυχὴ του ποὺ κινδυνεύει;

Ἦ Οχι ποτέ! Ἄν ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ προστάζῃ νὰ προστατεύῃς τὴν σαρκικὴ ζωὴ τοῦ πλησίον σου, καὶ νὰ ἐνδαφέρεσαι γιὰ τὴν κατάστασή του στὸν κόσμον μας αὐτόν, πολὺ περισσότερο βέβαια θέλει νὰ γνοιάζεσαι, γιὰ τὴν μέλλουσα ζωὴ καὶ κατάστασή του, καὶ γιὰ τὸ στερνὸ του κατάντημα, σὰν θὰ βρῖσκεται πλέον στὰ ἐπουράνια. Ποιὸς βλέπει ἓναν ἄνθρωπο ποὺ τρέχει νὰ πέσῃ ἀπὸ κάποιο γκρεμινὸ σὲ βάραθρο, καὶ δὲν τρέχει γρήγορα ἀπὸ πίσω του, γιὰ νὰ τοῦ κόψῃ τὴν φόρα του καὶ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ τὸ κάμῃ; Καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ βλέπῃ τὸν ἀδελφὸ νὰ τρέχῃ ὀλοφάνερα νὰ πέσῃ σ' ἓνα βαθύτατο καὶ βρωμερὸ βόθρον ἀπώλειας, χωρὶς νὰ δείχνῃ καμμιάν ἀπολύτως προθυμίαν μήπως μπορέσῃ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, ἔστω καὶ με λόγια καὶ με συμβουλές; Κι' ἂν ἓνας ποὺ θέλει νὰ λέγεται καὶ νὰ ναι Χριστιανὸς τ' ἀμελήσῃ αὐτό, πῶς δὲν γίνεται κι' αὐτὸς συνυπεύθυνος; Ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ εἶναι φανερὴ· «Ἐλεγκμῶ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν». Ἄπ' αὐτὸ βγαίνει ἀναμφίβολα καὶ τὸ ἀντίστροφο συμπέρασμα, ὅτι δηλαδὴ «λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν, ἐὰν ἐλεγκμῶ μὴ ἐλέγξης». Θᾶσαι κι' ἐσύ, χωρὶς ἄλλο συνυπεύθυνος, ἂν δὲν τὸν ἐλέγξης!

Ὁ ἔλεγχος πρέπει νᾶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν τάξιν
καὶ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ ποῦ κάνει τὸν ἔλεγχον.

Ἡ προηγούμενη ἐντολή, «ἐλεγεμῶ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν» κάνει μερικοὺς ν' ἀποροῦνε καὶ νὰ παραξενεύωνται. Καὶ πῶς, λένε. Πρέπει τὸ λοιπὸν νὰ κάνουν ὅλοι τὸ δάσκαλο; ὅλοι νᾶναι προφῆτες; κι' ὅλοι κεφάλια καὶ προεστοί; Ὅλοι λοιπὸν πρέπει νὰ κάνουν τὸν ὁδηγὸ καὶ νὰ γίνωνται συμβουλάτορες κι' ἐπιτιμητὲς κι' ἐλεγκτὲς;

Ναί, τοὺς ἀποκρίνομαι, ὅλοι, ἂν πραγματικὰ θέλουνε νὰ εἶναι «πλησίον». Γιατὶ δὲν ἐγράφηκε καὶ δὲν μᾶς παραγγέλθηκε νὰ ἐλέγχωμε μονάχα τοὺς ὑποδεστέρους μας καὶ τοὺς μαθητὲς μας καὶ τοὺς ὑποτακτικούς μας! Ἀλλὰ μᾶς εἰπώθηκεν «ἐλεγεμῶ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου» (Λευϊτ. ιθ', 17). Καὶ ἂν ἡ σχέση τοῦ πλησίον εἶναι κοινὴ γιὰ ὅλους, κοινὸς πρέπει νᾶναι καὶ ὁ ἔλεγχος ποῦ μᾶς προστάζει ἡ ἐντολή.

Ἐδῶ ὅμως θέλω νὰ εἰπῶ καὶ κάτι ἄλλο· ὅτι δηλαδὴ ἂν ὁ κάθε μας λόγος πρέπει νᾶναι πάντα ἀλατισμένος μὲ τὴν καλωσύνη, ἀνάλογα πρέπει κι' ὁ ἔλεγχός μας νὰ γίνεται πάντα μὲ φρόνηση καὶ μὲ σύνεση. Ὅλοι εἶναι «πλησίον μας». Κι' ὅλοι ἐπομένως ἔχουνε τὴν ὑποχρέωση, ὁ καθένας ἀνάλογα μὲ τὴν κατάστασή του καὶ τὴ θέση του, νὰ ἐλέγχουνε τὸν πλησίον τοὺς γιὰ νὰ τὸν διορθώσουνε. Ὅχι ὅμως κι' ὅλοι μὲ τὸν ἴδιον ἀνεξαιρέτως τρόπον, ἀλλὰ ὁ καθένας ἀνάλογα μὲ τὴν τάξιν ποῦ τὸν ἔβαλεν ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Ὁ καθένας δηλαδὴ μὲ τὸν τρόπον ποῦ τοῦ ταιριάζει, κι' ἀνάλογα μὲ τὴν σχέση του μὲ τὸν ἐλεγχόμενον. Οἱ Προφῆτες π.χ. καὶ οἱ δάσκαλοι ἐλέγχουνε μὲ τὴν διδασκαλίαν τους, καὶ μὲ τὴν κατήχησή τους, καὶ μὲ τὸν τρόπον ποῦ ἐξηγοῦνε κι' ἀποσαφηνίζουνε τὰ θεῖα προστάγματα. Καὶ καμμιά φοράν, ὑψώνοντας τὴ φωνὴν τους περισσότερο·

καὶ μὲ τὸ νὰ προαναγγέλλουνε καὶ μὲ τὸ νὰ θυμίζουνε τὶς ποινὲς ποὺ περιμένουνε στὴν κόλαση τοὺς παραβάτες. Ἐνας μαθητῆς ὅμως κι' ἕνας ποὺ διδάσκεται μπορεῖ νὰ ἐλέγχει βέβαια κι' αὐτός, ὄχι ὅμως φανερά, ἀλλὰ σκεπαστά, ρωτώντας τάχα ἀπὸ φιλομάθεια, ἂν κάτι ποὺ γίνεται εἶναι σωστὸ καὶ ἀκίνδuno καὶ ἄβλαβο. Αὐτὸς πάλι ποὺ εἶναι προϊστάμενος ἐλέγχει ἐπιτακτικὰ καὶ δικαιοματικὰ, ἐπειδὴ καὶ τὸ δικαίωμα ἔχει γι' αὐτό, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξουσίαν. Ὁ ὑποτακτικὸς ὅμως πρέπει νὰ τὸ κάνη αὐτὸ συνεσταλμένα καὶ μὲ ταπεινὸσύνῃ, κι' ἐξηγώντας πὼς τὸ ἀποτολμᾷ αὐτό, ἀπὸ τὴν ἀγάπη ποὺ ἔχει πρὸς τὸν προϊστάμενό του. Αὐτὸς ποῦναι περασμένος στὰ χρόνια, πὼς παίρνει τὸ θάρρος νὰ τὸ κάνη, ἀπὸ τὴ μεγάλη του πείρα κι' ἀπ' αὐτὰ ποὺ τὸν ἐδίδαξεν ἡ ζωὴ. Ἐνῶ αὐτὸς ποῦναι νεώτερος καὶ μικρότερος στὰ χρόνια, μὲ συστολὴ καὶ μὲ ντροπὴ, καὶ σὰν ἀπραγὸς τάχα, καὶ σὰν κάποιος ποὺ ἔχει αὐτὸς περισσότερην ἀνάγκη ἀπὸ ὀδηγίεσ κι' ἀπὸ συμβουλές.

Σὲ μερικὲς μάλιστα περιστάσεις συμφέρει, αὐτὸς ποὺ ἐλέγχει κάποιον ἄλλο γιὰ τ' ἀτοπήματά του, νὰ τὸ κάνη μὲ τὸ νὰ ἐλέγχει τὸν ἑαυτό του, λέγοντας πὼς κι' αὐτὸς τάχα εὐρέθηκε σὲ παρόμοια περίστασι κι' ἐνοχὴ καὶ μάλιστα πὼς ἡ δική του ἦτανε πολὺ μεγαλύτερη καὶ βαρύτερη, ἀλλὰ πὼς τὸν ὠφέλησε πάρα πολὺ, τὸ ὅτι μετάνιωσε καὶ διωρθώθηκε, βλέποντας τὴν οἰκτρὴ παραμόρφωσι τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ντροπὴ καὶ τὴν καταισχύνῃ ποὺ ἐνοιωσε γιὰ ὅσα εἶδανε τὰ μάτια του, ἢ γιὰ ὅσα ἄκουσεν. Πολλὲς φορές μάλιστα ὠφελεῖ πολὺ, μιὰ ἀπλῆ ταραχὴ ἢ ἐκπληξὴ ποὺ φανερώνουμε, ἢ ἕνα ἀπλὸ παρακάλιο μας, ἢ κι' ἕνα φανέρωμα δυσσεκειίας μας καὶ ἀποδοκιμασίας μας. Καὶ συχνὰ κι' ἕνα γέλοιο μας ἀπροσδόκητο, ἢ κι' ἕνα ἐλαφρὸ κι' ἀνόρεκτο μειδιάμαμά μας, ἢ κι' ἕνας ἀναστεναγμὸς μας καὶ ἕνα δάκρυ μας.

Καμμιά φορὰ δὲ καὶ ἡ ἀπλῆ σιωπὴ μας, ποὺ δὲν

Μορφές τῆς ὀρθοδόξου ἱεραρχίας

**ΤΑ ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΕΝΟΣ ΕΚΛΕΚΤΟΥ ΙΕΡΑΡΧΟΥ
ΠΟΥ ΕΣΤΑΘΗΚΕ ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΙΔΕΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΣ
ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ**

Ὁ Μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἱκαρίας κ. Εἰρηναῖος

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἂν εἶχε τοὺς λειτουργοὺς τῆς ποῦ ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴν τοὺς στὴν λατρεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν περιφρούρησιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, εἶχε ταυτοχρόνως καὶ τὰ ἐκλεκτὰ στελέχη τῆς ποῦ ἀκολούθησαν τὴν παράδοσιν τῶν μεγάλων πατέρων καὶ ποῦ ἡ σταδιοδρομία τοὺς ἐξέπεμψε μίαν ἐκθαμβωτικὴν σχεδὸν φωτεινὴν ἀκτινοβολίαν. Ἦταν οἱ σοφοὶ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ οἱ κληρικοὶ μὲ τὴν βαθεῖαν θρησκευτικὴν κατανόησιν καὶ μὲ μίαν ἐκδήλωσιν σθένους καὶ δυναμισμού ἀξιοθαύμαστη. Τὸ Φανάρι, συνεχῆς ἀκατάλυτον τοῦ παλαιοῦ ὀρθοδόξου κέντρου καὶ τοῦ εὐλαβοῦς χριστιανικοῦ Βυζαντίου, ἐστάθηκε ὁ μέγας σταθμὸς ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐξεπέμφθησαν οἱ μεγάλες ἐκκλησιαστικὲς διάνοιες καὶ ὑπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ ὁποίου ἐδημιουργήθηκαν οἱ ἐκλεκτοὶ καὶ οἱ δυναμικοὶ κληρικοὶ. Οἱ ἱεράρχαι τῶν τελευταίων αἰώνων. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης ὡς ἐκκλησιαστικὸν φυτώριον ἐστάθηκε μίαν πραγματικὴν τροφὸς μητέρα μὲ πνευματικὰ τέκνα ποῦ διεκρίθησαν εἰς τὸν στίβον τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ διάφορες μορφάς. Τὸ Φανάρι ποῦ κλείει στοὺς κόλπους του τὴν ἀναλλοίωτον ψυχὴν του, τὴν μνήμη τῶν ἀγῶνιστῶν αὐτῶν ποῦ ἐδημιούργησαν παράδοσιν, δὲν παύει νὰ

ξεστομίζει λόγον, ἢ ποῦ λέει, μὲ τρόπον ἐντελῶς ἤρεμον, μερικὲς σωστὲς συμβουλές, γίνεται ἀποτελεσματικώτατος ἔλεγχος, κί ἕνας βαρύτατος κατονειδισμὸς κί ἐπιτίμησις ἐνὸς ἔργου κακοῦ ἢ κάποιου λόγου ποῦ ἦταν ἀτοπος κί ἀστόχαστος.

Καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, πραγματοποιοῦμε κί ἐκπληρώνομε τὸ θεῖον πρόσταγμα, ποῦ μᾶς λέει: «Ἐλεγεμῶ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἀμαρτίαν».

Ἀπόδοσις ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

ὑπενθυμίζη στὸ πέρασμα τῶν χρόνων τὴν ζωὴ καὶ τὴν πνευματικὴ φωτοβολία τῶν ἱεραρχῶν τῆς μεγάλης ἐποχῆς του. Καὶ ὅσοι ἐξησαν τὸ Φανάρι καὶ ἐμελέτησαν τὴν παράδοσίν του ἀναφέρουσιν μὲ σεβασμὸ ὠρισμένα ὀνόματα. Ὄνόματα σοφῶν ἱεραρχῶν, ὅπως τοῦ μητροπολίτου Φιλοθέου Βρυεννίου τῆς Νικομηδείας, τοῦ Φιλαρέτου Βαφεΐδη τοῦ Διδυμοτείου, τοῦ Καλλινίκου Δεληκάνη καὶ ὀνόματα ἄλλων ἰσχυρῶν, δυναμικῶν καὶ μορφωμένων ταυτοχρόνως, ὅπως τοῦ Ἡρακλείας Γερμανοῦ—τοῦ διαδεχθέντος εἰς τὸν οἰκουμηνικὸν θρόνον τὸν μεγάλον Πατριάρχην Ἰωακείμ τὸν Γ' — τοῦ Ἰωακείμ Εὐθυβούλη τοῦ εὐγενικοῦ ἀλλὰ καὶ δυναμικοῦ ἐπίσης μητροπολίτου Ἐφέσου, τοῦ Γρηγορίου τῶν Ἰωαννίνων, τοῦ Ἀθανασίου Μεγακλῆ τῆς Θεσσαλονίκης, τοῦ Ἰωακείμ Φυροπούλου τῆς Πελαγονείας καὶ ἄλλων. Μεγάλη καὶ ἀξία σεβασμοῦ καὶ μνήμης ἢ χορεῖς τῶν μεγάλων ἱεραρχῶν τοῦ Φαναρίου ποὺ ἐδημιούργησαν τὴν παράδοσιν τοῦ μεγάλου Χριστιανικοῦ κέντρου τῆς ὀρθοδοξίας.

* * *

Ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἐπιζῶντας σημερινούς συνεχιστὰς καὶ ὁ ἱεράρχης Σάμου Εἰρηναῖος. Τὰ πενήντα χρόνια τῆς ἀρχιερατείας του ποὺ συνεπληρώθησαν τὶς τελευταῖες αὐτὲς ἡμέρες προβάλλουν εἰς τὸ στερέωμα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τὴν φωτεινὴν μορφήν τοῦ ἱεράρχου αὐτοῦ. Ἐνα ὄνομα τοῦ μητροπολίτου Σάμου Εἰρηναίου ποὺ ἔχει ἀνυψωθῆ σὲ σύμβολο ἱεράρχου μὲ πολλαπλῆν ἐκδήλωσιν καὶ ἀξία. Ἡ σοφία του κατέστη ἡ πολυτιμότερη συμβολὴ σὲ ὅλα τὰ γενικὰ καὶ γενικωτέρας φύσεως ζητήματα. Καὶ ἡ κρίσις του ἐστάθη πάντοτε ὡς ὁ ἀλάθητος γνώμων διὰ τὴν ρύθμισιν κάθε ἐμφανιζομένης ἐκκλησιαστικῆς ἀνωμαλίας. Ὁ σεβασμὸς ἔχει πλέξει φωτοστέφανον ποὺ περιέβαλε τὴν λευκὴν ἀλλὰ καὶ νεανικὴν ἀκόμη παρὰ τὰ ὀγδόντα τέσσαρα χρόνια μορφήν του. Καὶ ἡ παρουσία του δὲν ἔπαυσε νὰ προκαλῆ ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸ σὲ ὅλους τοὺς συνομιλητὰς του καὶ στὸ εὐρύτερο ἀκροατήριό του. Ἐμφυτος ὁ ἐνθουσιασμὸς του, ἔμφυτη ἡ γοητεία του, ἔμφυτη ἡ δυναμικότητά του καὶ ἡ Χριστιανικὴ θρησκευτικὴ κατανόησις ποὺ κλείει εἰς τὸν εὐρύτερον ἐσωτερικόν του κόσμον. Πατρίδα του τὸ Κατρίλη. Ἡ οἰκογένειά του μὲ ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις. Ἱερεὺς σεβάσιμος ὁ πατέρας του. Ἐνας ξανθὸς νέος ὁ φοιτητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, ὁ Ἰωάννης ποὺ προκαλοῦσε τὴν προσοχὴν καὶ τὴν συμπάθειαν τῶν συμφοιτητῶν του ἢ ὠραιότης τῆς μορφῆς του ἐν συνδυασμῶν μὲ τὴν πραότητα τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου. Ἐνα κρᾶμα βαθείας θρησκευτικῆς κατανοήσεως καὶ ἐνὸς ἀστεϊρευτοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὁ κόσμος του αὐτοῦ. Ὁ σπουδαστὴς τῆς Χάλκης Ἰωάννης, ὁ κατόπιν Εἰρη-

Ὁ ἐορτάσας τὸ Ἴωβηλαῖον του Σεβ. Μητροπολίτης
Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Εἰρηναῖος (1913-1963).

ναϊος, ἀπὸ τῆς πρώτης μαθητικῆς ἐποχῆς ἐκεῖ στὸν πευκόφυτο λόφο τῆς Χάλκης καὶ μέσα εἰς τὸ ἐρημητήριο τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐνέπνεε τὴν ἐντύπωσι καὶ βεβαιότητα ὄλων, ὅτι εἶχε τὴν θεία εὐλογία καὶ ὅτι ἦτο προωρισμένος ἀπὸ τὴν θεία εὐδοκία νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν Ἐκκλησία ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτότερους λειτουργοὺς τῆς. Ὅλα τὰ θεῖα δῶρα σκορπισμένα στὸν νεαρὸν ἀκόμη σπουδαστή. Ἡ φωνή του, ὁ τόνος τῆς ὁμιλίας του, τὸ παράστημά του ἀποτελοῦσαν μιὰ σύνθεσι προνομιούχων χαρισμάτων πού δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀναδείξῃ τὸν Εἰρηναῖον ὡς μορφήν τῆς ἐκλεκτῆς χριστιανικῆς χορείας. Ἐφελνε μελωδικώτατα καὶ ἐδονεῖτο ἀπὸ τὴν ἁρμονικότητα τῆς ψαλμωδίας του ἡ ἐκκλησία. Μιλοῦσε μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ μὲ τὴν γοητεία τοῦ λόγου του καὶ τὸ βάθος τῆς σκέψεως καὶ τῶν ἐπιχειρημάτων του ἐζωντάνευε μιὰ σκιώδης κἀποτε πραγματικότης καὶ ἐδημιουργεῖτο ἓνα πραγματικὸ βίωμα πού παρακολουθοῦσε γιὰ πολὺν χρόνον τὸν ἀκροατή. Ἡ ἐμφάνισίς του ἔδιδε μιὰ ξεχωριστὴ πνοή παντοῦ. Διδάσκαλος στὴν γενετείρά του μετὰ τὴν ἀποφοίτησί του ἀπὸ τὴν Σχολή τῆς Χάλκης δὲν ἐβράδυνε νὰ προσληφθῆ ὡς διάκονος στὸν πατριαρχικὸ ναὸ ἐπὶ πατριαρχείας Ἰωακείμ τοῦ Γ'. Διάκονος τῆς σειρᾶς ἐτοποθετήθη ὡς βοηθὸς τοῦ ἀλησιμνητοῦ ἰσοβίου πλέον γέροντος ἐκκλησιάρχῃ Καλλινίκου.

* *

Ἡ Πόλι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὸ 1908 ἐσεῖετο ἀπὸ ἐνθουσιασμό. Ἡ ἀνακήρυξις τοῦ Συντάγματος ἀπὸ τοὺς Νεοτούρκους ἔθεωρήθη ὡς σταθμὸς διὰ τὴν δημιουργίαν ἀγαθῶν σχέσεων Τούρκων καὶ Χριστιανῶν. Διαδηλώσεις παντοῦ γιὰ τὴν ἐλευθερία, τὴν δικαιοσύνη καὶ τὴν ἰσότητα. Εἰστέψαν οἱ χριστιανοὶ στίς διαδηλώσεις αὐτές. Καὶ ὅταν ἓνας ὁμογενῆς ἀπὸ τὸ Μπεσικτάς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ Βοσπόρου, ὁ Θεωρητῆς ἐτόλμησε νὰ κάμῃ δημοσίᾳ ἐμφάνισι μὲ τὴν μουσουλμανίδα ἐκλεκτὴν τῆς καρδιάς του ἐξαπελύθη ἀκάθεκτος ὄλη ἡ ἀγριότης καὶ τὸ ἀντιχριστιανικὸ μῖσος τῶν ἀλλοδόξων κυριάρχων. Ὁ Θεωρητῆς εὗρηκε τὸν πλέον οἰκτρὸν θάνατον. Στίφη μαινομένου τουρκικοῦ ὄχλου ἐπετέθησαν ἐναντίον του καὶ τὸν ἐλυτσάρισαν. Μιὰν Κυριακή, ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὸν φόνον τοῦ ἀτυχοῦς ὁμογενοῦς, ἡ ἐκκλησία τῆς χριστιανικῆς συνοικίας τῶν Τατασῶλων εἶχε διοργανώσει μνημόσυνον εἰς μνήμην αὐτοῦ. Εἶχε κατακλυσθῆ ἀπὸ κόσμον ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ Εὐαγγελίου ἔκαμε τὴν ἐμφάνισί του ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ὁ διάκονος τῆς σειρᾶς ἀκόμη τῶν Πατριαρχείων Εἰρηναῖος. Ἡ ἐμφάνισίς του καὶ μόνον ἐπροκάλεσε θαυμασμόν ἀνάμικτον μὲ θρησκευτικὸ δέος. Καὶ ὅταν ἄρχισε νὰ ἐκφωνῆ τὸν ἐπιμνημόσυνο λόγον του οἱ παλμοὶ ὄλων συνενωμένοι σ' ἓνα ἐνιαῖο ἔθνικὸ παλμὸ ἐστράφηκαν πρὸς τὸ ὕψος τοῦ ἄμβωνος καὶ πρὸς τὴν νεανικὴν μορφήν τοῦ ὁμιλοῦντος, τὴν φωτισμένην μὲ τὸν φωτοστέφανο μιᾶς θρησκευτικῆς

ᾠραιότητος. Δὲν ἦταν συνηθισμένος ἐπιμνημόσυνος λόγος. Ἦταν ἕνας ἀστείρευτος κρουὸς πόνου καὶ ἐνθουσιασμοῦ μαζί. Καὶ μιὰ ἰδυνατὴ κραυγὴ ἐναντίον τῆς ἀγριότητος καὶ τῆς μισαλλοδοξίας. Σπᾶνία εἶχε ἀκουσθῆ ἀπὸ ἀμβωνος ἐκκληροιάς τῆς Πόλης παρόμοιος λόγος. Καὶ ἦταν ὁ πρῶτος παρθενικός λόγος τοῦ νεαροῦ ἀκόμη Διακόνου. Ἡ ἐντύπωση ὑπῆρξε βαθεῖα καὶ ἡ ἀπήχησις τῆς ἐντυπώσεως ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἔφθασε καὶ μέχρι τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Ἀπὸ τὴν Κυριακὴ ἐκείνην τοῦ μνημοσύνου στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἶχε καθιερωθῆ ἡ θέσις καὶ ἡ φήμη τοῦ Εἰρηναίου ὡς ἱεροκήρυκος. Ὁ τραγικὸς κατόπιν θάνατος τοῦ ὁμογενοῦς ἀξιωματικοῦ τοῦ τουρκικοῦ ἵππικοῦ Ρωμύλου Σπαθάρη, υἱοῦ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς Ἀνδρέα Σπαθάρη, ἐστάθηκε καινούργιος σταθμὸς στὴν ἐκδήλωσι τοῦ Εἰρηναίου ὡς ρήτορος καὶ ὡς ὀμιλητοῦ μὲ βαθὺ περιεχόμενον. Ἐξεφώνησε τὸν ἐπιμνημόσυνο τοῦ ὁμογενοῦς ἀξιωματικοῦ στὸν πατριαρχικὸ ναὸ καὶ κατέπληξε. Ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ' τοῦ ἐξέφρασε τὸν θαυμασμὸ καὶ τὴν εὐαρέσκειά του. Καὶ ἡ θέσις του εἰς τὴν χορείαν τῶν νέων κληρικῶν τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς κατέστη περίοπτος καὶ θεμελιώθη ἡ εὐνοια τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων πρὸς αὐτόν. Διήνυσεν ὁ Εἰρηναῖος ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς πατριαρχικῆς ἱεροδιακονίας. Καὶ μὲ τὴν ἐκτίμησι τῶν κληρικῶν δὲν ἐβράδυνε νὰ κατακτήσῃ κυριολεκτικῶς καὶ τὴν ὁμογενὴ κοινωνίαν τῆς Πόλης. Διεμμηεύων τίς πατριαρχικὲς εὐχὲς σὲ ἐπιλέκτους ὁμογενεῖς σὲ ὠρισμένες εὐκαιρίες ἐγένετο δεκτὸς στὰ ἀρχοντόσπιτα τοῦ ἀριστοκρατικοῦ Σταυροδρομοῦ καὶ τοῦ Φαναρίου μὲ ἐνθουσιασμό. Δὲν ὑπῆρξε εἰς τὸν τομέα τῶν κοινωνικῶν σχέσεων μὲ τὴν ὁμογένειαν ὁ ἀπλοῦς ἀπεσταλμένος μὲ τίς στερεότυπες πατριαρχικὲς εὐχὲς. Γόης τοῦ λόγου καθὼς ἦταν ἐν συνδυασμῶ μὲ τὴν γοητεῖαν τοῦ παραστήματός του κρατοῦσε τὸ ἀκροατήριόν του εἰλωτα τῶν προνομιακῶν αὐτοῦ χαρισμάτων. Ὡς δευτερεύων διετέλεσε καθηγητὴς τῶν Θρησκευτικῶν στὸ Ἰωακείμιο Παρθεναγωγεῖο τοῦ Φαναρίου. Προαγόμενος διαρκῶς ἔφθασε μέχρι τοῦ ἀξιώματος τοῦ μεγάλου ἀρχιδιακόνου τῶν Πατριαρχείων διὰ νὰ ἐκλεγῆ βραδύτερον μητροπολίτης τῆς νέας ἐπαρχίας Δαρδανελλίων, ἡ περιοχὴ τῆς ὁποίας εἶχεν ἀποσπασθῆ ἀπὸ τὴν ἐπαρχία Κυζίκου.

* * *

Τὸ Φανάρι αἰσθάνθηκε γρήγορα τὴν ἀποχώρησι ἀπὸ τὸ περιβάλλον του τοῦ Εἰρηναίου. Καὶ τὰ ἀρχοντόσπιτα τοῦ Πέραν ἐδοκίμασαν τὴν στέρησι τοῦ εὐγενικοῦ καὶ γόητος ἐπισκέπτου των. Αἰσθάνθηκε ὁμως ἰδιαίτερη χαρὰ καὶ ἐδοκίμασε ἱκανοποίησιν ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας τῶν Δαρδανελλίων πού ἀπέ-

κτησε τὸν δεσπότη τὸν ἐκλεκτὸν καθὼς θὰ τὸν ἐπιθυμοῦσε κάθε ἐπαρχία. Τὸ ἔργο του θρησκευτικό, κοινωνικό καὶ πολιτιστικό. Ἡ κατανόησις τῆς ἀποστολῆς του ὡς ποιμένος πλέον καὶ πνευματικοῦ ἀρχηγοῦ μιᾶς ἐπαρχίας ἐγιγάντωσε τὴν ἔμφυτη συνείδησι τῶν ἱερῶν ὑποχρεώσεων του καὶ ὕψωσε αὐτὸν σ' ἓνα ἀξιοζήλευτο ἐπίπεδο. Ἐστάθηκε ὁ καθοδηγητὴς καὶ ὁ ἐμψυχωτὴς. Μετέδωκε ἀπὸ τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης του πρὸς τὴν θρησκεία καὶ τὴν πίστι του καὶ ἡ σταδιοδρομία του ἐν συνεχείᾳ ἦταν ὡραίος καὶ εὐγενικὸς ἀγῶνας ἱεράρχη καὶ πνευματικοῦ ἡγέτου. Ἀντιμετωπίσας καὶ οὐχὶ ὀλίγες ἀντίξοες περιστάσεις τοῦ ποιμνίου του κατώρθωσε μὲ ἐπιδειξίότητα νὰ τὶς ὑπερπηδᾷ, ἀγωνιζόμενος μὲ ἀσπίδα τὴν πίστι του καὶ τὰ ὑψηλά του ἰδανικά. Ἐνας ἰδεολόγος καὶ ἓνας πραγματιστὴς μαζί μὲ ἓνα πλῆθος ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν πού ἤρχισαν ἀπὸ τῆς νεαρᾶς ἐποχῆς τῆς ἐξορμήσεώς του νὰ διαπλάσωνται, νὰ ξελίσωνται καὶ νὰ σταθεροποιοῦνται ὑπὸ τὴν μορφῇ ἐνὸς ξεχωριστοῦ κόσμου πού ἐστάθηκε ἀκλόνητος ὡς σήμερα ὁ κόσμος τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ἰδεολογίας τοῦ παλαιμάχου ἀλλὰ νεανικοῦ καὶ σφριγηλοῦ ἀκόμη ἀρχιερέως. Τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὰ Δαρδανέλλια καὶ τὴν περισχί των ὑπῆρξε σταθμὸς μὲ ἐκτάκτως φωτεινὴ ἀκτινοβολία. Ἡ μετάθεσί του βραδύτερον εἰς τὴν ἐπαρχία Ἐλασσῶνος ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Μελέτιο Μεταξάκη ἐλύπησε βαθύτατα τὴν ἐπαρχία πού τόσον εἶχε ἀγαπήσει καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶχε τόσο ἀγαπηθῆ. Δὲν ἐβράδυνε εὐτυχῶς ὁμως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν παλαιάν ἐπαρχίαν του, ὅπου ἔμεινε μέχρι τῆς ἐκλογῆς του εἰς τὴν μητρόπολιν Σάμου καὶ Ἰκαρίας. Εἰς τὴν νέαν αὐτὴν μεγάλην ἐπαρχίαν ἀνέπτυξε δρᾶσι καὶ ἐθνικὴν καὶ θρησκευτικὴν πολλαπλὴν. Ἄλλ ὁ ρόλος του, διὰ τὸν ὅποιον θὰ ἀναφέρῃ ἡ ἱστορία, ὑπῆρξεν ἡ πολῦτιμος συμβολή του εἰς τὰ γενικώτερα ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὰ ἄλλα παγχιριστιανικῆς φύσεως ζητήματα ὑπὸ τὸ πρῖσμα ἐνὸς εὐρύτατα μελετημένου καὶ πολιτισμένου ἱεράρχου. Μακρὰν κάθε φιλοδοξίας, ὁ Σεβ. Εἰρηναῖος ἀπεδείχθη ὁ σεμνὸς λειτουργὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐκτιμώμενος καὶ ἀπὸ ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον καὶ ἀπὸ τὸν πολιτικὸν διὰ μίαν ὀγκῶδη συγγραφικὴν ἐργασία του, τὴν ὁποίαν παράλληλα πρὸς τὴν δυναμικότητά του καὶ τὸ ἦθος του θὰ κρίνῃ ἡ ἱστορία ὑπὸ μίαν διεθνoῦς μορφῆς ἐκκλησιαστικὴν καὶ φιλοσοφικὴν προβολήν. Τὰ πενήντα χρόνια τῆς ἀρχιερωσύνης του προσφέρουν εἰς τὸν ὑπογράφοντα, πού ἐγνώρισε ἀπὸ τῆς νεανικῆς του σταδιοδρομίας τὸν ἑορτάζοντα, τὴν εὐκαιρία νὰ ὀλοκληρώσῃ σ' ἓνα σύντομο βιογραφικὸ σημεῖωμα τὴν μορφὴ τοῦ ἱεράρχη. Σὰν συμμετοχὴ εἰς τὸν ἑορτασμὸ πού ἀφιερώνει διὰ τὸν ἱεράρχη ὁ «Ἐφημέριος», τοῦ ὁποίου ὁ μητροπολίτης Σάμου ὑπῆρξε πάντοτε ὁ ἐκλεκτὸς συνεργάτης καὶ πολῦτιμος φίλος.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

ΠΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΟΤΕΡΟΝ ΦΩΣ ΣΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΜΑΣ

Και τὸ παιδί μας αὐτὸ εἶναι ἓνας δυστυχῶς ἀπὸ τοὺς νέους ποὺ ἐγκλημάτησαν. Μεγάλο κακὸ ποὺ προκαλεῖ τὴ φρίκη. Ἀλλὰ τὸ κακὸ ὅσο μεγάλο καὶ ἂν εἶναι θέλει τὴ θεραπεία του καὶ ὄχι τὸ μέγαλωμά του. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ μετάνοια καὶ ἡ δυνατὴ ἐπανόρθωσις. Ὁ νέος μας αὐτὸς ποὺ στὰ πρῶτα βήματα τῆς ζωῆς του ἔγραψε τέτοια μαύρη σελίδα τῆς ἱστορίας του θὰ ἦτο δυστυχῆς, καὶ θὰ ἐξελίσσετο ἴσως καὶ σὲ μεγαλύτερον ἐγκληματία, ἂν δὲν εὗρισκε τὴ θεραπεία του. Αὐτὴ πῶς τὴν ἠσθάνθη καὶ πῶς τὴν βρῆκε μὲ τὸν προβολέα τοῦ φωτὸς τῆς Γραφῆς, ἐδῶ θὰ μᾶς τὸ εἴπῃ. Ἄς τὸν παρακολουθήσουμε στὴ πορεία του ποὺ ζητεῖ μέσ' τὶς πολλὰς σελίδες τῆς Γραφῆς νὰ βρῆ τὸν ἔνοχο ἑαυτοῦ καὶ τὸ λυτρωμὸ του.

«Θέλω εὐφρανθῆ τὰ μέγιστα ἐπὶ τὸ Κύριον, ἡ ψυχὴ μου θέλει ἀγαλλιασθῆ εἰς τὸν Θεόν μου, διότι μὲ ἐνέδυσεν ἱμάτιον σωτηρίας...» (Ἦσ. ζα: 10). Μέσα στὴν γενικὴ τάξιν τῆς φύσεως ὅλα ἀποτρέπουν ἀπὸ τὴν κακία, ὅλα παρορροῦν καὶ παρακινοῦν στὴν ἀρετὴν, γιὰτὶ ἔτσι ἔχει διατάξει, καὶ ἔτσι διευθύνει μὲ τὸ χέρι του τὴ δημιουργία ὁ Πανάγαθος Θεός, ὥστε νὰ γινώμαστε πάντοτε καλύτεροι, καὶ νὰ ἐκτιμοῦμε περισσότερο κάτι τι τὸ πνευματικὸν καὶ θεῖον ποὺ ὑπάρχει μέσα μας, καὶ νὰ προσεγγίζωμεν ἔτσι κατ' ἀνάγκην πρὸς τὰ οὐράνια. Αὐτὴ ἡ θεῖα πνευματικὴ ὑπαρξίς ποὺ ὅσο ζοῦμε φωλιάζει μέσα στὸ σῶμα μας, εἶναι αὐτὴ ἡ ἀθάνατη ψυχὴ, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐνεφύσησεν ὁ Δημιουργὸς μας Θεός.

Ἔτσι βρέθηκε κάποτε μιὰ θλιβερὴ περίοδος γιὰ μένα, ὅπου χωρὶς νὰ τὸ θέλω καὶ χωρὶς νὰ σκεφθῶ τὴ ζημιὰ, ἐπροξένησα στὴν ψυχὴ μου θανάσιμον τραῦμα (τὴν ἁμαρτία) καὶ ἔτσι μ' αὐτὸν τὸν τρόπον «ἔστρεψα τὰ νῶτα πρὸς τὸν Κύριον καὶ ὄχι τὸ πρόσωπον» (Ἱερ. λβ: 33). Αὐτὴ τὴν πράξιν τὴν ἐβεβαίωσαν καὶ αὐτὰ τὰ θεῖα ρητά: οἱ ἄνθρωποι εἴμαστε «ἐκ φύσεως τέκνα ὀργῆς» (Ἐφ. β:3) καὶ «πάντες ἡμεῖς ἐπλανήθημεν ὡς πρόβατα, ἐστράφησαν ἕκαστος εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ» (Ἦσ. κγ: 6). Ἐξ αἰτίας λοιπὸν τοῦ ἐγκλήματος (φόνου) αἰσθάνθηκα στὴν ψυχὴν τὸ θανάσιμον ἐκεῖνο τραῦμα, καὶ ὑπέφερα τοὺς πόνους του, χωρὶς νὰ ζητῶ καὶ χωρὶς νὰ ξέρω θετικὰ ἂν ὑπῆρχε φάρμακο, ἢ κανένας ἄλλος τρόπος ποὺ θὰ μπορούσε νὰ μοῦ φέρῃ τὴ ψυχικὴν θεραπείαν...

Σὰν ἐφηβος πλέον ἐγκληματίας ποὺ ἤμουν, μεταφέρθηκα ἐδῶ στὴν Φυλακὴν Σχολῆς Ἀβέρωφ. Ἐδῶ μέσα ἄκουσα σᾶς, πάτερ, νὰ κηρύττετε πρὸς τοὺς τροφίμους τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁμιλεῖτε περὶ τρόπου θεραπείας ποινεμένων ψυχῶν καὶ περὶ τῆς σω-

τηρίας αὐτῶν. "Ολα αὐτὰ τὰ ἄκουσα μὲ προσοχή. Προσέχετε μὴ καταφρονήσητε τὸν λαλοῦντα... ἐπειδὴ πολλῶ μᾶλλον δὲν θέλομεν ἐκφυγεῖ, ἐὰν ἀποστραφῶμεν τὸν λαλοῦντα ἀπὸ τὸν οὐρανόν. (Ἐβρ. ιγ. 25). Ἐπὶ πλέον ἐζήτησα καὶ ἔλαβα ἀπὸ τὰ χέρια σας, μίαν Ἁγίαν Γραφήν, εἰς τῆς ὁποίας τὸ ἐξώφυλλον εἶδα νὰ γράφετε τὰς ἐξῆς λέξεις: «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ προσευχῆς νὰ ἐρευνᾷς τὰς Γραφάς, ἱκανὰς νὰ σὲ φωτίσουν εἰς σωτηρίαν». Ἀπὸ τότε καὶ ἐγὼ ἄρχισα νὰ διαβάζω καὶ νὰ ἐρευνῶ τὸ Θεῖον Βιβλίον. Θεέ μου!... Πῶς εἶδα τὴν ψυχὴ μου ἐκεῖ μέσα. Τὴν εἶδα νὰ καθρεπτίζεται. Τὸ τραῦμα τῆς τώρα τὸ ἔβλεπα πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ ὅτι τὸ φανταζόμην πρῶτα, μάλιστα διέκρινα στὴν ψυχὴ μου καὶ πολλὰ ἄλλα μικρὰ πράγματα, (ἁμαρτήματα), τὰ ὁποῖα πρῶτα οὔτε κἀν τὰ λάβαινα ὑπ' ὄψιν. "Ολα αὐτὰ τὰ ἔβλεπα καθαρὰ, γιὰτὶ εἶχαν φωτισθῆ τὰ μάτια τῆς διανοίας μου (Ἐφ. α. 18). Ἡ γνῶσις καὶ ἡ συναίσθησις αὐτῆς τῆς καταστάσεως, μοῦ δημιούργησε μεγάλην λύπην, μάλιστα ὅταν σκεπτόμουν, ὅτι «εἶναι ἀποφασισμένον εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἅπασι νὰ ἀποθάνωσι μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις» (Ἐβρ. θ. 27) καὶ ὅτι «πάντες ἡμεῖς θέλομεν παρασταθῆ εἰς τὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ» (Ρωμ. ιδ. 10). Σκέφθηκα καὶ εἶπα «ταλαίπωρος ἄνθρωπος ἐγὼ τίς θέλει μὲ ἐλευθερώσει τοῦ θανάτου;» (Ρωμ. στ. 23).

Ἐκεῖ ὁμῶς πού διάβαζα καὶ ἐσκεπτόμην, «τί νὰ κάμω γιὰ νὰ σωθῶ» (Πραξ. ιστ. 29), βροῆκα τὴν ἐξῆς λύσιν «πίστευσον εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ θέλεις σωθῆ» (Πραξ. ιστ. 31). Σκέφθηκα καὶ πάλιν μὲ μικρὴ ἀμφιβολία. Θὰ μοῦ δοθῆ ἄρα γε ἡ τελεία συγχώρησις ἀφοῦ ἐγὼ εἶμαι ἓνας μεγάλος ἁμαρτωλός; Ἀλλὰ ἐκεῖ πού συνέχισα τὸ διάβασμα στὴν Ἁγία Γραφή βροῆκα γραμμένα τὰ ἐξῆς λόγια «δὲν ἤλθα διὰ νὰ καλέσω δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν» (Λουκ. ε.32). Καὶ ὅτι «ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἦλθε νὰ ζητήσῃ καὶ σῶσῃ τὸ ἀπολωλός» (Λουκ. θ. 10), καὶ ὅτι «ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ σῶσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς» (Α. Τιμ. α. 15) καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς «... παρεδόθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ ἀνέστη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν» (Ρωμ. δ. 25) καὶ ὅτι «Αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἔλουσεν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ» (Ἀποκ. α. 5) καὶ ὅτι «...Δύναται καὶ νὰ σώζῃ ἐντελῶς τοὺς προσερχομένους εἰς τὸν Θεὸν δι' αὐτοῦ ζῶν πάντοτε διὰ νὰ μεσιτεύῃ πάντοτε ὑπὲρ αὐτῶν» (Ἐβρ. ζ. 25), καὶ ὅτι «ὑπάρχει εἰς Θεός, καὶ εἰς μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων Χριστὸς Ἰησοῦς» (Α. Τιμ. β. 5).

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἐσυμπέρανα ὅτι πρέπει νὰ ζητήσω τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μου διὰ μέσου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διότι καθὼς λέγει ὁ Θεῖος Ἰωάννης στὴν Α' ἐπιστολῇ του Κεφ. εβ. 2 «ὁ Χριστὸς εἶναι ἰλασμὸς περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν...»

Αὐτοὶ ἦταν πραγματικῶς ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ στὴν ψυχὴν μου. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῆς ἦσαν νὰ καταλάβω ὅτι ὁ κόσμος, μὲ ὅλην του τὴ δικαιοσύνη εἶναι κατακριμένος. Γνώρισα πλέον ὅτι ὁ Θεὸς ὁ Πατὴρ, μόνον ὅτι εἶναι δίκαιος, δύναται ἐν τούτοις νὰ δικαιώσῃ κάθε ἀμαρτωλόν, προσερχόμενον πρὸς αὐτὸν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ντροπιάστικα πολὺ διὰ τὴν φαυλότητα τοῦ προτέρου βίου μου καὶ μοῦ φάνηκε παράξενο ὅταν συναισθάνθηκα τὴν ἄγνοιάν μου, γιατί μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ποτὲ ἡ ἰδέα μου δὲν παρέστησε τόσο ζωηρὰ εἰς τὸν νοῦν μου τὴ Θεία προσωπικότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἔργου του. Γι' αὐτὸ μέκαμε νὰ παύσω νὰ πλέω στὴν ἀμαρτίαν. Καὶ νὰ ἐνδυθῶ τὸν νέον ἄνθρωπον, τὸν κτισθέντα κατὰ Θεόν (Ἐφ. δ. 24). Ἔτσι λοιπὸν ἐδήλωσα εἰλικρινῆ μετάνοια καὶ πίστιν εἰς τὸν Κ. Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ὅσον ἀφορᾷ γιὰ τὶς περασμένες ἀμαρτίες, μένω πλέον μὲ τὴν ἀκράδαντον πεποιθήσιν, ὅτι «καὶ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, καὶ τὰς ἀνομίας αὐτῶν, δὲν θέλω ἐνθυμεῖσθαι πλέον» (Ἐβρ. ι. 17). Ἀπὸ τὴν ἐπιστροφὴν μου λοιπὸν, καὶ ἀπὸ τὸ διάβασμα τῆς Κ. Διαθήκης, αἰσθάνθηκα ἡ ψυχὴ μου μεγάλην ἀλάφρωσιν ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἀμαρτημάτων τῆς. Αἰσθάνθηκα ἡ ψυχὴ μου τὴν γαλήνην τῆς, ἡ ὁποία τῆς εἶναι τὸσον ἀναγκαία γιὰ τὴν ἐπίγειον Ζωὴν καὶ γιὰ τὴν αἰωνιότητα. Αἰσθάνθηκα τὴν ψυχὴν μου νὰ μένῃ ἀτάραχη στοὺς κινδύνους, γαληνιαία στὶς δυστυχίες, καὶ καρτερικὴ στὶς διάφορες περιπέτειες τοῦ βίου. Αἰσθάνθηκα νὰ χύνωνται στὴν ψυχὴν μου γλυκὰ νάματα παραμυθίας, τὰ ὁποῖα ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ Θεία καὶ πάνσοφος πρόνοια κυβερνᾷ τὰ τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἐξ αἰτίας τῆς μελέτης τῆς Κ. Διαθήκης, αἰσθάνομαι τὴν ψυχὴν μου νὰ περιπατῆ σταθερὰ, σὲ ἴσιο δρόμο, στὸ δρόμο τῆς ἀληθείας τῆς Ζωῆς (Ἰωάν. ιδ. 6). Ὅθεν εἰς ἐκεῖνον ὅστις «μὲ ἠγάπησε καὶ μὲ ἔλουσε ἀπὸ τὶς ἀμαρτίες μου, μὲ τὸ Αἷμα Του «εἶη δόξα» (Ἀποκ. α. 5).

Σ. 1938.- Ἀναίρεσις καὶ ὀπλοχρησία.—11 ἔτη.

«Τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον» μὲ ἓνα παρόν. Καὶ τὸ παρόν εἶναι μιὰ ἀντίθεσις μὲ τὸ βαρὺ παρελθόν, μὲ μιὰ ῥιζικὴ ἀλλαγὴ τῆς ζωῆς των. Τὸ πῶς ἐγίνε αὐτὴ, μᾶς τὸ λέγουν καθαρὰ καὶ μὲ μιὰ ἠθικὴ ἱκανοποίησι καὶ χαρὰ. Τὸ Εὐαγγέλιον τοὺς ἐφώτισε. Ὁ Χριστὸς τοὺς ἐκάλεσε. Τώρα ποὺ τὰ παθήματα γίνονται καὶ μαθήματα ξεύρουν πῶς νὰ ζήσουν μὲ τὸ Εὐαγγέλιο ἀνοιχτὸ καὶ τὸ ταχτικὸ ἐκκλησιασμό, τὴν ἐξομολόγησι καὶ τὴν Θεία κοινωνία, μέσα χάριτος, φωτισμοῦ καὶ ἁγιασμοῦ ποὺ μᾶς εἶναι τόσο πολὺτιμα γιὰ τὴν χριστιανικὴν μας ζωὴν, χρησιμοποιοῦμενα καλύτερα ὡς προληπτικὰ παρὰ ἐκ τῶν ὑστέρων ὡς κατασταλτικὰ καὶ θεραπευτικὰ.

(... "Ήμουν τότε εἰς τὴν τετάρτην Δημοτικῶν, ἦταν ἡ περίοδος τῆς ἡλικίας κατὰ τὴν ὁποῖαν ἄρχισα νὰ χωρίζω τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, τὴν εὐσέβεια ἀπὸ τὴν ἀσέβεια, ὅπως μοῦ τὸ ἐξηγοῦσε ἡ μάνα μου, πού μοῦ ἔλεγε: κάθε καλὴ πράξις, παιδί μου, εἶναι ἀγαπητὴ ἀπὸ τὸν Χριστοῦλην καὶ ἀπόδειξις τῆς εὐσεβείας σου καὶ τῆς πίστεώς σου πρὸς Αὐτόν, κάθε δὲ κακὴ εἶναι ἔργον τοῦ Διαβόλου καὶ δηλοῖ τὴν ἀσέβεια, ἀμαρτίαν καὶ ἀπομάκρυσίν σου ἐκ τῶν θείων εὐλογιῶν. Πόσον βαθεῖαν ἐντύπωσιν πού μοῦ προξενούσαν τότε αἱ φράσεις αὐταί! μοῦ προξενούσαν κάποιον βαθὺν ἀκαθόριστον φόβον. Ὁ Χριστός! Ὁ Θεός!...καὶ μόνον τὰ δύο αὐτὰ ὀνόματα ἦταν ἀρκετὰ γιὰ νὰ ἀποτρέψουν κάθε μου κακὴν σκέψιν...

Πέρασαν ἀκόμη μερικὰ χρόνια, ἤμουν τώρα εἰς τὴν Γην Γυμνασίου, τί ὠραία ἐποχὴ!... Μπορῶ νὰ εἰπῶ ἀδιστακτικῶς ἡ καλλιτέρα σελὶς τῆς ὡς τώρα νεανικῆς μου ζωῆς. Πόσο διαφορετικὰ συναισθήματα πού εἶχα τώρα πού κάπως ἐγνώριζα τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν, σὰν νὰ εἶχα ζήσει καὶ ἐγὼ στὴν ἐποχὴν Του, σὰν νὰ μοῦ εἶχε μιλήσει, τὸν ἐλάτρευα, τὸν ἐσεβόμουν καὶ ποτὲ δὲν ἐστοχαζόμουν τὸ κακόν μὴν τὸν δυσαρεστήσω, μὴν θεωρηθῶ ἀνάξιος τῆς εὐσπλαγχνίας Του...

Ἀκόμη ἀργότερον εἰς τὴν Εην τοῦ Γυμνασίου, (ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει τὸ κατακύλισμα), μετὰ ἀπὸ ἓνα χρόνον γίνομαι Ἀκαδημαϊκὸς πολίτης, πρέπει νὰ μπῶ καὶ ἐγὼ στὴν κοινωνικὴν ζωὴν καὶ βιάζομαι νὰ προπαρασκευασθῶ, ἀποκτῶ φίλους μεγαλυτέρους μου καὶ ἀκολουθῶ τοὺς νεωτερισμοὺς των. Δὲν κάνω τώρα τὸν Σταυρόν μου εἰς τοὺς κτύπους κάποιας μακρυνῆς καμπάνας ἀπὸ φόβου μὴν με κοροϊδέψουν, δὲν πηγαίνω στὸν ἑσπερινό, διότι εἶναι ὦρα τοῦ ἀπογευματινοῦ περιπάτου καὶ δύο φορὲς πού ἔλλειψα, ὅταν ἀντελήφθησαν ὅτι εἶχα πάει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν μ' ἄφησαν νὰ σταθῶ σὲ γλωρὸ κλαρὶ ἀπὸ τὶς εὐθυμολογίας τοὺς εἰς βάρος μου. Ἐπρεπε νὰ καπνίζω γιὰ νὰ μὴν λέγωμαι μωρό, νὰ παίζω τάβλι γιὰ νὰ ἀσχολοῦμαι συχνάζοντας εἰς τὰ καφενεῖα, νὰ πίνω κρασί γιὰ νὰ λέγωμαι ἄνδρας, νὰ βλασφημῶ γιὰ νὰ παίρνουν τὰ ρέστα τους, καὶ δὲν εἶχα ἀκόμη τὴν σύγχρονον κοινωνικὴν ζωὴν πού πρέπει πρὸς τὸν νεωτερισμόν.

Ἐτσι, συνεχίζοντας τὸ δλέθριον αὐτὸ κατακύλισμα, βρέθηκα πρὸ μικροῦ χρόνου, εὐτυχῶς γιὰ μένα, εἰς τὸ εὐεργετικὸν αὐτὸ Ἰδρυμα. Καὶ ξάφνου στεκόμενος μιὰ ἡμέρα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας αἰσθάνθηκα μίαν παράξενην ἀγαλλίασιν νὰ πλημμυρίζῃ τὴν ψυχὴν μου, ἦταν ἓνα μέρος τῆς παλαιᾶς μου εὐλάβειας καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν Ὑψιστον, πού ἐπέστρεψα δειλὰ φοβούμενος μὴν τὴν ἀπωθίσω. Μὰ ὅλη μου ἡ καρδιὰ εἶχε παραχωρηθῆ καλὰ τώρα καὶ

ἔτρεξα νὰ ἀρπαχθῶ ἀπὸ τὴν ἀνέλπιστη αὐτὴν εὐκαιρίαν, ὅπως ἓνας ναυαγὸς πιάνεται λαίμαργα σ' ἓνα καμμάτι σανίδας γιὰ νὰ σωθῆ, φοβούμενος μὴν τὸν πνίξουν τὰ μανιασμένα κύματα.

Ἔτσι καὶ ἐγὼ ἔτρεξα σὲ σᾶς, πάτερ μου, ζητῶντας ἓνα Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον καὶ μοῦ δώσατε μ' ἓνα χαμόγελο καλωσύνης: «Νὰ τὸ φυλάξης, μοῦ εἶπατε, καὶ νὰ τὸ μελετήσης». Μὰ νὰ ξεύρατε πόσον περιττὴ ἦταν ἡ σύστασις. Τώρα διαβάζοντάς το μέσα στὸ κελλί μου, παρακολουθῶντας τὰ μαθήματά σας καὶ τὴν Ἐκκλησία μας τακτικώτατα, νοιώθω κάτι νέο μέσα μου νὰ φουντώνῃ, νὰ ξαναζῆ, κάτι ποῦ δὲν μπορῶ νὰ τὸ ἐκφράσω, εἶναι φτωχὸ τὸ λεξικό μου γι' αὐτὲς τίς θεῖες φράσεις. Δὲν ξεύρω ἐὰν με νοιώσατε, μὰ ὅτι καὶ ἂν σᾶς γράψω πάλι αὐτοῦ θὰ καταλήξω, γι' αὐτὸ θὰ σταματήσω ἐδῶ... Εἶναι κάτι τὸ μεγαλειῶδες, τὸ γλυκὺ, τὸ ἀνώτερον πάσης ἡδονῆς...)

(Τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον μου).

... Ἀρχίζω νὰ γράφω μόνον ὀλίγα διὰ τὸ παρελθὸν μου τὸ ὁποῖον ἦτο ἄθλιον καὶ μὲ ὀλίγα λόγια κτηνωδες. Καὶ τοῦτο διότι δὲν ἐγνώριζον τὸν Χριστὸν καὶ τὴν μεγάλην του δύναμιν καὶ ἔτσι βρισκόμουν σὲ μιὰ μεγάλη πλάνη, κολυμβῶντας μέσα εἰς τὸν βοῦρκον τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἀνηθικότητος. Δὲν εἶχα σκεφθῆ ποτὲ ὅτι ἡ ἁμαρτία μοῦ εἶχε τυφλώσει τὰ μάτια καὶ δὲν βλέπω τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον νὰ πράττω τὸ κακὸν καὶ ὅτι με ρίχνει μέσα σὲ βορβορώδεις βούρκους ποῦ μόνος μου, ἢ καὶ μὲ βοήθειαν ἄλλων ἀνθρώπων, δὲν θὰ κατάρθωνα νὰ βγῶ ἀπὸ ἐκεῖ μέσα ποτέ... Ὅταν ἤλθα εἰς τὴν φυλακὴν Σχολὴν Ἀβέρωφ, καὶ ἔλαβα στὰ χέρια μου τὴν Καινὴν Διαθήκην, κατὰ πρώτην φοράν, διότι οὔτε τί εἶναι ἡ Καινὴ Διαθήκη δὲν ἤξευρα, καὶ ὅταν πῆγα στὸ κελλί μου καὶ ἀνοιξα τὸ Θεόπνευστο αὐτὸ βιβλίον καὶ ἄρχισα νὰ τὸ διαβάζω, ἀμέσως πλημμύρισε τὴν ψυχὴν μου χαρὰ, ἀγαλλίασις καὶ εἰρήνη. Διαβάζοντας παρουσιάσθη ὀλόκληρον τὸ τρισάθλιον παρελθὸν μου ἔμπροσθέν μου. Τοῦτο μὲ ἔκανε νὰ ξεσπάσω σὲ ἀκράτητο κλάμα, ὅμοιον μὲ τὸ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ὅταν ἠρνήθη τὸν Διδάσκαλόν του, καὶ μήπως καὶ ἐγὼ μὲ τὴν ὅλην ζωὴν καὶ δρᾶσιν μου δὲν ἀρνήθηκα τὸν Χριστὸν, τὸν σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν μου; Ἐκεῖνον ποῦ παρ' ὅλα ταῦτα μὲ ἔβγαλεν ἀπὸ τὸν βοῦρκον τῆς ἁμαρτίας μὲ τὴν ἐξιλαστικὴν θυσίαν του (Ρωμ. γ. 24-25). «Δοξολογῶ συνεχῶς τὸν Κύριόν μου ποῦ μὲ ἔσωσε ἐκ τοῦ ὀριστικοῦ καὶ βεβαίου θανάτου» (Κολ. α. 14. Γαλ. β. 20)... Ἡ τροφὴ τὴν ὁποῖαν μοῦ χορηγεῖ, ἡ μελέτη τοῦ Θεοπνεύστου βιβλίου, ἡ Θεία Κοινωνία καὶ ἡ παρακολούθησις τῆς Θείας λειτουργίας, εἶναι εἰς μέγα βαθμὸν πλουσία, ψυχικὰ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ» Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

Ποιά είναι ἡ πραγματικὴ ἐλεημοσύνη.

Δὲν εἶναι σωστό, ἔλεγεν ἡ ἀγία Συγκλητική, ν' ἀγωνίζεται καὶ νὰ παιδεύεται ἓνας ἀσκητής, καὶ ἰὰ δουλεῦν σκληρὰ κάνοντας ἐργόχειρα, μόνο καὶ μόνο γιὰ ν'ἀχῃ χρήματα καὶ ἰὰ μπορῆ ἔτσι νὰ κάνῃ ἐλεημοσύνες. Αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι ὑλικὴ καὶ σωματικὴ καὶ ταιριάζει στοὺς κοσμικοὺς καὶ στοὺς λαΐκους.

Ἄλλως τε ἡ ἐντολὴ νὰ κάωμε ἐλεημοσύνες, δὲν μᾶς ἐδόθηκε τόσο γιὰ νὰ τρέφωμε τοὺς φτωχοὺς, ὅσο γιὰ νὰ διδάσκωμε στὺς ἀνθρώπους τὴν ἀγάπην καὶ τὴν φιλαλληλία. Γιατὶ ὁ Θεὸς ποὺ κάνει καὶ ποὺ κυβερνᾷ τὸν πλοῦσιο μπορεῖ, μὴ χάρα, νὰ θρέψῃ καὶ τὸν φτωχό. Κι' ὅπως ἡ περιτομὴ ἐσυμβόλιζε τὴ νίκη κατὰ τῆς ἐπιθυμίας, ἔτσι καὶ ἡ ἐλεημοσύνη ἐπροστάχθηκε, γιὰ ἰὰ γενεῖ ἄ στὺς ἀνθρώπους τὴν ἀγάπην συναμεταξύ τους. Ὅσοι λοιπόν, ἀπὸ θεία χάρη αἰσθάνονται μέσα τους τὴν ἀγάπην, εἶναι περιττὴ γι' αὐτοὺς ἡ ἐλεημοσύνη.

Καὶ δὲν τὰ λέω αὐτά, γιὰ νὰ κατηγορήσω τὴν ἐλεημοσύνη, ἀλλὰ γιὰ νὰ φανερώσω καὶ νὰ δείξω τὴν καθαρότητα καὶ τὴν ἀξία τῆς ἀκτημοσύνης. Γιατὶ δὲν πρέπει τὸ μεγαλύτερο νὰ σκεπάζεται καὶ ἰὰ παρεμποδίζεται ἀπὸ τὸ μικρότερο. Ἄς ἔχωμε λοιπόν στραμμένη τὴν προσοχή μας πρὸς τὸ μεγαλύτερο πάντα. Γιατὶ ὅλοι μας εἴμαστε σταυροφόροι. Καὶ πρέπει, μ' ἐλεύθερη φωνή, ἰὰ διακηρύξωμε: — Νὰ μας, ὅλα τ' ἀπαρνηθήκαμε καὶ σὲ ἀκολουθήσαμε Κύριε. Καὶ μὲ τὴν παρρησίαν καὶ τὴν ἐλευθεροστομίαν ποὺ εἶχανε οἱ θεοὶ Ἄποστολοι νὰ εἰποῦμε κι' ἐμεῖς — Δὲν ἔχομε οὔτε ἴχνος ἀπὸ ἀσῆμι καὶ ἀπὸ χρυσάφι.

μὲ ἀνδρῶναι καὶ μὲ ἀγιάζει χορηγῶντας μου δύναμιν διὰ νὰ πράττω πάντοτε τὸ καλόν. Ἐχω βεβαίαν ἐλπίδα ἀπὸ τὴν ζωὴν ταύτην, εἶμαι Οὐρανοπολίτης καὶ συνεχῶς πρὸς τὰ ἐκεῖ ἀποβλέπω. (Φιλ. γ. 20). Τὸ παρελθόν μου εἶναι Σαοῦλ καὶ τώρα Παῦλος. Ζῶ μὴ καινούργια κατὰ πάντα ζωὴν καὶ ἀπολαμβάνω πλουσίως τῶν Θεῶν εὐλογιῶν. Τὸ μέλλον τῆς ζωῆς μου θὰ εἶναι σύμφωνον μὲ τὰ παραγγέλματα τοῦ Ἁγίου Εὐαγγελίου, προσευχή, μελέτη, ἐκκλησιασμός, ἐξομολόγησις καὶ Θεία Κοινωνία....)

P. Φόνος-5 ἔτη.

Ἄρχιμ. ΠΡΟΚ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Μὰ καὶ οἱ κοσμικοὶ δὲν πρέπει νὰ κάνουνε ἀπλῶς καὶ χωρὶς καμμιά διάκριση τὴν ἐλεημοσύνη, ἀλλὰ νὰ μιμούνται τὸν Ἀβραάμ καὶ νὰ φανερώνουνε, μὲ κάθε τους ἐνέργεια, τὴν φιλανθρωπία τους. Γιατὶ κι' ὁ μεγάλος καὶ δίκαιος ἐκεῖνος, ὅταν φιλοξενούσε κάποιον, μὲ τὴν περιποίηση καὶ τὴν ἐστίαση ποῦ τοῦκανε, τοῦ φανέρωνε καὶ τὴ διάθεσή του. Γιατὶ, ὅπως λέει ἡ Γραφή, στεκόντανε καὶ ὑπηρετοῦσε· κι' ἂν καὶ εἶχε τόσους πολλοὺς ὑπηρετές στὴν προσταγή του, ἔστελλε κι' ἐφώναζε καὶ τὴν γυναῖκα του. Πραγματικά λοιπὸν οἱ τέτοιοι θ' ἀνταμειφθοῦνε γιὰ τὴν φιλεὺσπλαγχνὴ διάθεσή τους, ὅπως καὶ οἱ ἐλεήμονες· καὶ μάλιστα θὰ καταταχθοῦνε σ' ἀνώτερη θέση.

Γιατὶ ὁ Θεὸς ποῦ ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, ἐχώρισε τοὺς κατοίκους του σὲ δυὸ τάξεις. Καὶ στοὺς μὲν κοσμικοὺς ποῦ ζοῦνε σεμνὰ καὶ μ' ἐγκράτεια ἐπρόσταξε νὰ παντρεύωνται, γιὰ νὰ κάνουνε παιδιά. Τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς ἔκαμε ἰσάγγελους, γιὰ τὴν ὀλόαγνη κι' ὀλοκάθαρη ζωὴ τους. Καὶ σ' ἐκεῖνους μὲν ἐπρόσταξε—Νὰ ἐργάζεσθε, καὶ νὰ καλλιεργῆτε τὴν γῆ—Σὲ μᾶς δὲ παράγγειλε—Νὰ μὴν μεριμνᾶτε γιὰ τὴν αὔριον.

Κι' ὅπως οἱ κοσμικοὶ ἀφεντάδες ἔχουνε λογιῆς λογιῆς ὑπηρετές, κι' ἄλλους στέλλουνε στὰ χωράφια, γιὰ νὰ καλλιεργοῦνε τὴν γῆ καὶ νὰ διατηροῦνε τὴν συνέχεια τῆς φυλῆς. Κι' ἀπὸ τὰ παιδιὰ ποῦ γεννοῦνε, ὅσα εἶναι φρόνιμα καὶ κλοφτιαγμένα τὰ παίρνουνε στὰ σπῆτια τους γιὰ ὑπηρετές, ἔτσι κι' ὁ Κύριος, ὅσους προτιμοῦνε τὸν τίμιον γάμον, τοὺς τοποθετεῖ μέσα στὸν κόσμον· τοὺς καλύτερους δὲ ἀπ' αὐτοὺς, ποῦ ἔχουνε καλὴ προαίρεση καὶ ποῦ προτιμοῦνε τὴν ἀγνὴ καὶ παρθενικὴ ζωὴ, τοὺς κρατεῖ κοντὰ του γιὰ νὰ εἶναι λειτουργοὶ του.

Αὐτοὶ λοιπὸν ἀποξενώνονται ἀπὸ καθετὶ κοσμικόν, γιὰτὶ καταξιώνονται νὰ τρῶνε στὸ τραπέζι τοῦ Κυρίου των. Κι' οὔτε γιὰ ρούχα φροντίζουνε, οὔτε καὶ γιὰ ὀτιδὴποτε ἄλλο. Γιατὶ ἔχουνε ντυθῆ τὸν Χριστό, κι' αὐτὸν ἔχουνε προνοητὴ τους καὶ φροντιστὴ τους. Καὶ τὸ ἐπάγγελμά τους δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο, παρὰ ἡ ἀπάρνηση κάθε βιωτικῆς μέριμνας καὶ ἡ μελέτη καὶ ἡ θύμηση τοῦ θανάτου.

Ὅπως λοιπὸν οἱ νεαροὶ δὲν εἶναι σὲ θέση πλέον νὰ κάνουνε καμμιά σωματικὴν ἐνέργεια, ἔτσι κι' ἐμεῖς. Ὅτι ἀφορούσε τῇ σωματικῇ καὶ τὴν ὑλικῇ μας ὑπόστασι, τὸ κάναμε ὅταν ἀκόμη εἴμαστε νήπια. Τώρα ὁμως, ποῦ ὅπως λέει ὁ θεῖος ἀπόστολος, ἀπαρνηθήκαμε τὰ πάντα κι' ἐσταυρωθήκαμε γιὰ τὸν κόσμον, ζοῦμε μονάχα μὲ τὴν ψυχὴ μας καὶ γιὰ τὴν ψυχὴ μας. Μακάριοι λοιπὸν εἶναι, ὅσοι εἶναι ἐλεήμονες μὲ τὴν ψυχὴ τους καὶ μὲ τὴν ἐσώτατη διάθεσή τους. Καὶ ὅπως μᾶς εἶπεν ἀλλοῦ, πῶς ὅποιος ὀρέγεται μιὰν ὁμορφιά ἀμαρταίνει μὲ μονάχη τὴν ἐπιθυμία καὶ χωρὶς νὰ ἐνεργήσῃ τὴν πράξιν, ἔτσι

γίνεται και με την έλεημοσύνη, που την έχει κανείς στο νοῦ του και την κάνει μονάχα με τή γνώμη του και με την διάθεσή του· ἔστω κι' ἄν δὲν μπορέση νὰ τὴν ἐνεργήσῃ πραγματικά, ἀπὸ φτώχεια κι' ἀπὸ ἔλλειψη ὑλικῶν μέσων.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ἀρνηθῆκανε νὰ δεχθοῦνε καὶ νὰ διαχειρισθοῦνε αὐτοὶ μεγάλες δωρεές.

Ὅταν ὁ μέγας ἅγιος Ἀρσένιος ἀπαρνήθηκε τὸν κόσμον καὶ τὴν ταραχὴν του καὶ κατέφυγε σὲ κάποιαν ἐρημικὴν σκῆτην, ὅπου μαζί με ἄλλους ἀδελφούς συνασκούντανε, συνέβηκε ἰὰ πεθάνῃ ὁ αὐτοκράτορας Θεοδοσίος καὶ νὰ τὸν διαδεχθῆ ὁ θρόνον ὁ γιός του Ἀρκάδιος, πού τὸν εἶχε κάποτε ὁ ἅγιος Ἀρσένιος μαθητὴν.

Ὅταν λοιπὸν ἀνάλαβεν ὁ Ἀρκάδιος τὴν ἐξουσίαν θυμῆθηκε τὸν μέγαν του δάσκαλον κι' ἀμέσως τοῦ ἔγραψε βασιλεῖ ἰὰ γράμματα, πού ἦτανε γεμᾶτα ἀπὸ σεβασμὸν καὶ ταπεινοφροσύνην καὶ τὸν παρακαλοῦσε θερμὰ ἰὰ εἴχεται γι' αὐτὸν καὶ ἰὰ δεχθῆ ἰὰ πάῃ κοντὰ του καὶ νὰ τὸν ἔχη σὰν ὁδηγὸν του καὶ σύμβουλόν του στὴν ἀσκήσιν τῆς ἐξουσίας, γιὰ νὰ γίνεταί σύμφωνα με τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Τοῦ πρότεινε δὲ νὰ καταδεχθῆ καὶ μιὰ μεγάλη δωρεά. Νὰ παίρῃ δηλαδὴ ὅλους τοὺς φόρους τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἰὰ τοὺς μοιράζῃ ὅπως θέλει αὐτός· εἴτε στὰ διάφορα κοινόβια καὶ τὶς σκῆτες, εἴτε καὶ στοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἀναγκημένους. Ἔτσι τοῦ γράφει στὸ γράμμα του ὁ Ἀρκάδιος, με παρακλητικὰ λόγια, καὶ τοῦ πρόσθετε, πὼς θὰ περίμενε με πολλὴν λαχτάρα, τὴ σύμφωνη γνώμη του καὶ τὴν συγκατάθεσίν του. Ὁ ἅγιος λοιπὸν Ἀρσένιος, μόλις ἔλαβε κι' ἐδιάβασε τὸ γράμμα αὐτὸ τοῦ Ἀρκადίου, δὲν τοῦ ἀπάντησε διόλου. Τοῦ παράγγειλε ὁμως, χωρὶς γραφῆ, καὶ τοῦ γνώρισε, πὼς ἡ δουλειὰ αὐτὴ δὲν ἦτανε δική του καὶ πὼς ἦτανε ἔξω ἀπὸ τὸν προορισμὸν του. Γιατὶ αὐτὸς εἶχε πεθάνει πλέον γιὰ τὸν κόσμον, καὶ οἱ πεθαμένοι δὲν μποροῦνε νὰ κάνουνε καμμιά δουλειὰ.

Ἐλεγε δὲ ὁ μέγας Ἀρσένιος πρὸς τοὺς ἀδελφούς πού μαζευτήκανε τριγύρω του.

—Νὰ μὴ φεύγῃ ποτὲ ἀπὸ τὸ νοῦ σας, Ἀδελφοί μου, ὁ τρόπος καὶ οἱ διάφορες μηχανῆς πού στήνει ὁ ἔχθρὸς μας ὁ Σατανᾶς γιὰ νὰ μᾶς παραπλανᾷ καὶ γιὰ νὰ μᾶς ξεπαταῖ. Δὲν ἀφήνει ὁ τρισκατάρατος τίποτα· καὶ συχνότατα, με τὴν πρόφασιν καὶ με τὴν ὑποκρισίαν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ μᾶς παρασέρνει στὸ κακὸ καὶ μᾶς κάνει νὰ ξεπέφτωμε σ' ἀξιοκατάκριτες πράξεις κι' ἐνέργειες.

Μὲ τὴν φιλοξενίαν π.χ., πού μᾶς τὴ βάζει στὸ νοῦ μας καὶ στὴν πρόθεσίν μας σὰν μιὰ πράξιν σωστή, καὶ με τὴ φιλότιμη διάθεσιν νὰ

φανερώνουμε ευγενικότητα και φιλοφροσύνη στους ξένους μας, μᾶς κάνει νὰ καταλύωμε τὶς νηστείες μας, καὶ νὰ τρῶμε κοινὰ πίνωμε μαζί τους. Καὶ τοῦ ξεπεσμοῦ μας αὐτοῦ αἰτία, ἀδελφοί μου, γίνεται ἡ ἀγάπη. Κι' ὅμως, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε, μᾶς παρασέρνει ὁ παμπόνηρος στὸ νὰ γίνωμε, μὴ αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ σιγὰ σιγὰ, λαίμαργοι καὶ κοιλιόδουλοι.

Σ' ἄλλων πάλι τὸ στοχασμὸ ὑποβάλλει τὴν ἐλεημοσύνη καὶ τὸ χρέος των νὰ βοηθοῦν τοὺς φτωχοὺς. Καὶ μὲ τὸ μέσον αὐτό, κατορθώνει πολλὰς φορές νὰ ξυπνᾷ στὴν ψυχὴ τους τὴν φιλοχρηματία καὶ τοὺς κάνει νὰ ξεπέφτουνε στὴ μεγάλη τρέλλα τῆς φιλαργυρίας. Γι' αὐτό, Ἀδελφοί μου, πρέπει νὰ μαστε πάντα μας, προσεκτικοὶ καὶ νηφάλιοι καὶ συγκρατημένοι στὴν κάθε μας ἐνέργεια καὶ σὲ κάθε φανέρωμά μας.

Διηγοῦνται ἐπίσης, πὼς ὅταν ὁ ἀπόστολος Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος αὐτοεξορίσθηκε στὸ νησί τῆς Πάτμου, ἄρχοντας καὶ προσεστῶς τοῦ νησιοῦ ἦτανε κάποιος πολὺ πλούσιος ἀνθρώπος, ποὺ τὸν ἐλέγανε Μύρωνα.

Αὐτὸς λοιπὸν εἶχεν ἓνα γυιό, πρὺ τὸν ἐλέγανε Ἀπολλωνίδης καὶ τὸν ἔπιασε τὸ δαιμόνιο ποὺ κατοικοῦσε μέσα του καὶ τὸν ἐσπάρραξε. Ὁ ἅγιος λοιπὸν Ἰωάννης τὸν ἐγιάτρευε καὶ τὸν ἀπελευθέρωσε ἀπὸ τὴ φοβερὴν αὐτὴ κατοχὴ τοῦ Σατανᾶ, κι' ἔκαμεν ἀκόμα καὶ πολλὰ ἄλλα καλὰ στὸ σπιτικὸ τοῦ Μύρωνα.

Κι' αὐτός, ὅταν εἶδε τὰ θαύματα αὐτά, ἐπίστεψε στὸ Χριστὸ κι' ἐβαπτίσθηκεν ὀλόκληρη ἡ οἰκογένειά του. Μιὰν ἡμέραν λοιπὸν ἐπῆγεν ὁ Μύρωνας στὸν Ἅγιον Ἰωάννη καὶ τοῦ πρόσφερε χρήματα πολλὰ, πάρα πολλὰ, καὶ τοῦ εἶπε — Σὲ παρακαλῶ δέξου τα, δάσκαλέ μου, καὶ μοίρασέ τα στοὺς φτωχοὺς. Κι' ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τ' ἀπάντησε.

— Δέχομαι μ' ὅλη μου τὴν καρδιά τὴν καλὴ σου προαίρεση, γιατί τὸ βλέπω, πὼς ἐπαίω ἀπ' ὅλα καὶ ἀπὸ κάθε θησαυρὸ τῆς γῆς βάζεις τὸ Θεό, ποὺ σ' αὐτὸν προσφέρεις τὴν στιγμή αὐτὴ τὴν περιουσία καὶ τὸ χρήματα αὐτά. Δὲν εἶμαι ὅμως σύμφωνος μαζί σου νὰ τὰ μοιράσω ἐγώ, καὶ δὲν τὸ παραδέχομαι αὐτό, μὲ κανένα τρόπο. Μοίρασέ τα λοιπὸν μονάχος σου καὶ μὲ τὰ χέρια σου, σ' ὅσους ξέρεις πὼς εἶναι φτωχοὶ κι' ἀναγκασμένοι.

Τὰ πῆρε λοιπὸν πίσω ὁ Μύρωνας· κι' ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνην δὲν ἔπαυσε νὰ συντρέχη τοὺς κατατρεγμένους ἀπὸ τὴ μοῖρα καὶ τοὺς φτωχοὺς. Κι' ὁ Θεὸς ἐπλήθαινε τ' ἀγαθὰ του στὸ σπίτι του, ποὺ ἐβασίλευε πάντα χαρὰ καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Ἀπόδοση ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ ΕΠΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ, ΕΙΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ *

Σεβασμιώτατε Δέσποτα,

Κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην στιγμήν τῆς ζωῆς μου δὲν δύναμαι νὰ εἶπω, πόσον συνετέλεσεν εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου τὸ ἱερὸν περιβάλλον τῆς εὐλογημένης πατρίδος μας Τήνου, μετὸν Ναὸν τῆς Θεομήτορος καὶ τὰ πολλὰ ἐξωκλήσια τῆς, ὥστε νὰ δεικνύω ἤδη ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ νὰ διατηρῶ πάντοτε στενὴν ἐπαφὴν πρὸς σεβασμίους Λειτουργοὺς αὐτῆς. Διὰ τοῦτο δὲν δύναμαι νὰ θεωρήσω ὡς τυχαῖον καὶ ἄνευ ἰδιαιτέρας δι' ἐμὲ σημασίας τὸ ὅτι καλοῦμαι σήμερον νὰ λάβω παρὰ τῶν σεπτῶν χειρῶν τῆς Σεβασμιότητός σας τὸ χάρισμα καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἱερωτάτου μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης. Ἀντιλαμβάνεσθε λοιπὸν τὴν χαρὰν καὶ τὴν μεγάλην συγκίνησίν μου, ὡς καὶ τὴν βαθυτάτην πρὸς τὸν Θεὸν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ ἰδιαιτέραν ταύτην εὐνοίαν τῆς χάριτός Του.

Ἡ ἰδικὴ Σας παρουσία, Σεβασμιώτατε Δέσποτα, μετὰ συγκινηεῖ βαθύτατα, ἣν καὶ θεωρῶ ὡς ἰδιαιτέραν ἔκφρασιν τῆς πρὸς ἐμὲ ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Σεβασμιότητός Σας. Οὐ μόνον διότι προγονικὸς εἶναι ὁ στενὸς οἰκογενειακὸς ἡμῶν δεσμὸς πρὸς τὴν Σεβασμιότητά Σας, ἀλλὰ περισσότερον, διότι ἐν τῷ προσώπῳ Σας ἐνσαρκοῦται πρὸ τῶν ὀμμάτων μου κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην πᾶν ὅ,τι ἱερὸν καὶ ὅσιον ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἡ γενέτειρα ἡμῶν Τήνος εἰς τὸν εὐσεβέστατον Ἑλληνικὸν λαόν, αὐτὴν ταύτην τὴν πάνσεπτον εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, μετὴν ἀκτινοβολίαν τῆς θαυματουργικῆς χάριτός Της, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπικαλοῦμαι ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην. Ἐν τῷ προσώπῳ Σας βλέπω ἀκόμη

---

* Ἡ ἀνωτέρω ἀντιφώνησις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Χαλαλάμπου Σιώτου κατὰ τὴν εἰς πρεσβύτερον χειροτονίαν του ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Στυλιανοῦ ἐν Ἀθήναις τὴν 21 Ὀκτωβρίου 1962.

ἐνσαρκούμενον ὡς θεσπέσιον ὄραμα τὸν πάγκαλον ἐκεῖνον Ναὸν τῆς Μεγαλόχαρης, εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον τοῦ ὁποίου καὶ Σεῖς προσωπικῶς καὶ ἡ πολυσέβαστος οἰκογένειά Σας ἱερουργήσατε τὸν λαὸν καὶ ὑπηρετήσατε τὸν Θεόν, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ πάντες ἡμεῖς ἐγνωρίσαμεν τὰ ἱερώτερα σκιρτήματα τῆς πίστεως ἡμῶν μέσα εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας καὶ ἐδοκιμάσαμεν ῥίγη εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ. «Τίνα λοιπὸν εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ Θεῷ ἀνταποδοῦναι ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ, ἣ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν;» (Α' Θεσ. γ', 9.)

Σεβασμιώτατε Πάτερ, Πανοσιολογιώτατοι καὶ αἰδεσιμώτατοι λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου, Ἱερολογιώτατοι, εὐλαβεῖς μου Χριστιανοί, θεωρῶ ἐμαυτὸν ἀνάξιον νὰ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν Ἅγιον ἡμῶν Θεὸν διὰ τὰς πρὸς ἐμὲ πολλὰς εὐεργεσίας Του, καὶ διὰ τὸν δρόμον τῆς ζωῆς μου, εἰς ἀπάσας τὰς σκολιάς γωνίας τοῦ ὁποίου πάντοτε μὲ ἀνέμενε φυλακτῆς καὶ βοηθός, ἵνα ὁ ἴδιος χαράξῃ τὴν περαιτέρω πορείαν τῆς ζωῆς μου, μέχρις αὐτῆς ταύτης τῆς ἱερᾶς στιγμῆς τῆς κλήσεώς μου εἰς τὸ ἱερώτερον τῶν ἐπὶ γῆς ἀξιομάτων, τὴν ἱερωσύνην, ἣν σήμερον δέχομαι κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ. — Αἱ ἁμαρτίαι μου καὶ αἱ ἐλλείψεις μου εἶναι πολλαί, ὥστε νὰ μὴ δύναμαι νὰ βασιθῶ οὔτε εἰς ἐν προσωπικόν μου προσόν, παρὰ μόνον εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὸ ἔλεος τοῦ μεγάλου Θεοῦ. Ἡ εἴσοδός μου εἰς τὴν ἱερωσύνην ἀποτελεῖ δι' ἐμὲ τὴν καλυτέραν ἀπόδειξιν ὅτι ζῆ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι Οὗτος εἶναι Θεὸς ἐλέους καὶ οἰκτιρῶν, Θεὸς συγγνώμης καὶ ἀγάπης. Διὰ τοῦτο τρέμων πρὸ τῆς εὐθύνης τοῦ ὑψηλοῦ λειτουργήματος τολμῶ νὰ ὑψώσω τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἄμωμον Θυσιαστήριον τοῦ Δοτῆρος τῶν πάντων, τὴν πηγὴν ταύτην τῶν χαρισμάτων καὶ νὰ ζητήσω τὴν ἄφεσιν τῶν πολλῶν μου ἁμαρτιῶν, τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς μου καὶ τὴν στερέωσιν τῆς ἱερατικῆς μου συνειδήσεως ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Θελήματος τοῦ Θεοῦ.

Ἐπὶ τούτοις ἐξαιτοῦμαι ἐν ταπεινώσει τὴν συγγνώμην καὶ συναντίληψιν πάντων ὑμῶν ἐπὶ ταῖς ἀσθενείαις μου, ὡς καὶ τὰς ὑπὲρ ἐμοῦ δεήσεις σας, ἵνα ἐν κοινωνίᾳ πίστεως καὶ ἀγάπης ἐλεήσῃ καὶ ἐμὲ ὁ Θεὸς τῶν Δυνάμεων καὶ τοῦ ἀπείρου ἐλέους καὶ

ἀναδείξῃ με ἄξιον ὑπηρετήν τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας Του.

Ἐπιθυμῶ κατὰ τὴν ἱερωτέραν ταύτην στιγμήν τῆς ζωῆς μου καὶ μετὰ τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τὸν Θεόν, νὰ ἐκφράσω τὰ αἰσθήματα τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ μου, τῆς ἀπείρου εὐγνωμοσύνης μου καὶ τῆς υἱικῆς μου ἀφωσιώσεως πρὸς τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κύριον Χρυσόστομον, τὸν ἐπιδείξαντα πρὸς ἐμὲ ὅλην τὴν πατρικὴν στοργὴν καὶ τὴν καλωσύνην Του. Ὡσαύτως ἐκφράζω τὴν βαθυτάτην μου εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Πέτρας Κύριον Δημήτριον, τὸν πνευματικόν μου πατέρα, ὅστις εἶναι καὶ ὁ προχειρίσας με εἰς Διάκονον. Ἐπίσης θερμὰς ἐκφράζω τὰς πολλὰς εὐχαριστίας μου πρὸς πάντας τοὺς λίαν σεβαστοὺς μου προῖσταμένους πρεσβυτέρους καὶ ἐκκλησιαστικοὺς συμβούλους τῶν ἱερῶν Ναῶν τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπηρετήσα ὡς Διάκονος. Ὅλως δὲ ἰδιαιτέρως ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω τὰς θερμότερας τῶν εὐχαριστιῶν μου καὶ τὴν βαθυτάτην μου εὐγνωμοσύνην πρὸς τοὺς σεβαστοὺς μοι καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου ἡμῶν, τὸν ἀκαδημαϊκὸν Κύριον Παναγιώτην Μπρατσιώτην καὶ τὸν Κύριον Βασίλειον Ἰωαννίδην, διὰ τὸ ἐπιδειχθὲν πρὸς ἐμὲ ἔνθερον ἐνδιαφέρον αὐτῶν, ὡς καὶ διὰ τὰς ὑπὲρ ἐμοῦ καλὰς συστάσεις.

Κατὰ ἱερὰν ἀπαίτησιν τῆς ψυχῆς μου στρέφω τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν πρὸς τὰς ἱερὰς μορφὰς τῶν ἀειμνήστων γονέων μου, Ἀντωνίου καὶ Πηγελόπης, τῶν ἀπὸ τινων ἐτῶν ἐν Κυρίῳ ἀναπαυομένων, τὴν παρουσίαν τῶν ψυχῶν τῶν ὁποίων αἰσθάνομαι ἐν προσευχῇ ἐν μέσῳ ἡμῶν. Πρὸς τοῦτοις ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς ἅπαντας τοὺς σεβαστοὺς μου διδασκάλους, πρὸς τοὺς οἰκογενεῖς καὶ συγγενεῖς μου διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ κατανόησιν καὶ συμπαραστάσιν των.

Πρὸς Σὰς Σεβασμιώτατε, δὲν ἔχω τί νὰ εἶπω ἄξιον τῶν αἰσθημάτων τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης μου πρὸς τὸ πρόσωπόν Σας, διότι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐπιθέσῃτε τὰς σεπτὰς χεῖράς Σας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου καὶ θὰ ἐπικα-

Ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ ψυχές

Η ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ

Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἰδιοκτῆτης τοῦ ἑαυτοῦ του. Ὁ ἑαυτός του, ὅπως κι' ὄλα τὰ δημιουργήματα, ἀνήκουν στὸν Θεό, πού τὰ ἔκτισε καὶ τὰ συντηρεῖ. Ἦλθαμε οὐ ὑπαρξί καὶ ζοῦμε ἀπὸ τὸν Θεό. Αὐτὸς εἶναι ὁ ποιητὴς μας κι' ὁ Κύριός μας. Μὲ τὴν ἐλευθερία, πού μᾶς χάρισε, κτίζοντάς μας «κατ' εἰκόνα» του, μᾶς ἔχει δώσει τὸ δικαίωμα μιᾶς κυριότητος στὸν ἑαυτό μας, πού τὸ πραγματικό της νόημα εἶναι: νὰ κρατᾶμε, χρησιμοποιῶντας τὴν ἐλευθερία τῆς βουλήσεώς μας, τὸν ἑαυτό μας μέσα στὸν θεῖο νόμο. Μ' ἄλλα λόγια, νὰ ζοῦμε σύμφωνα μὲ τὸ ἄνιο θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφει στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολή: «Οὐδεὶς ἑαυτῷ ζῆ καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει. Ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ Κυρίῳ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ Κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. Ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ Κυρίου ἐσμέν». Ἀπ' ὄλες τὶς σχετικὲς νύξεις τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἡ διακήρυξις αὐτῆ τοῦ πρυτάνεως τῶν ἀποστόλων εἶναι ἴσως ἡ πιὸ φωταυγῆς ὡς πρὸς τὴν ἀπαγόρευσι τῆς αὐτοκτονίας ἀπὸ τὸν θεῖο νόμο. Ὁ Ὁριγένης γράφει κάπου, ὅτι ὁ μόνος πού εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διαθέσῃ τὸν ἑαυτό του στὸν θάνατο—καὶ βέβαια ἔχι ὡς αὐτοκτόνος—ὑπῆρξε ὁ σαρκωθείς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, γιατί μέσα στὴν ἀνθρωπίνῃ φύσει του βρισκόταν κι' ἡ θεία, γιατί ἦταν δηλαδή, σὰν Θεός, πραγματικὰ κύριος τοῦ ἀνθρώπινου ἑαυτοῦ του.

Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία, θέλοντας νὰ δείξῃ πόσο μεγάλο ἁμάρτημα

λεσθῆτε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἐμέ, ἡ ἱερωσύνη μου θὰ συνδέεται ἀρρήκτως καὶ διὰ παντός πρὸς τὸ πολυσέβαστόν μοι ὄνομά Σας, διὰ τοῦ δεσμοῦ τῶν ἱερωτέρων μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Ἰδοὺ ἐγὼ εἰς χεῖρας ὑμῶν. Προσέρχομαι ἐν ταπεινώσει καὶ συνοχῇ καρδίας καὶ πνεύματος. Δεήθητι οὖν ἐπ' ἐμοί, ἵνα ἔλθῃ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος καὶ ἀναδείξῃ με ἄξιον τῆς ἱερωσύνης!

εἶναι ἡ αὐτοκτονία, σὰν πράξις μὲ αἷτια ποῦ ἔρχονται σὲ ἀντίθεσι πρὸς τὸ θεῖο θέλημα, ἀπαγορεύει τὴν ἐκκλησιαστικὴν κηδεῖα τῶν αὐτοκτόνων. Ἡ ἀπαγόρευσις αὐτῆ, ποῦ ἔχει τὸ νόημα ὅτι μὲ τὴν πράξι- τους οἱ αὐτοκτόνοι στεροῦνται τῆ δυνατότητα μετανοίας κι' ἐπο- μένως διαλέγουν τὴν ὀριστικὴ ἀπώλεια, στηρίζεται σ' ἓνα ἀρχαῖο κανόνα, ποῦ φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας κι' ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἐρώτησις: Ἐάν τις μὴ ἔχων ἑαυτὸν χειρίσῃται ἢ κρημίσῃ ἑαυτὸν, εἰ γίνετο προσφορὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις: Ὑπὲρ αὐτοῦ διακρίναι ὀφείλει ὁ κληρικός, εἰ τὸ ἀληθὲς ἐκφραζῆς ὡν πεποιήκε τοῦτο. Πολλάκις γὰρ οἱ διαφέροντες τῷ πεπονθότι, θέλοντες ἐπιτυχεῖν τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχῆς, καταψεύδονται καὶ λέγουσιν ὅτι οὐκ εἶχεν ἑαυτὸν. Ἐνίστε δὲ ἀπὸ ἐπηρείας ἀνθρώπων ἢ ἄλλως πως ἀπὸ ὀλιγωρίας πεποιήκε τοῦτο καὶ οὐ χρή προσφορὰν ἐπάνω αὐτοῦ γενέσθαι· αὐτοφρενῆς γὰρ ἑαυτοῦ ἐστίν. Δεῖ οὖν πάντως τὸν κληρικὸν μετ' ἀκριβείας ἐρευνησαί, ἵνα μὴ ὑπὸ κρίμα πέσῃ».

Ἀπὸ τὸν παρὰ πάνω κανόνα προκύπτει, ὅτι ἡ αὐτοκτονία χω- ρίζει τὸν ἀνθρωπο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μόνο ὅταν ἔγινε μὲ χρήσι τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως. Ἄν ἔχη ἐξακριβωθῆ, ὅτι ὁ αὐτοκτό- νος «οὐκ εἶχεν ἑαυτὸν», δηλαδὴ βρισκόταν σὲ ψυχοπάθεια, δὲν ὑφίστα- ται ζήτημα προσωπικῆς του εὐθύνης κι' ἐπομένως ἡ Ἐκκλησία ἐξα- κολουθεῖ νὰ τὸν θεωρῆ μέλος της κι' ἐπιτρέπεται ἡ ἐκκλησιαστικὴ ταφή του, ἢ τέλεισι μνημοσύνων κ.λ.π.

Ἡ αὐτοκτονία εἶναι συχνὰ κατάληξις μιᾶς ζωῆς ἀποξενωμένης ἀπὸ τὸν Θεό, χωρὶς πίστι κι' ἐλπίδα. Εἶναι πράξις ἀπογνώσεως, δηλαδὴ πράξις ἐντελῶς ἀντίθετη πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὴν πράξι αὐτῆ, μιὰ ψυχὴ ἤδη νεκρὴ (ἐφ' ὅσον ἔχει πέσει στὴν ἀπόγνωσι) ὀδηγεῖ στὸ θάνατο καὶ τὸ σῶμα.

Ὑπάρχουν ὁμως καὶ περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες βλέπει κανεὶς τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τῆς αὐτοκτονίας, ἀλλὰ δὲν πρόκειται γιὰ αὐτοκτονία στὴν οὐσία της. Εἶναι ἡ παράδοσις στὸν θάνατο χάριν τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, ἢ αὐτοθυσία. Στὶς περιπτώσεις αὐτές, ὁ θάνατος δὲν εἶναι πάντοτε βέβαιος. Ἐχομε μᾶλλον ἔκθεσι

στον κίνδυνο του θανάτου. Και πρέπει να μη φαίνεται καμμιὰ δυνατότης αποφυγῆς αὐτοῦ τοῦ κινδύνου, ὅταν ἡ αὐτοθυσία ἐμπνέεται ἀπὸ τῆ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ ἱ. Αὐγουστίνος γράφει, ὅτι οἱ Πατριάρχαι, οἱ προφῆται, οἱ ἀπόστολοι δὲν παραδόθηκαν προκλητικὰ στὸν θάνατο, διότι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς συμβούλευε τοὺς τελευταίους, ὅταν θὰ ἀντιμετώπιζαν καταδίωξι, νὰ φεύγουν ἀπὸ πόλι σὲ πόλι.

Ἡ παρατήρησις αὐτὴ τοῦ ἱ. Αὐγουστίνου θυμίζει τῆ στάσι, πὺν τήρησε γενικὰ ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία, κατὰ τὴν περίοδο τῶν διωγμῶν, ἀπέναντι στοῦ φαινόμενο τῆς ἐπιδιώξεως τοῦ μαρτυρίου. Ἡ Ἐκκλησία τότε δίδασκε μὲ ἔμφασι, ὅτι τὸ νὰ προκαλῆ κανεὶς τὴν σύλληψί του κι' ἀκολουθῶς τὸν θάνατο ἀπὸ τὶς ρωμαϊκὰς ἀρχές, ἦταν ἀμαρτία. Συνέβαινε μάλιστα τέτοιοι «πειρασταὶ τοῦ Θεοῦ» νὰ λιποψυχοῦν, ὄντας στερημένοι τῆ χάρι του, κι' ὅλος ὁ ἀντιευαγγελικὸς ἡρωϊσμός τους νὰ ἔχη ἐπαίσχυντη κατάληξι. Μιὰ τέτοια περίπτωση ἀναφέρεται στὴ διήγησι γιὰ τὸ μαρτύριο τοῦ ἐπισκόπου Σμύρνης Ἀγίου Πολυκάρπου (Β' αἰών). Ἀντίθετα μὲ τὸν Ἅγιο Πολύκαρπο, πὺν μαρτύρησε ὄχι ἔχοντας παρουσιασθῆ μόνος του στὶς ἀρχές, ἀλλὰ ἔχοντας κρυφθῆ καὶ ἀνακαλυφθῆ, ἕνας Φρύξ, ὁ Κόϊντος, ἀπὸ ὄχι κατ' ἐπίγνωσι ζῆλο, παρουσιάσθηκε στὸν ἀνθύπατο, φώναξε ὅτι ἦταν χριστιανὸς κι' ἐπεζήτησε τὸ μαρτύριο. Ἀλλὰ ὅταν εἶδε τὰ θηρία, στὰ ὁποῖα θὰ τὸν ἔρριχναν, δειλίασε καί, γιὰ νὰ σώσῃ τὴ ζωὴ του, θυσιάσε στὸν αὐτοκράτορα καὶ τοὺς θεοὺς.

Ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή, λοιπόν, καθὼς κι' ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Παράδοσι διδασκόμαστε, ὅτι ἡ αὐτοκτονία εἶναι μεγάλο ἀμάρτημα κι' ὅτι ἡ αὐτοθυσία δὲν πρέπει νὰ συγγέεται μὲ τὸ ἀμάρτημα αὐτό. Ἡ Ἐκκλησία φυλάει τὰ τέκνα της ἀπὸ ἕνα τέτοιο κατάντημα, καλλιεργῶντας μέσα τους τὴν πίστι καὶ τὴν ἐλπίδα καὶ διδάσκοντάς τα, ὅτι καμμιὰ θλίψις κοὶ καμμιὰ δοκιμασία δὲν εἶναι ἀζεπέραστη.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἀπὸ 5-2-63 ἕως 15-3-63 ἐχορηγήθησαν παρὰ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. αἱ κάτωθι συντάξεις καὶ ἐφ' ἅπαξ βοθηήματα.

Πρεσβυτέραν Κανέλλαν Γ. Ἀναστοπούλου, Ἱ. Μητροπόλεως Ἡλείας, Δ'. μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 620 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 16.498 δρχ. Πρεσβυτέραν Αἰκατερίνην Ψωφάκα, Ἱ. Μητροπόλεως Λαρίσης, Δ'. μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 658 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 16.263 δρχ. — Αἶδεσ. Μαυριᾶν Γεώργιον, Ἀρχιεπισκοπῆ Ἀθηνῶν. Γ'. μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 783 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 21044 δρχ. Αἶδεσ. Γεωργούλαν Κων/νον, Ἱ. Μητροπόλεως Μεσσηνίας, Δ'. μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 725 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 16.645 δρχ. — Αἶδεσ. Καλλίγερον Γεώργιον, Ἱ. Μητροπόλεως Κυθέρων. Δ'. μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 725 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 15.643 δρχ. — Αἶδεσ. Αἰσωπον Εὐστάθιον, Ἱ. Μητροπόλεως Θηβῶν. Δ' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 965 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 16.524 δρχ. — Αἶδεσ. Χαλιάνην Ἀντώνιον, Ἱ. Μητροπόλεως Ἐάνθης, Δ'. μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 965 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 24.835 δρχ. — Αἶδεσ. Παπαγεωργίου Ἀθανάσιον, Ἱ. Μητροπόλεως Τρίκης, Γ' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 1.044 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 21.204 δρχ. — Αἶδεσ. Ὀρφανουδάκην Μακάριον, Ἀρχιεπισκοπῆ Ἀθηνῶν. Δ'. μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 624 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 8899 δρχ. — Πρεσβυτέραν Ἀρετὴν Χρ. Κρασιώτου, Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος, Γ'. μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 500 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 9293 δρχ. — Πρεσβυτέραν Βασιλικὴν Κ. Καραγιάννη, Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος, Γ' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 561 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 13.879 δρχ. — Πρεσβυτέραν Ἐλισάβετ Μιχ. Τσαούνη, Ἱ. Μητροπόλεως Νευροκοπίου, Γ'. μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 500 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 19.245 δρχ. — Πρεσβυτέραν Ἀγγέρου Α. Πιτσάκη, Ἱ. Μητροπόλεως Χίου, Γ' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 585 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 20.659 δρχ. Αἶδεσ. Βογιατζῆν Ἰωάννην, Ἱ. Μητροπόλεως Πέτρας, Δ'. μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 927 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 16.554 δρχ. — Αἶδεσ. Λουδοῦμην Νεκτάριον, Ἀρχιεπισκοπῆ Ἀθηνῶν. Δ' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 1411 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 30.716 δρχ. — Αἶδεσ. Λογοθέτην Ἀντώνιον, Ἱ. Μητροπόλεως Λευκάδος, Δ' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 10.27 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 16.465 δρχ. — Αἶδεσ. Κεχαγιᾶν Ἀθανάσιον, Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος, Γ' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 816 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 21.094 δρχ. — Αἶδεσ. Λιόλιον Ἀθανάσιον, Ἱ. Μητροπόλεως Παραμυθίας, Δ' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 927 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 15.884 δρχ. — Αἶδεσ. Συκᾶν Βασίλειον Ἱ. Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Δ' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 996 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 16.554 δρχ. — Πρεσβυτέραν Παρασκευὴν Κυρ. Μάτσου, Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος, Δ'. μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 570 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 15.643 δρχ. — Πρεσβυτέραν Φωτεινὴν Κ. Κωστοπούλου, Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος, Γ' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 569 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 21.053 δρχ. — Πρεσβυτέραν Πετρεχρῆ Ἱ. Μακρᾶ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν Γ' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 602 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 21.238 δρχ. — Πρεσβυτέραν Ἀγλαίαν Εὐστ. Ἀργύρη, Ἱ. Μητροπόλεως Λευκάδος, Δ' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 703 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 16.652 δρχ. — Πρεσβυτέραν Σωτηρίαν Γ. Κυριακοπούλου, Ἱ. Μητροπόλεως Ἡλείας, Γ' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 626 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 21.031 δρχ. — Πρεσβυτέραν Εὐαγγελίαν Χρ. Μακρῆ

Ἱ. Μητροπόλεως Καρυστίας, Γ'. μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 600 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 20.946 δρχ. — Πρεσβυτέραν Γεωργίαν Γ. Ἀπέργη. Ἀρχιεπισκοπῆ Ἀθηνῶν, Α' μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις 666 δρχ. Ἐφ' ἅπαξ 31.992 δρχ.

== Α Λ Λ Η Λ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α ==

Αἰδес. Παπακωνσταντίνου Δημ. Μυκῆναι Ἀργους. Σᾶς πληροφοροῦμεν ὅτι ἐνεκρίθη τὸ ποσὸν τῶν 6000. Ἡ σχετικὴ ἀπόφασις διαβιβάζεται κατ' αὐτὰς εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν σας.—Αἰδес. Παπακωνσταντίνου Ἀθανάσιον, ὁδὸς Μαρωνείας 3. Κομοτηνῆν. Βάσει τῶν ἀναφερομένων ἐν τῇ ἐπιστολῇ σας στοιχείων ἢ διὰ λόγους ἀναπηρίας ἤδη σύνταξις σας θὰ εἶναι 946 δραχμαὶ καθ' ὅσον οὔτε 35ετῆ ὑπηρεσίαν, οὔτε ἡλικίαν ἔχετε. Διὰ τὸ ποσὸν τοῦ ἐφ' ἅπαξ δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς πληροφορήσωμεν σχετικῶς, διότι ἐξαρτᾶται τὸ ποσὸν τοῦτο ἀπὸ τὸ ποσὸν τοῦ ἐπιδόματος βορείων ἐπαρχιῶν ἐὰν λαμβάνετε καὶ πόσον εἶναι τοῦτο.—Αἰδес. Κολυβόπουλον Θωμᾶν, Ἁγίου Δημήτριον Τρικάλων. Διὰ νὰ ἔχετε συγκεκριμένην καὶ μὲ πλήρη στοιχεῖα ἀπάντησιν πρέπει νὰ ὑποβάλλητε σχετικὴν αἴτησιν ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. ὁδὸς Ἐρμού 64 καὶ Αἰόλου. Ἀθήνας 116. καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στοιχείων τῆς αἰτήσεώς σας θὰ ἐξετασθῇ ὑπὸ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ὁ προσωπικὸς φάκελλός σας ὅστις περιλαμβάνει τὸ συνεχὲς ἢ μὴ τῆς ὑπηρεσίας σας, τὰ ἔτη, τὴν κατηγορίαν κτλ., ὅποτε καὶ θὰ ἔχετε ἀπάντησιν. Αἰδес. Παπαδόπουλον Χαρ. Μάστορον Μεσολογγίου. Βάσει τῶν προσαγομένων στοιχείων σας ἅμα τῇ συμπληρώσει 35 ἐτῶν ἢ σύνταξις σας θὰ εἶναι 1.041 δραχμάς καὶ διὰ 33 ἔτη συνεχῆ ἐφημερ. ὑπηρεσίας σας νῦν 927 δραχμάς.

Αἰδес. Γ. Πάλλαν — Μαλακάσιον Καλαμπάκας. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σας ἐπληροφορήθημεν τὸ πρῶτον περὶ τῆς χειροτονίας σας καὶ σᾶς ἐνεγράψαμεν ἀποστέλλοντες ὑμῖν τὰ ἀπὸ 1-1-63 φύλλα. Πανόσ. Ἀρχιμ. Γερμανὸν Χρηστίδην, Ἱ. Μ. Φλωρίνης. Ἀπεστάλησαν ζητηθέντα τεύχη. Αἰδес. Ἀπόστολου Βασίλειον, Μελισσοχώρι Λαρίσης. Ζητηθὲν τεύχος ἐστάλη Αἰδес. Τρυφινόπουλον Κων/νον Κυδωνᾶ Ἡμαθείας. Ἐνεγράφητε καὶ ἀπεστάλησαν τακτικῶς τὰ τεύχη. —Αἰδ. Καρκοῦλον Κων. Κουτσίου Νεμέας. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σας τὸ πρῶτον ἐπληροφορήθημεν περὶ τῆς χειροτονίας σας. Σᾶς ἐνεγράψαμεν καὶ σᾶς ἀποστέλλομεν τὰ τεύχη ἀπὸ 1-1-63. — Αἰδес. Μελέτιον Ρόκκαν, Νίψην Ἀλεξανδρουπόλεως. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὴν διεύθυνσιν σας. — Αἰδес. Βενέδικτον Ἀγγελόπουλον. Σᾶς ἀποστέλλομεν τὰ τεύχη τοῦ ἔτους 1962 τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ». Ἐχομεν φύλλα τοῦ 1961 ἀλλὰ βιβλιοδετημένα εἰς πλήρεις τόμους. Ἱερέα Ε. Σ. Σέρρας. Ἐὰν διὰ τῆς λέξεως «ἀπολυτήριον» ἐνοῶτε

παραίτησιν, τότε μόνον δύνασθε νὰ τὴν ὑποβάλετε καὶ νὰ λάβετε σύνταξιν, ὅταν ἢ ἔχετε συμπληρώσει τὸ 75ος ἔτος τῆς ἡλικίας σας ἢ ἔχετε 35 ἔτων ἐφημεριακὴν ὑπηρεσίαν ἢ ἔχετε λόγους ὑγείας πρὸς παραίτησιν. Ἐὰν θέλετε νὰ μετατεθῆτε εἰς τὴν περιφέρειαν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπηρετοῦσατε πρότερον πρέπει νὰ ὑπάρχη συγκατάθεσις ἀμφοτέρων τῶν Μητροπολιτῶν.

Αἰδεσ. Ἰωάννην Χαμάκον, ἐφημέριον Νεροτριβιάς Ψαχνῶν Χαλκίδος. Ἡ ἐπιστολή Σας τῆς 27/2/63 διεβιβάσθη πρὸς τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν διὰ νὰ Σᾶς ἀποστελεῖται τὰ ζητηθέντα βιβλία.

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Μητροπολίτου Σάμου καὶ Ἰκαρίας Εἰρηναίου, Τὸ Πάσχα, ἡ μεγάλη ἡμέρα τῆς Ὁρθοδοξίας. — **Ἄ. Προβελεγγίου,** Χριστὸς Ἀνάστη. — **Εὐαγγέλου Θεοδώρου,** Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ὁ Ἐσταυρωμένος Θριαμβευτής. — **Ἀλεξάνδρου Μωραϊτίδου,** «Ἄρατε πύλας...». — **Ἀμμωνᾶ,** Ἀναδρομὴ εἰς τὰ περασμένα. Ἡ Ἁγία Δύναμις. — **Ἀρχιμ. Χριστοφύρου Ἀθ. Καλύβα,** Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Στάχυα, ἀπ' τὸν ἀγρό Του. Τὰ σκαλοπάτια. — **Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη,** Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Ἁγιοὶ Τόποι. — «Φιλοθέου Ἀδολεσχίας» Μέρος Τρίτον. Ψυχοφελεῖς ἐπιστασίαι ἐκ τοῦ Λευϊτικοῦ ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως (Ἀπόδ. Θεοδόση Σπεράντσα). — **Βασ. Ἡλιάδη,** Μορφές τῆς ὀρθοδόξου ἱεραρχίας. Τὰ πενήντα χρόνια ἐνὸς ἐκλεκτοῦ ἱεράρχου ποῦ ἐστάθηκε ἕνας μεγάλος ἰδεολόγος καὶ ἕνας πολύτιμος παράγων τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Εἰρηναῖος. — **Ἀρχιμ. Προκοπ. Παπαθεοδώρου,** Πλειότερον καὶ καθαρώτερον φῶς στὴν νεολαίαν μας. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸν» ἢ «Συναγωγὴ ἠθικῶν διδασκαλιῶν». Ἀπόδοση Ἀνθίμου Θεολογίτη. — **Πρεσβ. Χαραλάμπους Σιώτου,** Ἀντιφώνησις ἐπὶ χειροτονίᾳ εἰς πρεσβύτερον. — **Βασ. Μουστάκη,** Ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ ψυχές. Ἡ αὐτοκτονία. — Εἰδήσεις τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. — Ἀλληλογραφία.

---

*Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἰασίου 1. Ἀθῆναι.